Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

Općenita je nauka Crkve i vjere puka, da je Marija naša posrednica.

Ali nastaje pitanje, što znači u sebi ova Marijina odlika. Da razumijemo ovo pitanje, treba da znademo, da ekonomija ili cjelokupno djelo našega spasenja imade dva dijela: sticanje milosti, kojeno je svršeno otkupnom Kristovom žrtvom i dijeljenje tih milosti dušama ljudi. Pitanje je dakle, da li je Marija naša posrednica stoga, što je sudjelovala kod djela našega otkupljenja ili stoga, što posreduje kod dijeljenja milosti, koje nam se s neba daju ili možda zbog obojega. Odgovaramo, da je Marija naša posrednica i zbog svoje saradnje kod otkupnog djela i zbog saradnje kod dijeljenja milosti.

Naša je bila prvotna misao i želja, da osvijetlimo samo Marijino posredništvo kod dijeljenja sviju milosti. No budući da je Marijino sudjelovanje kod djela otkupljenja osnov njezina posredništva kod dijeljenja sviju milosti, a kraj toga unosi na pregršt svijetla u svu Mariologiju, razdijelit ćemo naše raspravljanje tako, da najprije osvijetlimo Marijino sudjelovanje kod djela otkupljenja uopće, a onda da promotrimo, objasnimo i dokažemo njezino sudjelovanje kod dijeljenja sviju milosti, kojegod se čovječanstvu s neba daju.

A. Marija saradnica i suuzročnica našeg otkupljenja.

Prvo je dakle pitanje, u kakvom je odnošaju Marija prema djelu našega otkupljenja.

U ovom pogledu postoje dva oprečna mišljenja. Protestanti, a i neki katol. bogoslovi drže, da je sav sadržaj Marijina posredništva kod djela otkupljenja iscrpljen time, što je ona rodila Krista. U Kristu — kažu — treba dvoje razlikovati: njegovu osobu i njegovo otkupno djelo. Marija je u snošaju samo s Kristovom osobom, a nipošto s njegovim djelom. Za Mariju se dakle može samo u toliko reći, da je svijetu dala spasenje, u koliko je rodila Spasitelja, od koga nam je došlo spasenje. Ona je uzročnica i saradnica našega spasenja, ali samo posredno, indirekte, u drugotnom, prenosenom značenju, u koliko je rodila Krista, koji je otkupljenje izveo sam bez ičije saradnje. Po njihovu je mišljenju jedina svrha Marijina preodređenja, da dade Spasitelju život. Kad je to učinila, prestaje svaka dalnja njezina saradnja. Napose kod otkupnoga čina treba zanijekati svaku Marijinu saradnju, jer bi to bilo s jedne strane neopravdano izdizanje Marijine moći i časti, a s druge strane rušenje osnovnog soteriološkog principa, koji je izrekao sv. Pavao riječima: Jedan je posrednik između Boga i ljudi — čovjek Isus Krist.

U protimbi s ovim tvrdimo i ističemo kao čvrstu katoličku nauku, koja je — kako ćemo vidjeti — oslonjena na jake dokumente sv. Pisma, tradicije: sv. otaca, bogoslova i crkvenoga učiteljstva, da je Marija objektivna i direktna suuzročnica i Kristova saradnica kod djela našega otkupljenja. Od prvoga časa utjelovljenja ostaje ona povezana s Kristom ne samo uskim odnošajem majčinstva, nego kao nerazdjeljiva saradnica kod svega njegova otkupnoga djela. Ona dakle nije, kako hoće protestanti, povezana samo s Kristovom osobom nego i s njegovim djelom. Mi tvrdimo, naime, da je u božjem nacrtu otkupljenja B. Dj. Marija preodređena, da bude ne samo fizička majka Spasiteljeva, nego da s njime zajedno bude princip, počelo i uzročnik Spasenja, sarađujući s njime — dakako u podčinjenoj i ovisnoj vezi — kod samoga otkupljenja kao pravi uzrok. U čitavom otkupnom djelu imade prema tome Marija jedno načelno stanovište: ona je u njemu službena saradnica i suuzročnica. Ne dakako saradnica, uzročnica i posrednica prvotna i vrhovna, nego drugotna i podložna, kako ćemo to kasnije natanko izložiti.

Sudjelovanje Marije s Kristom u djelu otkupljenja temeljna je istina, koja osvijetljuje ne samo sav kult, što ga iskazujemo Mariji, nego je i nužni osnov, da se dobro shvati i učvrsti Marijino posredništvo sviju milosti. Razmotrit ćemo stoga ovu istinu i to tako, da najprije izložimo ukratko pojam otkupljenja i posredništva, a zatim, da istinu Marijina saradništva kod otkupljenja utvrdimo argumentima sv. Pisma, tradicije i crkvenoga učiteljstva, riješivši na koncu poteškoće, koje iznose protivnici protiv Marijina sudjelovanja kod djela otkupljenja. Utvrdivši i dokazavši načelno uzročni snošaj i saradnju Marijinu kod djela otkupljenja uopće, iznijet ćemo posebne načine, kojima je Marija kod otkupnog djela sudjelovala. Tada će nam istom biti potpuno jasan sav odnošaj Marijin prema djelu otkupljenja.

I. Otkupljenje općenito znači uplatu cijene u razmjeru prema vrijednosti stvari, koja se time iz položaja, koji je za nju sramotan i prisilan, vraća u prvotno stanje slobode. U svrhunaravnom redu otkupljenje označuje čin, kojim je pali rod ljudski izbavljen iz ropstva đavolskoga i uspostavljeno prijateljstvo između čovjeka i Boga time, što je Isus Krist svojom smrću platio cijenu našeg otkupa zadovoljivši za sve grijehe naše i zasluživši nam sve milosti potrebne za spasenje.

Ovo je jedna od temeljnih istina kršćanske vjere. Čovjek je bio pridignut u svrhunaravni red. I urešen je bio ne samo svrhunaravnim darom posvećujuće milosti, nego i mimonaravnim odlikama: besmrtnosti tijela, osobitim znanjem, a kraj toga lišen požude i bolova. Svi su ovi darovi bili određeni ne samo za Adama nego i za sve njegove nasljednike, no pod uvjetom, da Adam, koji je bio ne samo ontološka, fizička, nego snagom pozitivne odredbe Božje i juridička glava roda ljudskoga, izdrži kušnju i ne jede sa zabranjenog stabla. Adam nije izdržao kušnje. Adam stoga gubi milost i svrhunaravne darove i sâm i u takvom stanju nemilosti rađa djecu. Budući pak da je rod ljudski s jedne strane ostao u svrhunaravnom redu, gdje se kao nužno sredstvo za postignuće svrhunaravnog cilja i kao nužni uvjet Božjeg prijateljstva traži svrhunaravna milost, a s druge se strane krivnjom Adamovom rađa bez nužne milosti, postaje sve čovječanstvo po ovom nemilosnom stanju, u kom se rađa, dionikom neprijateljstva Božjeg, dionikom grijeha. Čovječanstvo se dakle i zbog ovog grijeha, koji se kao grijeh ljudske naravi nalazi u svim ljudima, i zbog osobnih ljudskih grijeha te zbog vlasti đavla, koja se iza istočnog grijeha tako živo osjeća, nalazilo u veoma teškom i nevoljnom stanju.

Izvan svake je sumnje, da se čovjek sam nije mogao otkupiti. Veličina uvrede uvijek se mjeri prema dostojanstvu uvređene osobe, a vrijednost zadovoljštine prema dostojanstvu i cijeni osobe, koja ju doprinosi. Čovjek dakle kao ograničeno biće nije mogao dati Bogu onakvu zadovoljštinu, kakvu je iziskivala stroga pravda neizmjernoga Boga.

Otkupiteljem ljudskim u potpunom i savršenom smislu mogao je prema tome postati samo utjelovljeni Bog, čiji je svaki čin od neizmjerne cijene i vrijednosti. I doista druga osoba presvetog Trojstva Isus Krist, prema vječnoj odluci Božjeg promisla prima čovječju narav. Posljednji je cilj ovog utjelovljenja dakako slava Božja, a bliži otkup roda ljudskoga prema riječima vjerovanja: »koji je radi nas ljudi i radi našega spasenja sišao s nebesa.«

Sav je Kristov život upravljen i određen za spasenje roda ljudskoga. No među svim djelima dva su osobito zamašna: njegov dolazak na svijet i njegova žrtva na križu.

Sv. Pismo tumačeći nedostatnost Staroga Zavjeta ovako govori o prvom Kristovu dolasku na svijet: »Zato ulazeći u svijet govori: »Žrtava i darova ne ćeš, ali si mi tijelo pripravio. Paljenice i žrtve za grijeh nisu Ti ugodne. Tada rekoh: evo dolazim, na čelu knjige pisano je za mene, da učinim volju Tvoju Bože. Pošto je najprije govorio: »Žrtava i darova i paljenica i žrtava za grijeh ne ćeš, niti su Ti ugodne«, što se po zakonu prinose; za tim kaže: »Evo dolazim da učinim volju Tvoju«. Ukida dakle prvo, da postavi drugo. Po ovoj smo volji posvećeni prinosom tijela Isusa Krista jedamput za uvijek«. (Hebr. 10, 5—10).

Po Pavlovim dakle riječima ukinute su starozavjetne žrtve, a Kristovim ulaskom u svijet dolazi nova žrtva, koja nadomještuje prijašnje, a koja je tako reći počela, čim je Krist izustio riječi: »Evo dolazim, da učinim volju Tvoju«. Stoga i veli apostol, da smo po ovoj Kristovoj odluci i volji, kojom se je kod prvoga ulaska u svijet pokorio Ocu, posvećeni ili spašeni.

No otkup naš, koji je doduše započeo Kristovim ulaskom u svijet, dovršen je tekar žrtvom na drvetu križa, koja je po Očevoj volji imala biti formalni uzrok našega otkupljenja. Zato i piše sv. Pavao: »Dok smo još bili neprijatelji, pomirili smo se s Bogom smrću Sina njegova« (Rimlj. V. 10) i u posl. na Efez. (I. 7.): »U njemu imamo otkup krvlju njegovom, oproštenje prestupaka po bogatoj milosti njegovoj«. Ovom dakle krvavom žrtvom učinio je Krist završno djelo na zemlji, kojim je potpunoma uspostavljeno prijateljstvo među čovjekom i Bogom.

Kristova je žrtva na dva načina polučila naše otkupljenje: zadovoljivši neizmjernoj pravdi i zasluživši sve milosti, potrebne za spasenje.

Svako Kristovo djelo kao djelo Boga čovjeka imalo je neizmjernu cijenu i dostojanstvo. Za to je on svojim djelima, osobito smrću, kao formalnim uzročnikom otkupljenja, prinio za sve grijehe svijeta zadovoljštinu, ne samo, koliko to iziskuje pravda, nego još više. Njegova je zadovoljština bila neizmjerna — satisfactio infinita i zato preobilna i općenita, superabundans et universalis.

No Krist nije svojom smrću prinio Bogu samo zadovoljštinu za grijeh, nego nam je zaslužio i milost, koja se grijehom gubi, a koja je u svrhunaravnom redu temelj i bit prijateljstva čovjeka prema Bogu, dioništvo Božanske naravi i osposobljenje za svrhunaravno gledanje božanstva u svijetlu slave. I kašto je djelo otkupljenja, u koliko nosi na sebi karakter zadovoljštine, neizmjerne cijene, moćno da dade zadovoljštinu za bezmjerni broj grijeha, tako je ono, u koliko nosi na sebi biljeg zasluge, također izvor bezbrojnih milosti No još i više. Nije Krist samo prinio preobilnu i neizmjernu zadovoljštinu za naše grijehe i zaslužio preobilje milosti, nego je postao i vrhovni gospodar sviju milosti. Dok su Kristovo utjelovljenje i smrt nama omogućili sticanje milosti s neba, dotle su samome Kristu stekli pravo, da ih dijeli suverenom vlasti. Kristova zadaća, koja je stajala u nuždi, da za nas prolije svoju krv kao cijenu otkupljenja, stekla mu je povlasticu, da sva milost silazi k nama preko njegove svete čovječnosti, jednako košto se životni sok u mladice razlijeva izvirući iz plodnoga čokota.

Tako je evo Krist svojom smrću na drvetu križa potpuno pomirio čovječanstvo s Bogom i time postao posrednik između Boga i ljudi.

Da nam pojam Kristova posredništva u cjelokupnom djelu otkupljenja bude jasan, naročito u poredbi s posredništvom i saradnjom Bl. Djevice Marije, treba da ga malo razmotrimo.

Za pojam su posredništva uopće uvijek nužna dva člana, koje među sobom približuje, pomiruje i ujedinjuje netko treći. Ovaj treći treba ponajprije da je sam vezan s jednim i s drugim od onih članova, koje treba da poveže i ujedini. Prije moralnog posredništva stoga, koje stoji u zbliženju i pomirenju, potrebno je ontološko posredništvo, t. j. neka odlika, dostojanstvo i čast, na temelju koje posrednik može da se približi i posreduje između višega i nižega.

Stoga i pojam Kristovog posredništva sadrži u sebi dva elementa: sjedinjenje Božanske i čovječje naravi u jednu fizičku osobu i moralno djelovanje, kojim je Krist jednak s Bogom po svojoj božanskoj naravi, jednak ljudima po svome čovječanstvu približio među sobom ove dvije naravi, da među njima vlada mir prema riječima apost. Pavla: »jer je htio, da po njemu pomiri sve sa sobom, učinivši mir krvlju njegovom na križu« (Kološ. I. 20.). Kristovo stoga posredništvo, kako nam ga rišu izvori objave nije jednostavno nego dvostruko. Krist je stvarni, ontološki posrednik između Boga i ljudi, primivši na sebe ljudsku narav; on je i moralni, da tako kažemo, posrednik, koji je djelima svojima, napose pak smrću svojom na križu nadopunio ontološko ujedinjenje čovjeka s Bogom i u moralnom pogledu zasluživši čovjeku oproštenje grijeha i uspostavu milosnog reda. Ovo je jedno i drugo Kristovo posredništvo, kako vidjesmo, u veoma uskoj vezi. Što više oba sačinjavaju tek jedno potpuno posredništvo, jer je ontološko posredništvo (mediatio per substantiam) izvršeno zato, da uzmogne doći do posredništva po djelovanju (mediatio per operationem). Kad Krist ne bi bio Bog, ne bi bio mogao zadovoljiti neizmjernu pravdu Božju, a kad ne bi bio čovjek, ne bi bio mogao zadovoljiti u ime naše. Moralno posredništvo pretpostavlja kao nužni temelj i preduvjet naravno, ontološko posredništvo prema riječima sv. Augustina: »Posrednik među Bogom i ljudima trebao je da imade nešto slična Bogu, nešto slična ljudima: da ne bi, sličan u obojemu ljudima, bio daleko od Boga; ili (da ne bi) u obojemu sličan Bogu, daleko bio od ljudi, te tako ne bi bio posrednik« (Confess. Lib. 10, cap. 42.).

Prema ovom što rekosmo jasne su nam odlike Kristovog posredništva. On ponajprije nije posrednik po milosti, ex gratia, nego pravni naslov na posredništvo imade po svojoj naravi postavši po hipostatskom ujedinjenju autorizovana glava roda ljudskoga. On je nadalje općeniti posrednik zasluživši milost za sve ljude i sva vremena. »Zato i može za uvijek spasiti one, koji po njemu dolaze k Bogu, kad svagda živi, da ih zagovara« (Hebr. 7. 25.). Njegovo je posredništvo, jer se temelji na neizmjernoj zadovoljštini, samo po sebi dostatno i za svoje upotpunjenje ne treba ništa, što bi mu umnažalo unutarnju snagu i vrijednost. Ako gleđamo na način, kako Krist sada vrši svoje posredništvo treba reći, da on to posredništvo vrši kao naš vrhovni svećenik, učitelj i kralj, a ponajpače kao zaslužni meritorni uzročnik i daritelj milosti. Krist je dakle naš posrednik u čitavom opsegu svrhunaravnog života. I upravo zato, jer je on posrednik kod rađanja, učvršćivanja i umnožanja našeg svrhunaravnog života, zove se Krist caput gratiae, glava i izvor svih svrhunaravnih dobara.

Iz pojma Kristova otkupljenja i posredništva jasno je, da se svaki drugi rad oko otkupljenja i u opće svako drugo posredništvo, ako ga imade, mora osloniti na Krista, i svoju snagu primiti iz Kristove žrtve i njegovih zasluga, »jer je jedan Bog, i jedan posrednik Boga i ljudi, čovjek Krist Isus, koji dade sebe u otkup za sve« (I. Timot. 2, 5.—6.).

II. Evo kratki prikaz Kristova otkupljenja i njegova posredništva. Moglo bi sada nastati pitanje u kakvom je odnošaju Marija prema ovom otkupnom djelu i prema čitavoj posredničkoj službi, kojom se čovječanstvu dijele spomenuti darovi otkupljenja. No puštajući zasad, kako već spomenusmo, s vida, u kakvom je snošaju Marija prema milostima, koje Krist kao naš posrednik sada s neba dijeli (redemtio in actu secundo) ispitivat ćemo samo, da li je Marija kao posrednica i saradnica sudjelovala u onom činu, kojim nam je stečeno otkupljenje i zaslužene milosti, koje nam se s neba dijele (redemtio in actu primo). U ovom je djelu Marija, kako već rekosmo, prava saradnica, tako da se s pravom može nazivati suuzročnica i posrednica našega spasenja.

Posredništvo i saradništvo Marijino pokazat ćemo najprije općenito t. j. iznijet ćemo iz objave dokumente, prema kojima Marija sarađuje s Kristom čineći s njime jedan jedinstveni, nedjeljivi princip u otkupljenju. U tome djelu stoji ona, dakako uvijek u nužnoj ovisnosti prema Kristu, kao službena i nerazdruživa Kristova saradnica, suuzročnica i posrednica. Pokazavši ovo načelno stajalište Marijino u djelu otkupljenja kao nedjeljive družice, prikazat ćemo tada specijalne načine, kako je ona kod otkupljenja kao njegova nužna suuzročnica sudjelovala.

1. Načelno stanovište Marijino kod djela otkupljenja uopće.

a) Prvi i snažni dokaz, koji nam pruža objava u potvrdu, da Marija imade u djelu otkupljenja uopće neko principijelno, službeno stanovište uske saradnice i suuzročnice, jest praevanđelje (Gl. I. M. Bover: Universalis B. Virginis Mediatio ex Proto Evangelio demonstrata Gregor. an. V. 1924.). U Gen. 3, 15, čitamo:

»Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu conteres calcaneum ejus«.

— »Neprijateljstvo ću postaviti između tebe i žene i sjemena tvoga i sjemena njezina: ona će satrti glavu tvoju, a ti ćeš vrebati na petu njezinu«.

Prije nego iz ovih riječi izvedemo dokaz treba da stavimo neke opaske.

α) U hebrejskom tekstu stoji: »ipsum conteret caput tuum«, a u Vulgati: ipsa conteret«. Međutim odatle nema za argumentaciju nikakve teškoće. Po tridentinskom naime saboru Vulgata je autentična u svim dogmatskim tekstovima tako, da se misao, koja je jasno sadržana u takvim tekstovima, bez svake sumnje barem negdje nalazi u objavi stvarno sadržana. Nadalje u prvom dijelu teksta, u kojem nema razlike u hebrejskom i Vulgati (Inimicitias ponam inter te et mulierem) sadržano je stvarno već sve ono, što se nalazi u drugom dijelu te se dosljedno potpuni i valjani argumenat može izvesti već iz samog tog dijela.

β) Zmija, kojoj govori Gospodin, jest đavao, koji je »ubojica ljudi od početka« (Iv. 8, 44.); »Zmaj veliki, stara zmija, koja se zove đavao i sotona, koji vara sav svijet« (Otkriv. 12, 9.); »Zavišću đavla ušla je smrt na svijet« (Mud. 2, 24.).

γ) Prema spomenutim riječima Bog proglasuje neprijateljstvo i borbu te obećaje pobjedu. Iz neprijateljstva se razvija borba, koja svršava pobjedom žene i njezina sjemena. Neprijateljstvo postavlja sam Bog i to sa svrhom, da iz tog i zbog tog neprijateljstva nestane ropstva đavolskoga, koje je nastalo po grijehu. Očito je to s toga, što Bog ovo neprijateljstvo oglasuje sotoni kao kaznu zato, što je zaveo čovjeka. Ovo je neprijateljstvo obostrano, kako pokazuje riječ između — inter. Bog evo povrh onog neprijateljstva, koje postoji između đavla i čovjeka, stavlja protiv đavla i sjemena njegova neprijateljstvo žene i njezina sjemena. To neprijateljstvo ne ostaje mrtvo, pasivno, nego postaje aktivno, razvija se u borbu, u kojoj će sjeme ženino nastojati satrti glavu zmiji, a zmija sjemenu. U toj borbi dakako sudjeluje i žena, jer se odmah na početku u prvom dijelu Gospodnjih riječi spominje neprijateljstvo žene i zmije. Svršetak ove borbe jest, kako spomenusmo, pobjeda sjemena i žene protiv đavla, jer će sjeme satrti glavu zmiji.

δ) Ovom pobjedom označena je obnova i popravak onog rasula, koje je uveo đavao, naime rasula po grijehu i smrti. Preko spomenute pobjede zadobit će ljudski rod nanovo izgubljenu pravednost i besmrtnost. Nadalje treba spomenuti, da borbu sjemena i žene ne bi potpuno shvatio onaj, koji bi rekao, da je ta borba samo u tome, što u protimbi s đavlom žena i njezino sjeme posjeduje svetost i svrhunaravni život. Ta je borba potpuno shvaćena jedino onda, ako u ženi i sjemenu gledamo snagu posvećivanja i oživljavanja t. j. moć uništiti grijeh i smrt, koja je cilj borbe sotone.

ε) Žena o kojoj govori praevanđelje jest Marija. Kao što je odmah jasno, da je sjeme ženino Krist, tako je ujedno također očito, da je žena u praevanđelju Marija.

Neki bi doduše htjeli, da je to Eva, no bezrazložno. Žena naime, o kojoj je ovdje govora, ističe se kao nešto posebno, kao neprijateljica đavlu, kao što je i njezino sjeme neprijatelj đavlu i sjemenu njegovu. Kad bi dakle ova žena bila Eva, značilo bi to, da je Eva iz vražje prijateljice nastala njegova neprijateljica, ustavši protiv njega u borbu, povukavši sa sobom u borbu svoje sjeme. Kad bi to stajalo, značilo bi, da je cijeli ljudski rod odmah istrgnut iz ropstva đavla i grijeha, obnovljen, a djelo vražje porušeno; drugim riječima, da je rod ljudski odmah iza grijeha izbavljen i spašen tako, da Krista kao otkupitelja ne bi ni trebalo. Nadalje, kad bi žena praevanđelja bila Eva, ne razumijemo, zašto bi je Bog proklinjao i tjerao iz raja zemaljskoga. Eva se na koncu ne može zvati neprijateljica vragu, jer je po grijehu pala u vlast vražju. Jednako se ne može neprijateljem vražjim zvati ni Evino sjeme. Sjeme naime Evino jesu njezina djeca t. j. svi ljudi. No to su ujedno i djeca Adamova, koja su sva grješna po riječima sv. Pavla: »Svi naime sagriješiše« (Rim, 3, 23.).

Ona dakle obećana žena nije Eva nego Marija, kojoj jedinoj u čitavome sv. Pismu odgovara ono, što se u proroštvu praevanđelja govori.

ζ) Pitanje je nadalje, što je sjeme zmijino — semen serpentis?

To su zli dusi i ljudi, koji čine djela vražja prema riječima Gospodnjim: »Đavao je vaš otac, i hoćete da činite želje svoga oca. On je bio ubojica ljudi od početka« (Iv. 8, 44.). O njima piše sv. Ivan: »Koji čini grijeh od đavola je, jer đavao griješi od početka. Zato se javi Sin Božji, da razori djela đavolska. Svaki, koji je rođen od Boga, ne čini grijeha, jer njegovo ime ostaje u njemu i ne može griješiti, jer je rođen od Boga. Po tom se poznaju djeca Božja i djeca đavla. Svaki koji ne čini pravde nije od Boga...« (I. Iv. 3, 8—10.).

η) Treba također riješiti pitanje što je sjeme ženino?

To je u prvom redu Krist prema riječima: »Zato se javi Sin Božji, da razori djela đavolska« (I. Iv. 3, 8.). »Budući da djeca imaju krv i tijelo, i on to isto uze, da smrću satre onoga, koji ima silu smrti, t. j. đavla i da izbavi one, kojigod od straha smrtnoga u svem životu svojem bijahu robovi« (Hebr. 2. 14, 15.). Stoga Krist sam kaže: »Sad je sud ovome svijetu; sad će vladar ovoga svijeta biti bačen napolje« (Iv. 12, 31.). O tom međutim nema nikakve sumnje, jer je nauka čitave Crkve, otaca i bogoslova, da je Krist obećano sjeme žene, koje je izvelo pobjedu nad đavlom i provelo obnovu čovječanstva.

Sjeme ženino jesu nadalje svi vjernici prema riječima otkrivenja: »Izbačen bi zmaj veliki, stara zmija, koja se zove đavao i sotona... Zbačen je tužitelj braće naše... I oni ga pobijediše krvlju zavjeta...« (Okr. 12, 9—11.). Opet sv. Ivan piše: »Pišem vam mladići, jer ste nadvladali onoga, koji je zao« (I. Iv. 2, 13—14.). Sv. Pavao: »A Bog mira neka satre sotonu pod nogama vašima skoro« (Rim, 16, 20.). Budući dakle, da s jedne strane i vjernici satiru glavu sotoni, a s druge je strane to vlastitost samo sjemena žene, slijedi, da se vjernici pribrajaju sjemenu žene.

Nakon ovoga, što rekosmo, treba da pokažemo iz praevanđelja i samu opstojnost i narav Marijine saradnje kod otkupljenja.

Saradništvo Bl. Djevice Marije u otkupljenju čovječanstva sadržano je i odsjeva nam iz snošaja, u kojem se ona nalazi prema Evi; nadalje iz neprijateljstva prema zmiji i iz veza, u kojem stoji prema Kristu.

Kakav je pak odnošaj Marije prema Evi? Među njima postoji sličnost u oprečnom djelovanju. Eva je naime sarađivala kod propasti čovječanstva. Slično sarađuje Marija, ali kod oprečnog djela, kod otkupljenja. Da uistinu postoji ova sličnost u oprečnom djelovanju očito je iz praevanđelja. Adam naime kaže Gospodinu: »Žena, koju si mi dao za družicu, dala mi je sa drveta i jeo sam« (Gen. 3, 12.). Žena pak ispričavajući se, odgovori: »Zmija me je prevarila i jela sam« (Ib. 13.). Tada kaže gospodin Bog zmiji: »Jer si to učinila, prokleta si. Neprijateljstvo ću metnuti između tebe i žene« (Ib. 14.—15.). Kao da Bog hoće da kaže đavlu: »Zaveo si ženu i pomoću nje muža. Ja ću stoga podići drugu ženu i po njoj drugoga muža, koji će tvoje djelo i njihov grijeh uništiti i ispraviti«. Protiv žene dakle, koja prouzročuje propast, iznosi se žena, koja donosi obnovu. Protiv Eve, koja određenim načinom sudjeluje kod propasti, iznosi se Marija, koja će jednakim načinom sudjelovati kod oprečnog djela — kod otkupljenja.

Da je Marija uistinu saradnica otkupljenja, važno je sada ispitati, da li je Eva uistinu bila neposredna, moralna i universalna uzročnica ljudske propasti. jer ako je Eva uistinu takva uzročnica propasti, onda je Marija zbog sličnosti svoje s Evom u oprečnom djelu, takova uzročnica spasenja. Drugim riječima: Mariji se ne bi moglo nijekati pravo saradništvo i suuzročništvo kod otkupljenja.

Eva je međutim doista bila onakva uzročnica naše propasti, kako smo spomenuli. Ona je doista Adamov grijeh, koji transfusum omnibus inest unicuique proprium (Conc. Trid. Sess. V, 3) uvela i prouzročila. Eva naime nije bila samo čista prigoda Adamu za grijeh, nego je Adama zavela na grijeh, kao pravi moralni uzrok, svojom molbom, savjetovanjem, nagovaranjem i nuđenjem zabranjenog voća. To je posve jasno rečeno u Genezi: »Jer si slušao glas žene svoje i jeo s drveta, što sam ti zabranio, da ne jedeš s njega, prokleta zemlja u djelu tvojemu...« (3, 7). Da je Eva općenita uzročnica, t. j. uzročnica grijeha sviju ljudi, jasno je odatle, što je grijeh, na koji je navela Adama, grijeh sviju i počelo sviju nevolja, koje su kao kazna za grijeh došle na čovječanstvo. Eva je i direktna uzročnica grijeha, ne direktna fizična, ali svakako direktna uzročnica moralna. Moralni direktni uzrok naziva se onaj, koji barem in confuso, predviđa sve, što je skopčano s njegovim činom, pa ipak taj čin izvrši. Za sve posljedice takvog čina on se naziva i jest direktni uzrok. Nema pak nikoje sumnje, da je Eva jednako kao i Adam poznala zakon o dijeljenju milosti, zakon, po kojem je dijeljenje milosti, dosljedno spas ili propast roda ljudskoga, ovisno o pokornosti ili nepokornosti Adamovoj. Ako je dakle Eva, predviđajući, što je povezano s Adamovim grijehom, ipak taj grijeh htjela i Adama na nj nagovarala, slijedi, da je ona htjela i propast čitavoga roda ljudskoga. Stoga se i kaže: »Žena je učinila početak grijeha i po njoj svi umiremo« (Eccl. 25, 33.).

Da je Eva uistinu moralna, direktna, universalna uzročnica pada roda ljudskoga, vidi se također iz isporedbe s đavlom. Po priznanju naime sviju đavao je općeniti i neposredni uzrok grijeha sviju ljudi i njihove propasti. A ipak taj đavao nije u fizičkom redu tako direkte i neposredno uzročio grijeha i propasti kao Eva, jer je u fizičkom redu bio najprije nagovor zmije, onda grijeh Evin, a zatim Adamov. Dakle se i Eva s pravom zove i jest moralni, direktni i universalni uzrok propasti roda ljudskoga.

Eva je dakle moralna uzročnica pada. No u otkupu roda ljudskoga imade Marija, kako već spomenusmo, sličnu ulogu kao Eva kod pada. Dakle Marija je univerzalna, direktna i moralna uzročnica i saradnica spasenja. Nju je Bog prema riječima: »Neprijateljstvo ću postaviti između tebe i žene...« izabrao kao sredstvo, kao instrumenat za otkup čovječanstva, pak se zato s pravom zove posrednica našeg spasenja.

Međutim treba da ovo izlaganje još malo osvijetlimo. Da osvijetlimo onu naime tvrdnju, da oprečni snošaj, u kojem stoji Marija prema Evi, znači za Mariju i donosi njoj pravu moralnu uzročnost u otkupnom djelu, onakvu naime uzročnost, kakvu je Eva imala sarađujući kod naše propasti. Ponajprije da je među Marijom i Evom opreka, jasno smo pokazali. Da ta opreka znači za Mariju uzročnost, koja je doduše u oprečnom djelu, slična uzročnosti Evinoj, razjasnit ćemo jošte nekim opaskama. Protimba, naime, opozicija jedne i druge žene, o kojoj nam govori geneza, nije statična, mrtva, nego dinamička, živa, djelatna. Ne stavlja se naime u protimbu naprosto žena prema ženi, nego ženi, koja djelotvorno uzrokuje grijeh i donosi propast suprostavlja se žena, koja djelo prve žene jednako djelotvorno popravlja. Ako je dakle uzročnost Eve prema padu čovječanstva bila universalna i direktna, onda je i uzročnost Marije, koja je sličnu djelatnost upotrijebila kod dizanja roda ljudskoga, jednako u moralnom redu universalna i direktna. Konkretni način ove uzročnosti i saradnje kod otkupljenja, pokazuje nam evanđelje i tradicija. Privolom naime svojom na upućenje Sina Božjega, o kojoj je ovisilo onakvo spasenje roda ljudskoga, kakvo je zamislio Bog, počela je Marija razvijati svoju uzročnost u djelu otkupljenja. Po toj je privoli postala Marija supočelo čitavoga otkupnoga djela. Međutim dok za taj konkretni način znademo iz evanđelja i tradicije, očito nam je evo iz Geneze, da je djelatnost Marijina, koja se suprotstavlja djelatnosti Eve, isto tako kao i djelatnost Eve, u otkupu čovječanstva utjecajem svojim direktna i opsegom svojim universalna.

Da je Marijina uzročnost u otkupnom djelu čovječanstva direktna i universalna, potvrđuje se iz snošaja, iz neprijateljstva, u kojem je ona prema zmiji, đavlu. Nema naime dvojbe, da je neprijateljstvo vražje direktno prouzročilo propast čitavoga roda ljudskoga. Treba stoga da jednakim načinom sudjeluje Marija kod otkupa čovječanstva, t. j. direktno i universalno. Universalnost Marijine suradnje kod djela otkupljenja vidi se također iz toga, što ona borbu protiv đavla vodi združena sa sjemenom, s Kristom. Njezina je dakle saradnja obujmom tolika, kolika i Kristova, t. j. universalna.

Protiv ovih naših izvoda Sv. Pisma ustaju neki, koji govore, da se sve ono, što o Marijinom posredništvu u djelu otkupljenja čitamo u praevanđelju, dade lagano istumačiti samo fizičkim Marijinim materinstvom. Dakako ako je tako, onda slijedi, da je uzročnost i posredništvo Marijino kod djela otkupljenja samo indirektno u toliko, koliko je rodila Spasitelja, s čijem otkupnim djelom nema ona nikakve veze.

Spomenuta poteškoća vrijedila bi možda u ônom slučaju, kad bi u praevanđelju stajalo, da će obećana žena (Marija) biti samo majka sjemena. No uz fizičko materinstvo ondje je obećano troje: ona će biti i u svojoj osobi, a osobito svojem djelovanjem, u protivnom smislu ono, što je bila Eva; ona će nadalje biti neprijateljica i protivnica zmiji te s njome voditi borbu; i ona će konačno uz sjeme, koje će proizvesti spasenje i obnovu, biti usko združena i to i s njegovom osobom i s njegovim djelom. Posredništvo i uzročnost Marijino u spasenju izvodimo ne samo iz materinskog njezinog odnošaja prema sjemenu, nego iz ovog trostrukog njezinog odnošaja: što je u oprečnom djelu slična Evi, što je protivnica zmiji i s njome vodi borbu te konačno, što je najuže spojena i združena s osobom i djelom sjemena, koje će ovršiti obnovu. Marijina dakle neposredna saradnja kod otkupnog djela ostaje netaknuta.

Tako nam evo praevanđelje daje jaki dokaz načelnog stanovišta Marijina kod djela otkupljenja kao universalne i direktne saradnice i suuzročnice našeg otkupljenja.

b) No načelno stanovište Bl. Djevice Marije kao prave saradnice i suuzročnice u djelu našega otkupljenja, koje nam je tako jasno zasvjedočeno u praevanđelju, nalazi u preobilju dokumenata sv. otaca veoma čvrstu potkrepu i divno osvjetljenje.

α) Sv. oci da protumače sudjelovanje i uzročnost Marijinu kod djela otkupljenja isporeduju je ponajprije s Evom. Kao što je naime Eva sudjelovala kod Adamova grijeha, tako je i Marija sudjelovala kod otkupljenja. Kao što je Eva uzročnica naše propasti, tako je Marija uzročnica našega otkupljenja.

Da iz preobilja otačkih svjedočanstava navedemo barem nešto! — Sv. Augustin veli: »Po ženi smo otpremljeni u propast, po ženi nam je povraćen spas«.[1] Sv. Jeronim: »Smrt po Evi, život po Mariji«.[2] Na drugom opet mjestu: »Jedan je po ženi sunovraćen, a sada je po ženi sav svijet spašen. U dušu ti dolazi Eva, ali pomišljaj na Mariju: ona nas je izbacila iz raja, ova nas natrag vodi u nebo«.[3] Bazilije Seleucijski († c. 459.) drži općenitim načelom, da je Bog »liječeći rane protivnim lijekovima« na mjesto staroga Adama postavio Krista, mjesto Eve, Mariju.[4]

---

[1] Serm. 289. 2. M. P. L. 38, 1308.

[2] Epist. 22, 21., M. P. L. 408.

Irenej († 202.) veli: »Kao što je ona (Eva) ... i za sebe i za cijeli rod ljudski postala uzrokom smrti, tako je i Marija ... i sebi i čitavome rodu ljudskome postala uzrok spasenja ... Što je naime Eva svezala po nevjeri, to je Djevica Marija razriješila po vjeri«.[5] Tertulijan: »Eva je povjerovala bila zmiji; Marija povjerava Gabrijelu. Što je ona vjerujući skrivila, ova je vjerujući izbrisala«.[6] Sv. Epifanije († 403.): »Eva je rodu ljudskome donijela uzrok smrti, po kojoj je smrt unešena na svijet; Marija je dala uzrok života, po kojoj nam je proizveden život«.[7] Sv. P. Chrysolog († 450.): »Ova (Marija) majka je onih, koji žive po milosti, ona (Eva) majka je onih, koji umiru po naravi«.[8]

S. Proklo († 447.): »Po ženi smrt, po ženi život: po Evi propast, po Mariji spas. Ona pokvarena slijedila je zavodnika, ova neozleđena rodila je Spasitelja«.[9]

Andrija Kretski († 728.): »Obazreo se na poniznost službenice svoje, odmah odlučujući, da prvo Evino prokletstvo satre«.[10]

S. Sofronije, patriarha Jerusalemski († 638.) pozdravlja Mariju: »Uistinu blažena Ti među ženama, jer si Evino prokletstvo pretvorila u blagoslov«.[11]

Alberto V. († 1280.) govori za Mariju: »Nije se (kod navještenja) smjela nazvati imenom Eve, jer je u stvari i po učinku u svemu bila oprečna njoj: ona je naime osudila, ova spasila: ... ona je sve rodila za smrt, ova za nebo: ona počelo smrti, ova počelo preporađanja; ona je prešla i učinila da smo i mi prešli iz milosti u krivnju, ova je uskrsla i učinila, da i mi s njome uskršavamo na milost; ona je svome mužu prigoda za propast, ova mužu pomoć u otkupljenju...«[12]

---

[3] Tract. de Ps. XCVI.

[4] Or. III., in Adamum; M. P. G. t. 85, col. 61.

[5] Contra haer. l. III. cap. 22; M. P. G. 959.—960.

[6] M. P. L. 2, 782.

[7] Adversus haeres., lib. III. t. 2.; M. P. G., t. 42, col. 728—729.

[8] Serm. 140 de Assumpt. M. P. L. 50. Sp. 576.

[9] De Symbolo, serm. ad catechumenos, cap. IV. n. 4.; M. P. L. t. 40, col. 655—656.

[10] Or. XII. In dormitionem sanctissimae Deiparae Dominae nostrae; M. P. G. t. 97, col. 1056, 1057.

[11] Or. II., in SS. Deiparae Annuntiationem; M. P. G. t. 87 c. col. 3241, 3242, n. XXII.

Sv. Bonaventura († 1274.): »Ona žena, naime Eva, istjerala nas je iz raja i prodala; ova nas je natrag dovela i otkupila«.[13]

S. Petar Damiano († 1006.): »Po ženi uliveno je prokletstvo zemlji, po ženi vraća se blagoslov zemlji«.[14]

S. Ivan Damašćanski († 754.): »... Premda je naime prva Eva postala kriva za prestupak, te je preko nje dok je služila zmiji, unišla smrt, a ono je Marija pokoravajući se Božjoj volji sama prevarila zmiju varalicu te svijetu donijela besmrtnost«.[15]

U govoru, koji se pridijeva Sv. Ambroziju stoji: »Dakle zlo po ženi, no po ženi i dobro; jer po Evi smo pali, po Mariji stojimo; po Evi bačeni na tlo, uspravljeni po Mariji; po Evi dosuđeni u ropstvo, po Mariji oslobođeni; po Evi zavedeni na zemlji, po Mariji podignuti na nebo«.[16]

Sv. Justin Muč. († 163.) kaže, da je Sin Božji po Djevici postao čovjekom, »da istim putem, kojim je po zmiji nepokornost započela, primi i raspad«.[17]

Nema nikoje sumnje, da su navedena svjedočanstva jaki odraz vjere kršćanske starine, da je Marija u čitavome djelu otkupljenja načelna saradnica, kaošto je Eva saradnica i uzročnica propasti. Velimo moralna i prava direktna saradnica, jer mi nemamo nikakva prava, da riječi sv. otaca suzujemo. Ako dakle primjerice Irenej, a za njim i ostali oci nazivlju Mariju uzročnicom spasenja, causa salutis, onda je ona doista prava uzročnica bez ikojeg pojmovnog ograničenja.

---

[12] Mariale, q. 29, § 3; t. c., p. 62.

[13] De donis Spiritus Sancti, collat. 6, n. 16; op., t. 5, p. 486.

[14] Serm. 46, in Nativ. Beatissimae Virginis Mariae; M. P. L. t. 144. col. 758.

[15] Hom. I. in Nativ. B. V. Mariae; M. P. G. t. 96, col. 671—672.

[16] M. P. G. t. 17, col. 692, n. 2, 4 et 5.

[17] Dialog. cum Tryphone; M. P. L., t. 6.

Snaga je svjedočanstva tradicije dakako još jača stoga, što ona dopire sve do apostolskih otaca. Ova je nauka nadalje svojina sviju kršćanskih crkava, te zbog toga bez svake sumnje vrijedi kao nauka apostolskog podrijetla, koja, kako vidjesmo, tako čvrstu podlogu i divno osvijetljenje nalazi u praobjavi.

No kraj svega što rekosmo, snagu ovog dokaza iz tradicije hoće protivnici da ospore govoreći, da je fizičko materinstvo Božje dostatno, da iscrpi sadržaj, koji se nalazi u poredbi Marije s Evom. Marija je dakle samo u toliko uzrok našega spasenja, samo nas je to u toliko privela u nebo, uspravila i t. d., u koliko je rodila Krista, koji je sam bez ičije saradnje izveo otkupno djelo. Marija sa samim otkupnim djelom nema nikakve veze.

No analiza isporedbe Marije i Eve pokazuje, da je ova tvrdnja neispravna. Eva je ponajprije uistinu sudjelovala kod propasti roda ljudskoga. To je istina, koju svi priznavaju. Adam je doduše kao glava roda ljudskoga uzrok istočnoga grijeha i to tako, da bi se, makar je Eva sagriješila, sva njezina djeca rađala u milosti, kad ne bi bio sagriješio Adam. No kraj toga je ipak očito, da sv. oci, imajući dakako pred očima izvještaj geneze, dopuštaju pozitivni, uzročni utjecaj Eve na našu propast, iako je taj utjecaj u isporedbi s Adamovim utjecajem drugotnog značaja. B. Dj. Marija jest po priznanju sviju i najstarijih sv. otaca nova Eva, koja prema tome prema Kristu kao novome Adamu vrši onakvu funkciju, kakvu je kod propasti prema starome Adamu vršila Eva. Dakle Marija je stvarno sudjelovala kod samog djela otkupljenja.

Ova istina biva nam još jasnija, ako još proslijedimo u analizi poredbe Marije s Evom. Među Marijom i Evom postoji neka sličnost, ali još više neka opreka, antiteza. Ta je antiteza ne samo u osobnim svojstvima, u koliko je n. pr. u jednoj vjera, pokornost, a u drugoj nevjera i nepokornost, nego osobito u službi, koju obje vrše prema ljudima. Među Marijom i Evom s obzirom na njihov odnošaj, službu i djelovanje prema ljudima dvostruka je opreka. Ponajprije Eva postavši nepokorna sama, zavela je na nepokornost Adama i tako postala uzrokom, da je početnu pravednost izgubio Adam, glava roda ljudskoga, i preko njega svi ljudi. Evu nadalje možemo promatrati u odnošaju prema Adamu, u koliko je već grješnica. Kao takova ona je kao žena s mužem svojim Adamom sudjelovala kod propasti svojih potomaka začimajući i rađajući s njime djecu okaljanu grijehom. Budući pako da je po tradiciji potpuna opreka, antiteze između Eve i Marije i to upravo u njihovom djelovanju, službi i snošaju prema ljudima, očito je, da je Marija u jednom i drugom pogledu u svome djelovanju oprečna Evi. U koliko je Eva zavela na grijeh Adama i time postavila uzrok naše propasti, protivi joj se Marija barem u toliko, u koliko je dala Krista, začetnika spasenja. U koliko je opet Eva bila saradnica Adamova u našoj propasti kao njegova žena, opet joj stoji u oprečnom stavu Marija, koja je kao zaručnica i pomoćnica novoga Adama, združena s Kristom u djelu otkupljenja. Da među Evom i Marijom postoji ova antiteza, osobito u ovom posljednjem smislu, nije teško dokazati. Jer i ako sv. oci opreku među Evom i Marijom ne osvijetljuju uvijek s obzirom na sve momente, u kojima ta opreka postoji, a ono ipak stoji, da se ova protimba baš u posljednjem smislu kod sv. otaca jasno pretpostavlja. Temelj naime čitave isporedbe među Marijom i Evom jest princip obnovljenja (recirculatio) t. j. Bog je htio jednakim osobama i na jednaki način, ali dakako u oprečnom smislu, proizvesti obnovu roda ljudskoga, na koji je način izvedena propast. Ova je nauka kod sv. otaca jasna. Sv. Augustin izričito kaže: »Istim stupnjevima po kojima je ljudska narav propala, spasena je po Gospodinu Isusu Kristu; Adam ohol, ponizan Krist, po ženi smrt, po ženi život, po Evi propast, po Mariji spas.« Međutim sudjelovanje stare Eve kao zaručnice i žene staroga Adama bilo je kod propasti roda ljudskoga veoma važan elemenat. Potrebno je stoga da kod obnove roda ljudskoga nađemo baš u tom pogledu Evi, u koliko je naime kao žena s Adamom u bračnoj vezi rađala griješnu djecu, protivan elemenat t. j. novu Evu, koja kao zaručnica novoga Adama s njime u nerazdruživoj vezi duhovnog bračnog odnošaja sudjeluje kod obnove. Ovaj odnošaj i službu te dosljedno stvarnu suuzročnost Marijinu u samom djelu otkupljenja nužno treba da priznamo, jer bi inače princip rekapitulacije i recirkulacije, o kojoj na temelju praobjave tako očito govore sv. oci, bio potpuno manjkav.

Iz svega je ovoga očito, da samim fizičkim materinstvom božjim nikako nije iscrpljena ona nauka, na koju pomišljaju sv.

oci, kad u poredbi Marije s Evom hoće objasniti Marijinu saradnju kod djela otkupljenja.

β) **Međutim dok iz paralele Marija-Eva, koju toliko naglašuju** sv. oci, dokazujemo najužu vezu Marijinu s čitavim djelom otkupljenja, treba za ilustraciju ovog Marijinog stanovišta naglasiti još nešto.

Za Marijinu naime saradnju kod djela otkupljenja odlučno je pitanje, koje značenje imade njezina poslušnost, njezin »Fiat« na anđelovu vijest o utjelovljenju, koju toliko spominju sv. oci. Ako je Marijin »Fiat« bio samo jedan vanjski uvjet inkarnacije, da Bog kasnije sve u otkupnom djelu čini sam, onda je Marijina privola samo njezina osobna zasluga, dok kod čitavog ostalog otkupnog djela ona nema nikakve suradnje i sve se njezino sudjelovanje iscrpljuje fizičkim materinstvom Božjim. Ili je možda po nacrtu i planu Božjem tako, da preko ove privole kao moralnog i zaslužnog djela ulazi Marija u princip otkupljenja, u koliko se naime ova Marijina poslušnost i slobodna volja ujedinjuje i veže s voljom i poslušnošću Kristovom te se tako po odredbi Božjoj s njime i po njemu prima i ulazi kao pravi suuzrok u onaj cjelokupni princip, kojemu kao direktnom uzroku zahvaljujemo otkupljenje u čitavom njegovu opsegu.

Pitanje je dakle, da li je Marijina poslušnost po odredbi Božjoj primljena, da sjedinjena s Kristovom poslušnošću postane jedinstveni princip otkupljenja.

Nema nikoje sumnje, da Marijina poslušnost ulazi u princip otkupljenja u onom slučaju, ako nam se Marijina slobodna volja i njezina privola u dokumentima tradicije javlja povezana s otkupnom voljom Kristovom i s njegovim posluhom, te se tako povezana s Kristovom voljom naziva uzrokom spasenja. Nema pak također nikoje sumnje, da nam tradicije o tom daje dovoljno dokaza. Marijin se posluh kao druge Eve općenito, kako vidjesmo, dovodi s cijelim otkupnim djelom u takvu vezu, da tek Kristova volja i Marijina odluka sačinjavaju istom potpuni princip spasenja, kao što je neposluh Eve s neposluhom Adamovim sačinjavao potpuni princip pada roda ljudskoga.

Da uz navedene dokumente sv. otaca navedemo još barem neke. Sv. Epifamije kaže: »Quoniam vero cum adhuc virgo in hortis Eva degeret, per contumaciam apud Deum offenderat, ideo gratia propria ab Virgine manavit obedientia, postquam circumfusi corpore Verbi sempiternaeque vitae de coelo est nuntiatus adventus«.[18] Dakle upravo se posluh Marijin označuje kao izvor milosti, kao što se neposluh Evin smatra izvorom grijeha. Marija se dakle smatra supočelom kod djela otkupljenja, u koje je supočelo privedena po svome posluhu.

U ovom je smislu važno nedavno otkriveno Irenejevo djelo: *Εἰς ἐπίδειξιν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος*: Dokaz apostolskog propovijedanja, gdje stoji ovo: »Kao što je zbog neposluha jedne djevice čovjek udaren i pao mrtav, isto je tako po djevici, koja se pokorila Bogu, natrag zadobio život posredstvom u čovjeku razvijenog života.... Jer bilo je potrebno i dostojno opet usavršiti Adama u Kristu, da besmrtno proguta smrtno i Evu usavršiti u Mariji: da Djevica, postavši odvjetnica djevica, razriješi i poništi djevičanski neposluh djevičanskim posluhom«.[19]

Ovo je svjedočanstvo, rekosmo, veoma važno. Kaže se ondje: »bilo je, potrebno« obnoviti Adama u Kristu i Evu u Mariji. To jest bilo je prema premudroj odredbi i u nacrtu Božjem, da mjesto starog Adama dođe novi, koji će uništiti djelo prvoga, i mjesto stare Eve da dođe nova, Marija, koja će svojim posluhom natrag uspostaviti ono, što je Eva svojim neposluhom porušila. Kao što je dakle Eva združena s Adamom, tako je Marija dodijeljena Kristu, da u njegovom spasonosnom djelu bude družica i pomoćnica. Posluh Djevičin uzimlju dakle sv. oci kao vrata, preko kojih Marija ulazi, da s Kristom sačini jedan jedinstveni princip otkupljenja.

Dakako dokaznu moć ovog argumenta htjeli bi osporiti oni, koji kažu, da se Evin neposluh nipošto ne može uzeti kao uzročnik istočnoga grijeha. Dosljedno ni Marijin se posluh ne može uzeti u uzročnoj vezi prema djelu otkupljenja.

Mi smo međutim tokom našeg raspravljanja vidjeli, kako je ova tvrdnja neistinita. Poznavajući zakon o dijeljenju milosti, koja će zavisiti od Adama, ona je ipak Adama na grijeh nagovarala i svjetovala. Time je dakako, iako ne primarna, a ono ipak postala prava uzročnica pada roda ljudskoga, košto je to tradicija i izričito naziva.

---

[18] Adv. haer. l. 3.

[19] Gl. Bittremieux de Mediatione universali p. 104.

Ako je pak prema tradiciji Bl. Djevica Marija nova Eva, koja kod otkupljenja onako sudjeluje košto Eva kod propasti, očito je, da je Marija prava uzročnica samog otkupnog djela.

Sv. oci dakle, kako vidjesmo, sjedinjuju Mariju s Kristom kao Evu s Adamom, volju i poslušnost Marijinu s voljom i poslušnosti Kristovom. Svrha je ovog sjedinjenja po sv. ocima ne darivanje Spasiteljeve osobe nego izvođenje spasenja i novoga života iz Marije i Isusa, košto se naravni život rađa iz sjedinjenja Eve s Adamom. Sv. oci gledaju u Mariji ne samo fizičko materinstvo božje, nego, gledajući Mariju u zaručničkom odnošaju prema Kristu, proširuju njezin utjecaj na saradnju kod samog otkupnog djela, gdje uz Krista — novog muža — u svrhu izvođenja spasenja i milosti stupa kao pomoćnica nova žena — Marija. U ovu suradnju ulazi ona svojom poslušnošću, na temelju koje ju Bog prima kao suuzročnicu, saradnicu i posrednicu otkupljenja.

γ) Ovi naši izvodi divno su potvrđeni činjenicom, da sv. oci do osmoga vijeka nazivaju Bl. Dj. Mariju: »Sponsa Verbi«, »Sponsa Christi«. Nema pak nikoje sumnje, da se Marija može nazivati zaručnicom Riječi, zaručnicom Kristovom ne u koliko je Kristova Majka, nego u koliko s Kristom kao zaručnica sa zaručnikom, sjedinjena s njime »in connubio divino«, kao jedinstveni princip, sudjeluje kod otkupnoga Kristova djela.

Ideja o stvarnoj saradnji Bl. Djevice Marije kod dijela otkupljenja predočena u formi »connubium divinum«, gdje Marija kao zaručnica s Kristom kao zaručnikom dolazi kao princip otkupnog djela, kako spomenusmo, veoma je stara. Nalazeći oslon, u Pavlovoj poslanici na Efežane gl. 5., gdje se govori o tajni zaručničke veze između Krista i crkve, dobivala je sve konkretnije i izrazitije forme, osobito paralelom Marija-Eva, kojom se Bl. Dj. Marija veže uz Krista kao »adjutorium simile«, »sponsa Christi«, »Sponsa Verbi«.

Zanimivo je, kakve razloge navode bogoslovi zato, što nam je uopće čitav nacrt, bit i način otkupljenja, objavljen pod idejom bračne, zaručničke veze (connubium divinum, sacramentum magnum).

Kao temelj i objašnjenje ove istine nalaze u tome, što je fundamentalni zakon čitavoga milosnoga reda: potreba slobodne saradnje, prema načelu sv. Augustina: »Koji te je stvorio bez tebe, ne će te spasiti bez tebe.« Ovaj princip po mišljenju bogoslova vrijedi i za ekonomiju spasa te dosljedno i za otkupno Kristov djelo uopće. Kod otkupnog djela tražila se prema tome slobodna privola; saradnja čitavog čovječanstva ili jedne ljudske osobe, koja će načelno u ime čitavoga čovječanstva sklopiti savez sa božanstvom i izvesti otkup.

Kao što se dakle kod svakog pojedinca predpostavivši najprije milosni utjecaj Duha svetoga traži za opravdanje vlastita saradnja svakog pojedinca, tako je slično i kod otkupa čitavoga čovječanstva. Temeljem božjeg preodabranja i uz posebno predhodno sudjelovanje Duha Svetoga potrebna je bila jedna čisto ljudska osoba, da kao »Sponsa Verbi« — zaručnica Riječi u ime cijeloga čovječanstva prihvati ponuđeni spas i kod njega stvarno sudjeluje.

U ovom smislu govori sv. Toma o Marijinoj privoli kod anđelova navještaja kao nužnoj: »Da se pokaže, da je neki duhovni brak između Sina Božjega i ljudske naravi. I zato se je preko navještenja iščekivala Djevičina privola u ime čitave ljudske naravi« (loco totius humanae naturae«). (St. Th. qu. 30. a. 1.) Tako nam connubium divinum posve osvijetljuje Božju ideju o ekonomiji našega spasenja. Connubium jest po naravi svojoj kontrakt te kao takav traži slobodnu privolu onih, koji se vežu. Zato Marija slobodnom privolom u ime čvječanstva prihvaća navještenje, kojim prěko Marije čovječanstvo stupa in connubium divinum. In connubio je stvarna saradnja obih članova u okviru ženidbenih ciljeva. Prema tome i Marija kao Sponsa Verbi in connubio divino stvarno sudjeluje u okviru ciljeva, zbog kojih je ovaj connubium učinjen, to jest u okviru djelatnosti oko spasenja čovječanstva. I konačno ovaj nam connubium označuje karakter Marijine saradnje u otkupljenju. U zaručničkom i bračnom odnošaju čovječanstva i božanstva očito se vidi podložnost i ovisnost čovječanstva u svakom pogledu pak i u samome načinu saradnje. Marija dakle kao predstavnica čovječanstva in connubio divino, jest doduše stvarna, direktna saradnica otkupljenja, ali u potpunoj ovisnosti o Kristu.

δ) Imade međutim u tradiciji mnoštvo i drugih argumenata, koji nam odnošaj Marijin prema djelu otkupljenja, što nam je već poznat iz paralele Marija — Eva, još osvijetljuju i utvrđuju.

Marija se ponajprije naziva pomoćnica otkupljenja (adjutrix redemtionis). Alberto Veliki kaže: »(Ona je bila) pomoćnica otkupljenja i uspostavila je broj anđela i palog čovjeka obnovila«. Pomoćnica u trpljenju, postala je pomoćnica u otkupljenju« — Adjutrix redemtionis, et angelorum numerum restauravit — et hominem lapsum reparavit.[20] »Consors passionis, adiutrix facta est redemtionis...«[21] S. Antonije florentinski govori, da je B. D. Marija jedina, koja je primila povlasticu da sudjeluje kod trpljenja, da mogne postati saradnica otkupljenja: »Sola fuit (B. Virgo) cui datum est per privilegium communicatio passionis. Cui filius, ut dare posset praemium, voluit communicare meritum passionis, et ut ipsam faceret participem beneficii redemtionis, quatenus, sicut fuit adiutrix redemtionis per compassionem, ita fieret mater omnium per recreationem«.[22] Ferdinando Quirin de Salazar: »Marija je Kristu Gospodinu kod otkupljenja bila pomoćnica i pomagačica« (ad redemtionem adjutrix et auxilatrix).[23]

Dionizije Petavius († 1652.) piše: »Petar Damiani kaže, da smo mi dužnici preblaženoj Djevici i da joj iza Boga imademo mnogo zahvaliti za naše otkupljenje. No ovo ne bi bila istina, kad ona ne bi bila *συνεργός* i pomoćnica«.[24]

S. Anselmo Cant. kaže: »Da po tebi imademo pristup k Sinu tvome, koji je po tebi spasio svijet« (qui per te redemit mundum).[25] Dionizije Cartusianus: »Svevišnji Stvoritelj — premudro je uspostavio Spasenje ljudsko; da, kaošto muž nije bez saradnje žene uništio svijeta, tako niti bez sauzročnice žene ne otkupi svijeta.[26]

S. Thoma a Villanova: .... po ovoj (Mariji) spašen je svijet, pakao opljačkan, vrag satrven, nebo otvoreno;... po ovoj je smrt uništena .... milost nađena...«[27]

---

[20] Marq. q. CL IV.

[21] Mar. q. XXIX. § 2.

[22] Summa, p. 4. tit. 15 cap. 20. § 14.

[23] Pro imm. Deiparae V. Conceptione defensio, cap. 21.

[24] De corona Virginis, cap. 5. M. P. L. 96, 292.

[25] M. P. L. 158, 961.

[26] De praemio et dignitate Mariae lib. 2, Art. 9.

[27] In asumptione B. M. V. cont. 5.

Christofor de Vega veli: »Za Djevicu Bogorodicu se kaže, da je drugome Adamu pružila pomoć u djelu otkupljenja«.[28]

Ne samo to da tradicija naziva Mariju pomoćnicom otkupljenja, nego je naprosto zove otkupljenjem ljudskim (hominum redemptio).

S. Efrem kaže: »Ja nemam druge nade niti utočišta nego tebe svojih grijeha otkupljenje«.[29] Na drugom je opet mjestu zove: »oslobođenje ropstva — oproštenje prestupaka . . .« (Prec. 4. Assem. Graec. III, 529—530.)

Bl. Djevica naziva se pače otkupiteljica — redemptrix ili suotkupiteljica — coredemptrix.

Ferinando Quirin de Salazar: »Reći treba, da je Djevica Bogorodica čitavoga svijeta posrednica ili (neka je slobodno tako reći) otkupiteljica (Mediatricem vel Redemptricem).[30]

Ivan Martinez de Ripalda: »S pravom crkveni oci nazivlju (Bl. Djev. Mariju) otkupiteljicom ljudskog roda i jedinom posrednicom i odvjetnicom našom«.[31]

S. Andrija Kretski: Adam i Eva »u duhu k tebi bogorodice viču: U tebi smo oslobođeni od prvog i negdašnjeg prokletstva otkupljeni«.[32]

Sv. Ivan Damaščanski: »Zdravo, po kojoj smo otkupljeni od prokletstva«.[33] S. German Car.: »Nitko nije spašen, osim po tebi (per te) Bogorodice, nitko otkupljen, osim po tebi, Majko Božja«.[34] Alfonso Salmeron: »Marija je uzeta od Krista . . . . da bude (ako je tako dozvoljeno reći) suotkupiteljica, posrednica i saradnica spasa roda ljudskoga« (coredemptrix, mediatrix et cooperatrix).[35]

c) Vjeru i izvode starije tradicije usvajaju i noviji bogoslovi. Čujmo primjerice Passagliu, koji je osobiti poznavalac crkvene tradicije istoka i zapada. Kao plod svoga studija o mišljenju sv. otaca iznosi ove rezultate: »Stoga, kad se međusobno isporede svjedočanstva i spomenici kršćanske predaje, nalazimo:

---

[28] Theol. Mar. palaestra 30, certamen 4, n. 1776.

[29] Prec. 2. Assem. Graec. III, 525.

21, n. 1—6.

[30] Pro immaculata Deiparae Virginis Conceptione defensio cap. 21.

[31] De ente supernaturali ,disp. 79, sect. 11, n. 86.

[32] M. P. G. 97, 1322, 1326.

[33] M. P. G. 96, 657—658.

[34] M. P. G. 98, 350.

[35] Tom. III. Tract. 5, pag. 38.

I. Da ih imade šest stotina, koja se posvuda upotrebljavaju samo o Djevici pomoćnici i posrednici, a nikad se ova ista ne nalaze rečena o nijednom anđelu ni svecu.

II. Da se složenim formulama označuje Bogorodica kao: posrednica, pobožna posrednica, posrednica između Boga i ljudi, zaista posrednica, zaista dobra posrednica svih, posrednica našeg roda, posrednica znamenitija od svetaca, koja nas oslobađa stare kletve, jedina posrednica, koja može dušu puniti nadom i nakon posrednika posrednica čitavog svijeta.

III. I zato se njoj daje takovo posredništvo, poradi kojega je po opsegu i protežnosti općenita posrednica, šta više i posrednica samih posrednika; a po dostojanstvu i uzvišenosti, ona je ne samo posrednica pred posrednicima, nego i jest, i vjeruje se za nju da jest, jedina posrednica, koja nadilazi domašaj uma i da poslije Bogočovjeka — ϑεάνϑρωπον prvog i vrhovnog posrednika, uzastopce slijedi kao posrednica«.[36] Uz Pasagliu odlično mjesto zauzimlje Scheeben,[37] Heinrich, Gutberlet, Terrien[38] i mnoštvo drugih odličnih bogoslova. Gutberlet primjerice kaže za Mariju ispoređujući je s Evom: »Kao pomoćnica, stojeći ob strani u svetoj potčinjenosti, a nakon pada kao majka naravnoga života Eva je slika prečiste i presvete Djevice, koj je postavljena u svetoj potčinjenosti uz drugoga Adama i kao majka Spasiteljeva njegova je službenica u djelu našega otkupljenja.[39] Najnoviji bogoslovi presnažno također ističu usko Marijinu saradnju kod otkupnog djela. Van Noort u traktatu de Deo Redemptore kaže: »Djevica se, a da se ništa ne oduzme zaslugama i časti Marijinoj, može i mora pozdraviti kao suuzročnica (concausa) našega spasa«.[40] Njega slijedi preveliko mnoštvo modernih bogoslova ,koji na razne načine izrazuju i dokazuju svoju tvrdnju i svoje mišljenje o stvarnoj Marijinoj saradnji kod djela otkupljenja. I. M. Bover

---

[36] De immmaculato conceptu n. 1204.

[37] Lehrbuch der Dogmatik III. Bd.

[38] »La mere de Dieu et la mere des hommes« II. d., sv. 3. i 4. Paris, 1902.

[39] Dogm. Handbuch VII., sv. str. 423.

[40] N. 214.

(Gregorianum an. VI. p. 564—65) navodi poimence veliko mnoštvo bogoslova, koji ne samo što uče stvarnu saradnju Marije kod otkupljenja, nego je izričito nazivlju suspasiteljicom — coredemptrix. Da spomenemo barem neke: A. M. Lepicier,[41] R. M. de la Broise,[42] E. Campana,[43] P. Villada,[44] E. Hugon,[45] F. X. Godts,[46] M. de la Taille,[47] Van der Meersch,[48] L. Garriguet,[49] i t. d.

d) Kao dokaz načelne saradnje Marijine kod djela otkupljenja spomenut ćemo na koncu izjave posljednjih papa, onamo od Pija IX. Za nas je u ovom pogledu od osobite vrijednosti bula pape Pija IX. Ineffabilis,[50] koja radi o bezgrješnom Začeću Bl. Djev. Marije. Bula govori najprije o razvitku ove dogme u nauci, vjeri i životu Crkve te onda nastavlja: »I zaista odlični spomenici nedvoumno svjedoče, da je ova nauka o Bezgrješnom Začeću Bl. Dj., obilježena značajkom objavljene nauke, u samoj Crkvi uvijek postojala i bila, dnevice sve više, u strogom osjećanju i učenju Crkve, razvijana i rasprostranjivana. Oci su naime smatrali svojom najprečom dužnošću, da u knjigama, izrađenima za tumačenje Sv. Pisma i za dokazivanje dogmi, svim silama na mnoge i krasne načine objavljuju i ističu Djevičinu najveću svetost, dostojanstvo, čistoću od svake ljage grijeha i njezinu sjajnu pobjedu nad odurnim neprijateljem ljudskog roda«.

Bula evo dovodi u svezu Marijinu bezgrješnost s njezinom pobjedom nad zmijom, te izvor ovoj nauci nalazi u praevanđelju, jer dalje kaže: »Poradi toga navodeći riječi: »Neprijateljstvo ću staviti među tebe i ženu i sjeme tvoje i sjeme njezino« naučavahu (naime sv. oci), da je ovim božanskim proroštvom jasno i otvoreno bilo dokazano . . ., da su Krist... i... Marija i oboje zajedno u samoj svojoj naravi vidno obilježeni neprijateljstvom protiv đavola. Zato kao što je Krist, posrednik između Boga i ljudi, primivši ljudsku narav uništio rukopis onog, za nas zlosretnog ukaza i na križ ga pribio, tako je presveta Djevica najužim i nerazrješivim vezom s njime (t. j. s Kristom) povezana, zajedno s njime i po njemu vršeći vječno neprijateljstvo protiv otrovne zmije i najpotpunije nad njime pobjeđujući, neokaljanom nogom satrla njezinu glavu«. Nema nikoje sumnje, da papine riječi pridijevaju formalnu i direktnu saradnju Mariji kod djela otkupljenja. Od velike je važnosti za našu tvrdnju također to, da se spomenute riječi nalaze u buli Ineffabilis te Marijinu saradnju, baš u koliko se nalazi sadržana u praevanđelju u borbi žene i zmije, smatra papa kao podlogu za dogmu o bezgrješnom začeću i za izlaznu tačku, iz koje se ta nauka počela razvijati kod sv. otaca. Tko bi dakle htio Marijinu pobjedu nad đavolom tumačiti u uskom okviru fizičkog materinstva Božjeg, taj bi došao u protimbu s bulom Ineffabilis, koja u pobjedi Marije nad zmijom nalazi i mogla je naći podlogu za bezgrješno začeće ne u koliko je ta pobjeda ograničena i sužena te znači samo fizičko materinstvo, nego koliko ona znači pravu Marijinu saradnju s Kristom u čitavom otkupnom djelu, kojim se jedinim vrši pobjeda nad đavlom i sjemenom njegovim.

---

[41] L'immaculée Mere de Dieu Coredemtrice du genre humain, Turnhout 1906.

[42] La sainte Vierge, Paris 1906.

[43] Maria nel dogma cattolico, Torino-Roma 1923.

[44] Por la definicion dogmatica de la mediation universal de la Santisima Virgen, Madrid 1917.

[45] Tractatus dogmatici, Paris 1920.

[46] La coredemptrice, Bruxelles 1920.

[47] Mysterium fidei, Parisiis 1924.

[48] Tractatus de divina gratia, Brugis 1924.

[49] La Virge Marie, Paris 1924.

[50] 8. XII. 1854.

Leo XIII. naziva Mariju »sacramenti redemtionis patrandi administra« — pomagateljka u vršenju svetinje otkupljenja. Kaže naime ovako: »Jer ona je (t. j. Marija) po samoj Božjoj odluci počela tako bdjeti nad Crkvom, tako nam materinski pomagati i njegovati nas, da je ne samo bila pomagateljka u vršenju svetinje (sacramenti) otkupljenja, nego je jednako i pomagateljka kod dijeljenja milosti, koja iz one svetinje (sacramenti) imade da dopire u sva vremena«.[51]

Pod ovom svetinjom — sacramentum — razumijeva papa (Enc. Fidentem piumque od 20. IX. 1896.) prema sv Tomi connubium divinum, duhovni ženidbeni vez, iz kojeg se rađa spasenje, a u koji je Marija ušla svojim slobodnim: Fiat. Ovako naime govori papa: »Već tada naime, kad je divnim pristajanjem (t. j. Marija) na mjesto sveg ljudskog stvorenja (S. Tom. III. q. 30. a. 1 c.) primila vijest o mirotvornoj svetinji od anđela na zemlju donešenu: ona je, od koje se rodio Isus, naime njegova prava majka i poradi toga dostojna i unaprijed prihvaćena Posrednica za Posrednika«.

---

[51] Okruž. »Adjutricem populi« 5. IX. 1895.

Isti papa na drugom mjestu kaže: Koliko puta Mariju pozdravljamo: »milosti puna«, toliko se puta sjećamo drugih posebnih zasluga, kojima je ona sa Sinom postala dionica ljudskog otkupljenja«.[52] Ona je »u tajnama našega otkupljenja ne samo prisustvovala nego i učestvovala«.[53]

Pijo X. veli: »Ona... jer se pred svima ističe svetošću i sjedinjenjem s Kristom te je po Kristu primljena u djelo ljudskoga spasenja, de congruo, kako kažu, zaslužuje ono, što je Krist zaslužio de condigno«.[54]

Benedikto XV. ovako je izdiže: »Tako je sa Sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo umrla, tako se zbog spasenja ljudi odrekla majčinskih prava na Sina i koliko se na nju odnosilo, žrtvovala je Sina, da umiri Božju pravdu tako, da se za nju s pravom može reći, da je s Kristom rod ljudski otkupila«.[55]

Pijo XI. opet veli: »Prežalosna Djevica bila je s Isusom Kristom dionica u djelu otkupljenja«.[56]

Tako evo i najnoviji sv. oci pape prekrasno zasvjedočuju nauku o saradnji Bl. Dj. Marije kod djela otkupljenja.

Čini se da smo sa svim dosadanjim argumentima, što ih evo tokom raspravljanja iznijesmo, dovoljno dokazali, da je Marija prava saradnica kod djela otkupljenja uopće (redemtio in actu primo). Što više: Načelno stanovište Marijino kao suuzročnice u otkupljenju treba ubrojiti među Bogom objavljene istine Božanskog poklada, koje treba vjerovati i držati. Nije ova istina doduše izričito definirana kao dogma, ali ju bula Ineffabilis i to upravo na temelju geneze navodi kao podlogu dogme bezgriješnom začeća te time virtuelno i implicite priznaje objavljenom istinom.

Istumačivši načelno Marijino stajalište kod djela otkupljenja uopće, red je sada, da izložimo one posebne načine, kojima je Bl. Dj. Marija kod otkupnog djela sudjelovala.

(Nastavit će es.)

---

[52] 8. IX. 1901.

[53] 8. IX. 1901.

[54] 2. II. 1904.

[55] 22. III. 1918.

[56] 2. II. 1923.

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

2. Posebni načini Marijine saradnje kod djela utkupljenja uopće.

Načelno Marijino stanovište, po kojem ona s Kristom sačinjava jedinstveni princip otkupljenja, podaje nam putokaz za rješenje pitanja, kakvu značajku nosi na sebi Marijina otkupna saradnja. Hoćemo li stoga da ovo pitanje riješimo, treba da si dozovemo u pamet načine, na koje je Kristova muka i smrt prouzročila naše spasenje i obilježja, koja Kristovo otkupno djelo na sebi nosi.

a) Sv. Toma, a iza njega ostali bogoslovi, govore, da je Kristova muka i smrt prouzročila naše spasenje na način zasluge — per modum meriti, na način zadovoljštine — per modum satisfactionis, na način žrtve — per modum sacrificii, na način otkupa — per modum redemtionis.

Zadovoljština — satisfactio jest popravljanje nanešene nepravde i to prema načelu jednakosti. To jest popravak nepravde mora svojom vrijednosti dosizati veličinu krivnje, koja je povredom nanešena. Kad je prema tomu govor o Bogu, zadovoljština treba da je tolike cijene, kolike je zločin, koji se nalazi u vrijeđanju Božjeg veličanstva t. j. neizmjerne cijene, jer je i zločin u moralnom redu u neku ruku neizmjeran. Neposredni je učinak zadovoljštine ukidanje krivnje.

Prema tome muka i smrt Kristova u toliko je prouzročila naše spasenje na način zadovoljštine, u koliko je u sebi bila moćna, snažna i vrijedna, da direkte ukloni krivnju, u koju čovjek upada grijehom.

No imajući kao direktni svoj učinak uklonjenje krivnje, Kristova je muka i smrt promatrana u svijetlu zadovoljštine imala i indirektni učinak: povratak milosti. To je i posve nužno. U svrhunaravnom naime redu nema s Bogom prijateljstva na drugi način nego jedino po milosti. Zapreka pak Božjem prijateljstvu jest jedino krivnja — grijeh. Ako se prema tome dade za grijeh zadovoljština, nastaje među Bogom i čovjekom odnos prijateljstva ili drugim riječima nužno se u čovječju dušu vraća milost, koja čini svu bit i osnov Božjeg prijateljstva prema čovjeku. Tako evo Kristova muka promatrana kao zadovoljština za grijehe imade kao direktni učinak ukinuće krivnje, a indirektni povratak milosti, koja se grijehom gubi.

Ovaj karakter Kristove muke tako je očit, da se čini nepotrebno iznositi za to posebne dokaze. Sv. Pismo nedvojbeno uči, da je Sin Božji poslan na svijet, da odnese nepravde ljudske.[57] On je »izbrisao pisanu zadužnicu, koja je svjedočila protiv nas te ju odstranio prikovavši je na križ.«[58]

No obnova milosti i čitavoga svrhunaravnoga života u čovjeku od tolike je cijene, da bi bilo krivo smatrati čitavo ovo velebno djelo samo kao indirektni učinak Kristove zadovoljštine. Treba stoga u Kristovoj smrti i muci naći novo svijetlo, novo obilježje, novu značajku, po kojoj ona jest i može da se smatra direktnim, neposrednim uzrokom onoga počela, koje je obnovilo i obnavlja svijest — posvetne milosti. Ta osebina Kristove muke, po kojoj ona biva direktni uzročnik milosti, jest u tome, što Kristova muka i smrt imade značaj zasluge. Stoga bogoslovi kažu, da je Kristova smrt prouzročila naše spasenje na način zasluge.

Pojam zasluge izaziva u duši pojam plaće. Zasluga i plaća odnose se na istu stvar. Ono naime jest i zove se plaća, što se nekome vraća kao cijena za učinjeno djelo. Kad se dakle kaže, da je Kristova muka prouzročila naše spasenje na način zasluge, onda se time hoće reći, da je Kristovom mukom Bogu dano i prikazano neko djelo, neka vrijednost, za koju nam Bog kao plaću vraća to, da za ljudski rod otvara nebeske izvore Božanske milosti. U tom smislu govori sv. Pismo, da smo otkupljeni »skupocjenom krvlju Krista kao nedužna i neokaljana janjeta«.[59]

---

[57] Is. 53.
[58] Kološ. 2, 14.

Kristova je konačno muka prouzročila naše spasenje na način žrtve i otkupa — per modum sacrificii et redemtionis. Kad kažemo: na način žrtve i otkupa, onda ne mislimo time navesti neka nova dva načina djelovanja, koja bi se razlikovala od djelovanja na način zasluge i zadovoljštine. Hoće se time reći samo to, da Kristova smrt, koja naše spasenje polučuje na način zadovoljštine i zasluge, imade na sebi karakter i prave žrtve i pravog otkupnog čina.

Velimo najprije, da Kristova smrt imade karakter prave žrtve. Žrtva (sacrificium) jest odlični čin kreposti bogoštovlja (actus virtutis religionis), koja giba i sklanja volju, da Bogu, kao vrhovnom počelu sviju tvari, dade dolično poštovanje.

Žrtva u širem smislu jest svaki bilo vanjski bilo unutrašnji čin, kojim se Bogu iskazuje štovanje. U užem i pravom smislu žrtva jest prinošenje i barem djelomično uništenje neke vidljive stvari u čast Bogu. Rekosmo, da je žrtva odličan čin kreposti bogoštovlja, jer se njime najbolje i najjače izražava dužno priznanje apsolutnog gospodstva Božjeg, budući da mimo uništenja neke stvari u čast Bogu umjesto vlastitog života nema zgodnijeg načina, kojim bismo simbolizirali potpunu vlast Božju nad nama i nad čitavim stvorenjem.

Kristova smrt imade bez svake sumnje karakter prave žrtve. Prelazeći preko ostalih dokaza ove opće priznate istine, spominjemo tek riječi apostola Pavla u poslanici na Efeš. (5_2): »I živite u ljubavi, kao što je i Krist ljubio nas i predao sebe za nas kao prinos i žrtvu Bogu na slatki miris.«

No ne samo kao žrtva nego se Kristova zadovoljština mora promatrati sa posebnim obzirom, u koliko se njome oslobađamo ropstva. Zbog grijeha zapali smo u ropstvo đavolsko. Od toga ropstva oslobađa nas Krist. Otkupna cijena jest Kristova krv, koju je Otac tražio za našu slobodu. Zato se evo za Kristovu žrtvu, koja je kao cijena otkupa prikazana Ocu za naše oslobođenje iz đavolskog ropstva, kaže, da je prouzročila naše spasenje na način otkupa — per modum redemptionis.

---

[59] I. Pet. 1, 18—19.

b) Izloživši ukratko odlike Kristova djela i načine, kako je njegova muka prouzročila naše spasenje, treba sada da odgovorimo na pitanje, da li i Marijina otkupna saradnja nosi na sebi karakter sviju onih značajki, koje i samo Kristovo djelo. No prije nego prijeđemo na dokazivanje, da Marijina otkupna saradnja imade, dakako u određenoj podređenosti i ovisnosti, sve odlike Kristova otkupna djela, treba da naglasimo, da je Marija postala najuža saradnica otkupljenja svojim mukama i patnjama, što ih je ćutjela u Sinovljevoj boli i muci te da dosljedno u prvome redu u ovoj patnji treba tražiti sve načine, na koje je Marija sarađivala u otkupljenju.

Razlog je očit. U sv. Pismu neprestano se naše otkupljenje pripisuje Spasiteljevoj muci i smrti prema riječima sv. Mateja (20_{28}): »Sin čovječji došao je da dade život svoj u otkup za mnoge«. Iako dakle ostale trpnje i djela Kristova nijesu bila bez vrijednosti s obzirom na naše otkupljenje, ali opet stoji, da je po Očevoj odredbi i volji, koja je kod pitanja zadovoljštine i primanja zasluga od bitne važnosti, formalni uzrok našeg otkupljenja Kristova muka i smrt. Ona je po Očevoj volji bila u prvom redu određena, da se njome plati otkupna cijena, dok su ostala djela za taj cilj doprinosila samo svojom vezom sa krvnom žrtvom, u kojoj su ona našla svoje usavršenje i završetak. Ako je dakle Krist stekao naše otkupljenje upravo u smrti i muci, ako je nadalje Marija, košto vidjesmo, najuža saradnica otkupljenja, onda je već odatle očito, gdje se u Kristovim djelima imade tražiti najuža i najtjesnija Marijina saradnja.

I. Prvo dakle što treba da naglasimo jest, da je Marija upravo po svojoj muci i bolovima, što ih je trpjela u Kristovoj muci, postala najuža saradnica otkupljenja i najtjesnije sjedinjena s Kristom u jedan jedinstveni, adekvatni princip otkupljenja.

Da je upravo po muci i trpljenju Bl. Dj. Marija najstvarnije sudjelovala kod našeg spasenja kao prava njegova suuzročnica, slijedi već iz temeljnog mariološkog principa, da je Marija u djelu otkupljenja s Kristom najuže združena. Dosljedno ona je kao saradnica otkupljenja združena s Kristom i u trpljenju, po kojem nam je formalno stečeno spasenje. Marijina dakle muka, bol i patnje, što ih je ćutjela s Kristom, dok je trpio i umirao, ulazi u otkupni princip kao supočelo, koje s drugim vrhovnim počelom: Kristovom mukom, sačinjava jedan jedinstveni uzrok, koji je proizveo naše spasenje: Kristova patnja i Marijina supatnja.

Ovo je međutim istina tako lijepo osvijetljena u crkvenoj tradiciji. Tomu je odličan svjedok ponajprije Sv. Alberto Veliki u djelu: Mariale sive quaestiones super Evangelium: Missus est, u kojem jasno ističe princip, da je Marijina supatnja s Kristovom patnjom i smrću proizvela naše spasenje. Razlažući naime, da Bl. Dj. Marija nije morala imati nikakvih redova kaže: »Časti su u crkvi zbog službe i službeništva. Bl Dj. Marija nije uzeta od Gospodina u službeništvo, nego u dioništvo i pomoć (in consortium et adjutorium) prema onoj: »Načinimo mu pomoćnicu sličnu sebi«.[60] Ovaj princip Marijina sudioništvovanja primjenjuje sv. Alberto V. na Bl. Dj. Mariju upravo koliko je s Kristom trpjela za spasenje ljudi. Ponajprije naime evo ovako kaže: »Preblažena pak Djevica uzeta je u pomoć spasenja i u dioništvo kraljevstva: ona je naime sama, dok su sluge pobjegli, zajednički trpjela (compassa est). Zato je i jedina zadobila dioništvo kraljevstva ona, koja je bila pomoćnica u radu, prema onoj: Načinimo mu pomoćnicu sličnu njemu.« Drugi dokaz navodi ističući, da je »saopćenje trpnje« (communicatio passionis) privilegij Bl. Dj. Marije. Ovako naime kaže: »I tako je ona jedina bila, kojoj je dana ova povlastica, naime »communicationis passionis«, kojoj je Sin, da joj uzmogne dati nagradu, htio udijeliti zaslugu trpnje i, da je načini dionicom dobročinstva otkupljenja, htio je da bude i dionica i kazne trpljenja (poenae passionis)«. Kroz čitavo spomenuto djelo sv. Alberta provlači se nauka o sutrpnji Bl. Dj. Marije kao sudrugarice Krista, koji trpi. Tako n. pr. dokazujući, da Bl. Dj. Marija nema nikakvih redova ovako kaže: »U redu Crkve najviši je papa, koji je zamjenik Isusa Krista. Blažena pak Djevica nije zamjenica, nego pomoćnica i družica (coadjutrix et socia), dionica u kraljevstvu, koja je bila dionica u patnji za ljudski rod, kada je, dok se svi službenici i učenici razbježali, sama ostala pod križem i rane, koje je Krist primio na tijelu, sama primala na srce: stoga joj i mač tada prob'o dušu«.[61] Na drugome opet mjestu kaže: »Rodila je dakle (Bl. Dj. M.) svoga prvorođenca bez boli u svome porodu, a kasnije je zajedno čitav rod ljudski rodila u muci Sina, gdje je postala pomoćnica slična njemu, gdje je ona, majka milosrđa, pomogla Oca milosrđa u najvišem djelu milosrđa i zajedno s njime preporodila sve ljude. Ovo je preporođenje bilo s najvećom boli jednoga i drugoga.«[62] Tako evo po nauci sv. Alberta Velikog. Bl. Dj. Marija upravo po svojoj trpnji, koju je ćutjela u muci Sina, ulazi u najužu vezu s Kristom kao otkupiteljem i upravo dok sama trpi zbog Sina, koji trpi, čini sa Sinom jedinstveni princip otkupljenja.

---

[60] Mar., qq. 36—43.

Sv. Antonije florentinski opet veli: »Jedina je (Bl. Djevica) bila, kojoj je dana povlastica: sudioništvovanje u trpnji (communicatio passionis), te da nju učini dionicom dobročinstva otkupljenja, da, kao što je bila pomoćnica otkupljenja po sutrpnji (adjutrix redemtionis per compassionem) tako bude majka sviju ponovnim stvaranjem (per recreationem) [Summa, p. 4, tit. 15, cap. 20, § 14]. Na drugom opet mjestu kaže, da nije dolikovalo, da Krist bude sam nego da uz njega bude majka njegova, »koja mu je dana na pomoć u otkupljenju po golemoj supatnji (per compassionem maximam)« (Summa, p. 4, tit. 15, cap. 44, § 9).

Ovu je nauku jasno naglasio i Pijo X. govoreći: »Osim toga treba presvetoj Bogorodici ne samo to u hvalu upisati, što je jedinorođenome Bogu, kad se kanio roditi iz ljudskih udova, pružila tvar svojega tijela, da se iz nje priredi žrtva za spasenje ljudi, nego i dužnost, da ovu istu žrtvu čuva i hrani i u određeni čas stavi pred žrtvenik. Odavle je nastala zajednica života i napora između majke i sina, koja se nikada nije razvrgla tako, da riječi prorokove jednako pristaju na oboje: »Utrošio se u boli život moj, a godine moje u kukanju (Ps. 30. 11). A kad je sinu došao zadnji čas, stajaše uz križ Isusov njegova majka i ne bijaše samo zaokupljena užasnim prizorom, nego se upravo radovaše, što se njezin jedinac prinosi za spasenje ljudskoga roda, a i trpjela je s njim zajedno u tolikoj mjeri, da bi sama, kad bi bilo moguće, podnijela sve muke, koje je sin podnio.«[63]

---

[61] Q. 150, l. c. p. 219.

[62] Q. 148 l. c. p. 214.

Čvrsta je dakle nauka, da je Bl. Dj. Marija pod križem s Kristom zajedno trpjela za spasenje roda ljudskoga. Stoga kao što govorimo o trpnji i muci Kristovoj, tako treba da govorimo i o supatnji Marijinoj. No ovoj se supatnji, kako vidjesmo, ne smije dati samo osobni karakter. Nije to trpnja, kojom je Djevica stekla zasluge samo za sebe nego je to trpnja, koja je s Kristovom trpnjom prinesena i primljena od Oca kao uzrok našeg spasenja. S tom je trpnjom Marija nešto stvarno pridonijela za naše spasenje. Nitko naime ne niječe, da je Bl. Dj. Marija pretrpjela golemu osobnu bol, ali ako se ova trpnja promatra u svijetlu principa, da je Marija združena i sjedinjena s Kristom u službi otkupljenja, onda se nedvojbeno vidi, da je osobna Marijina patnja i bol prinešena i primljena kao cijena otkupljenja roda ljudskoga. Nema nikoje sumnje, da se Maririjina supatnja ne bi tako emfatički isticala, kad bi ona imala samo personalni karakter i kad bi ona bila zaslužna samo njoj samoj. Ako se ipak ova tvrdnja ističe s posebnom emfazom, ako se ona pače naziva osobnom povlasticom Bl. Djevice Marije, onda ona nužno imade drugi karakter nego primjerice bol i sućut Ivanova i pobožnih žena pod križem. To se može protumačiti samo tako, što Marijina trpnja ulazi u princip otkupljenja. I upravo radi toga, jer ova bol ulazi u princip otkupljenja, kaže se, da je Marija po njoj obnovila ljudski rod. To je potvrdio i Benedikt XV. riječima: »Tako je sa Sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo zajedno umrla, — da se pravom može reći, da je ona s Kristom otkupila rod ljudski.«[64]

Izloživši evo, kako je Bl. Dj. Marija upravo po svojoj muci, patnji i sućuti s Kristom postala najuža saradnica otkupljenja, treba sada da pokažemo, da je upravo ova Marijina saradnja preko muke i bolova imala na sebi sve one oznake i odlike, koje i Kristova muka. To jest, košto je Kristova muka prouzročila naše spasenje na način zadovoljštine, zasluge, žrtve i otkupa, tako i Marijina saradnja, osobito u muci, bolovima, supatnji i sućuti s Kristom, imade na sebi karakter spomenutih obzira. Njezina je dakle suradnja prouzročila naše spasenje ne samo na način zasluge, nego i na način zadovoljštine; ona nadalje imade karakter pravog otkupa i prave žrtve.

---

[63] Ad diem illum. 2. febr. 1904.

[64] 22. Mart. 1918. cf. Acta Apost. Sedis 1918. p. 182.

II. Nastaje dakle pitanje, da li je Marija sudjelovala kod otkupljenja na način zasluge — per modum meriti.

Pitanje Marijinih zasluga razmotrit ćemo u interesu dobrog poznavanja Marijina utjecaja na čitavo otkupno djelo u potpunom njegovom opsegu, to jest ne samo u koliko su te zasluge stečene sudjelovanjem kod formalnog otkupnog čina — Kristove muke i smrti, nego, koliko su povezane i s ostalim Marijinim djelima utjecale na ekonomiju spasenja.

Da međutim na ovo pitanje odgovorimo, potrebno je prije svega tačno objašnjenje i dioba pojma zasluge — meriti.

Zasluga je vlastitost moralnog čina, zbog kojeg se smatra da je vrijedan nagrade ili kazne. Zasluga se dakle razlikuje i od moralne dobrote odnosno zloće čina kao svoga uzroka i od nagrade odnosno kazne kao svoje posljedice. Obično se i samo moralno djelo naziva zaslugom, ali po formalnoj svojoj definiciji zasluga je onaj snošaj, koji postoji između moralnosti čina i naplate, koja je s njome povezana.

Zasluga je također, kako se iz definicije vidi, i kako već prije spomenusmo, nešto različito i od zadovoljštine i od prošnje (impetratio). Razlikuje se od zadovoljštine, jer je cilj zasluzi nagrada, a zadovoljštini, da se nadoknadi nepravda. Razlikuje se i od prošnje. Premda naime i zasluga i zazivanje ili prošnja giblju Boga na nagradu, a ono je ipak razlika u tome, što zasluga giba Boga na nagradu zbog unutarnje vrijednosti samoga djela, dok se kod prošnje (impetratio) nagrada očekuje na temelju molbe, gdje je prema tome učinak zavisan o dobrohotnosti onoga, koga moliš. Pojam i vlastitost prošnje (impetratio) pripada samo molitvi, dok je zasluga skopčana sa svakim dobrim djelom, dakle i sa molitvom. Stoga primjerice anđeli svojim molitvama mogu za nas nešto isprositi (impetrare), ali ne zaslužuju, dok mi opet svojim molitvama, ako su valjane, možemo steći zasluge, a da ipak ne isprosimo ono, što molimo.

Treba da nešto spomenemo i o diobi zasluge. Puštajući s vida drugu diobu treba spomenuti, da je zasluga dvostruka: zasluga po pripadnosti, po pravu (meritum de condigno) i zasluga po prikladnosti ili primjerenosti (meritum de congruo). U zasluzi po pravu postoji jednakost između zaslužnog djela i nagrade, dok u zasluzi po primjerenosti te jednakosti nema, nego nagrada nadvisuje vrijednost djela. Baš stoga po ovoj prvoj zasluzi stiče čovjek pravo (jus) na nagradu, a Bog, za koga se djelo čini, imade dužnost (debitum), da to djelo nagradi, dok kod one druge zasluge postoji tek neka primjerenost i prikladnost, da se nagrada dobije.

Da djelo imade značaj zasluge po pravu ili pripadnosti (de condigno) potrebno je uz druge uvjete ponajprije to, da je djelo učinjeno u posvetnoj milosti. Ovo je posve očevidno, jer kad bi teški grješnik mogao štogod zaslužiti po pravu, slijedilo bi, da je čovjek u isto vrijeme dostojan i vrijedan i vječne smrti, jer je teški grješnik, i vječnoga života, jer bi u supoziciji mogao po pravu zahtijevati od Boga vječnu nagradu.

Za zaslugu po pravu potrebno je nadalje obećanje Božje. Iako je naime djelo učinjeno u posvetnoj milosti, nije još tim samim takovo, da Bog mora za nj dati vječnu nagradu. Zato je potreban poseban ugovor ili obećanje. Radnik, koji je cijeli dan radio u vinogradu, a nije sklopio ugovora niti je najmljen, zaslužuje možda nagradu temeljem neke primjerenosti, koja se dolikuje kod vlasnika vinograda, ali nipošto temeljem prava. Zato je kod zasluga po pravu sa strane Božje svakako potrebno Božje obećanje i Božja odredba, koja za djela učinjena u milosti određuje vječnu nagradu. Ta je tvrdnja posve jasna i opravdana. Ta »tko mu je (Boga)«, kaže sv. apostol Pavao »prije što dao, da mu se uzvrati«.[65] Stoga i veli sv. Augustin. »Postao je dužnik naš, ne time što bi od nas štogod primio, nego zato, što mu se svidjelo, da nam obeća.«[66]

Izloživši pojam zasluge laglje ćemo sada odgovoriti na pitanje, da li je Marija mogla i dali je ona uistinu sudjelovala kod našega otkupljenja na način zasluge tako, da bismo mi svoje spasenje uz Kristove zasluge dugovali i zaslugama Bl. Dj. Marije.

Imajući pred očima sve, što rekosmo, postavljamo o Marijinoj zasluzi s obzirom na otkupljenje ove tvrdnje:

---

[65] Rim. 11$_{35}$.

[66] Sermo 156 de verbis apostoli c. 2.

1. Bl. Dj. Marija nije ponajprije mogla zaslužiti zaslugom po pravu (merito de condigno) ni toga, da Krist postane čovjekom uopće (incarnatio in se) ni toga, da narav ljudsku primi od žene (maternitatem divinam in genere spectatam) ni toga, da baš ona sama postane majkom Božjom. Razlog je očevidan. Zato naime šalje Bog Otac svoga Sina rođenoga od žene na svijet, da spasi i otkupi svijet. Krist Bog jest dakle počelo sviju milosti, koje se dobivaju iza Adamova pada. Ako je tako, onda je posve očito i to, da Krist kao počelo milosti, koja kao apsolutno nuždan uvjet jedina osposobljuje ljudsko djelo da bude zaslužno, nije mogao biti predmet Marijine zasluge po pravu (de condigno), kad ta zasluga Kristovu milost pretpostavlja. To je ono, što kažu bogoslovi: Principium meriti non cadit sub merito. To vrijedi i za materinstvo Božje, koje kao preduvjet utjelovljenja, preko kojeg dolazi Krist sa svojom milošću, nikako ne može biti predmet nečije zasluge po pravdi, ili pripadnosti.

2. No ipak je Bl. Dj. Marija zaslužila na neki način i samo materinstvo Božje i utjelovljenje, kako se to vidi i iz liturgije i iz nauke bogoslova. Crkva pozdravlja Mariju: »Kraljice neba, raduj se, jer, koga si zaslužila nositi, uskrsnu, kako je rekao.« Sv. Augustin veli: »(O bl. Djevici Mariji) radi Gospodnje časti, nikakva uopće neću pitanja stavljati, kad se radi o grijehu: ... ona je zaslužila da začne i rodi onoga, za koga je stalno, da nije imao nikakva grijeha.«[67] Sv. Toma opet kaže: »Treba reći, da je Bl. Dj. Marija zaslužila nositi Gospodina, ne zato, jer je zaslužila, da se on utjelovi, nego, jer je po milosti, koja joj je dana, zaslužila onaj stupanj čistoće i svetosti, da po primjerenosti (congrue) može postati majka Božja.«[68] Ova istina slijedi i iz općenito prihvaćenih teoloških principa. Očito je naime, da je Bl. Dj. Marija prema načelu, da se umnožavanje milosti mjeri prema ljubavi i milosti, kao presveta i najčistija osoba svojim djelima po pravu zaslužila (de condigno) najveću milost i svetost. Nema također nikoje sumnje, da se je ovom predivnom čistoćom i pregolemom svetošću primjereno (congrue) spremala i osposobila, da postane majkom Božjom. Opravdano

---

[67] De natura et gratia, c. 36; Migne P. L., t. 44. col. 267.

[68] III. P., q. 2, art. 11, ad 3.

se stoga može reći, da je Bl. Djev. Marija svojim zaslužnim činima primjereno (congrue) zaslužila, da bude majkom Božjom. Dakako, ova zasluga, kao što smo vidjeli, ne prekoračuje granice primjerenosti (congruitatis), jer se ni na koji način ne može reći, da materinstvo Božje po pravdi (ex justitia) pripada bilo kojem pa i najsvetijem i najtežem moralnom djelu.

3. Bl. Dj. Marija zaslužila je naše spasenje i u toliko, što je zaslužila neke okolnosti spasenja, napose njegov brzi dolazak. Ova je tvrdnja očita. Prema općem mišljenju bogoslova nema nikoje sumnje, da su svetitelji Staroga Zavjeta mogli svojim zaslugama pospješiti dalazak Krista. Što više oni su to doista i učinili (Gl. Daniel 9, Ps. 11, Malach. c. 3). Ako su pak sveci Staroga Zavjeta to de facto učinili, ili barem mogli činiti, onda nema dvojbe, da je to ne samo mogla nego i uistinu učinila Bl. Dj. Marija. Tä ako itko, a ono je Bl. Dj. Marija čeznula, željela i molila skori dolazak Mesijin. Time je dakako zaslužila njegov dolazak. Karakter ove zasluge nije po općem mišljenju bogoslova de condigno, po pripadnosti, po pravdi, nego po prikladnosti ili primjerenosti (de congruo).

4. Ali sada nastaje mnogo važnije pitanje, da li je Bl. Dj. Marija svojim zaslužnim činima bilo na koji način utjecala na naše spasenje ne samo indirekte, zaslužujući samo zaslugom po primjerenosti ubrzanje utjelovljenja Sina Božjega i svoju osobnu čast Božje matere, nego i direkte, to jest, da li je Marija bilo na koji način zaslužila ono, što nam je zaslužio Krist i po čemu je on postao naš formalni otkupitelj i posrednik.

Odgovarajući na ovo pitanje kažemo, da je Marija zaslugom primjerenosti ili prikladnosti (merito de congruo) zaslužila sve ono, što nam je Krist zaslužio zaslugom po pravdi ili pripadnosti (merito de condigno).

Ova je nauka kao neosporiva istina naglašena u dokumentima osobito novijih papa i teologa te je posve u skladu s opće priznatim teološkim principima. Tu je nauku osobito naglasio Pijo X. kad kaže: »Jer (Marija) svekolike nadvisuje svetošću i tijesnom povezanošću s Kristom, i jer prihvaćena od Krista k djelu ljudskog spasenja, nama, kako vele, po prikladnosti (de congruo) zaslužuje ono, što je Krist zaslužio po pripadnosti (de condigno, po pravdi).«[69]

---

[69] Enc. Ad diem illum, 2. Febr. 1.904.

U ovim je papinskim riječima sadržana sva nauka, koju treba držati o Marijinim zaslugama kod djela otkupljenja. Analiza papine izjave otkriva nam uporište, na koje se ova nauka oslanja.

Kao prvi temelj tvrdnje, da je Marija nama zaslužila po prikladnosti sve ono, što nam je Krist zaslužio po pripadnosti jest Marijina svetost, njezina milost i potpuno jedinstvo njezine volje s Kristovom. Drugi je temelj u principu, koji je, kako vidjesmo tako čvrsto uglavljen u tradiciji, da je naime Marija s Kristom u čitavom djelu otkupljenja najuže sjedinjena kao prava saradnica i suuzročnica. I kako s jedne strane nema nikoje sumnje, da Kristovo otkupno djelo imade karakter zasluge, a s druge strane, da je Marija u čitavom djelu otkupljenja s Kristom najuže združena sačinjavajući s Kristom jedan jedinstveni, adekvatni uzrok spasenja, slijedi, da i Marijina saradnja kod otkupnog djela imade karakter prave zasluge.

U papinim je riječima također označen objekt i narav Marijine zasluge. Predmet je Marijine zasluge sve ono, što je zaslužio Krist. On je dakle tako širok kao i Kristovo otkupljenje, to jest proteže se na sve ljude i na sve milosti.

Ovu je nauku jasno naučavao već i sv. Alfonso.[70] Tvrdnju naime, da je Bl. Dj. Marija od prvoga časa života imala više milosti i svetosti, nego li svi ostali sveci zajedno, dokazuje sv. Alfonso time, što je ona od početka imala službu posrednice. Posrednica je pak Marija zato, što je, kako uče sv. oci i bogoslovi, svojim zagovorom i zaslugom po primjerenosti (merito de congruo) čitavome čovječanstvu zaslužila otkupljenje. Kaže se, izlaže dalje sv. Alfonso, zaslugom po primjerenosti, jer je samo Isus Krist naš posrednik putem pravednosti i zaslugom po pravdi (pripadnosti, pripadanju) prinijevši svoje zasluge vječnom Ocu, koji ih je primio za naše spasenje. Marija je naprotiv posrednica po milosti putem zagovora (intercessio) i zasluge po primjerenosti (meritum de congruo) prinijevši Bogu, kako kažu bogoslovi sa sv. Bonaventurom, svoje zasluge za spasenje sviju ljudi. Bog ih je po milosti primio sa zaslugama Isusa Krista. Tako evo i po sv. Alfonsu Marijina saradnja kod otkupljenja imade karakter zaslužnog djela.

---

[70] Glorie di Maria; op. ascet. V. I. p. 167—168.

Odličan je tomu svjedok također Ambrosius Catharinus[71] O. P. († 1553.). Govoreći o sličnosti među Kristom i Adamom, Marijom i Evom navodi tri načina tjelesnog proizvođenja, čemu odgovaraju tri načina duhovnog rođenja. Adam je od samog Boga stvoren iz zemlje, Eva je bez majke izvedena iz Adama, a svi se ostali ljudi rađaju od oca i majke. Tako je Krist Božjim djelovanjem rođen od Marije, Marija je duhovno izašla iz Kristova rebra, dok je spavao na Križu, a svi se drugi ljudi preporađaju iz Isusa i Marije. Ambrosius Catharinus naime kaže: »Upoznaj dakle u tom prvo rađanje duha naime Krista iz Marije — upoznaj ovo drugo duhovno rađanje Djevice, koje ispovijedamo, koje je bilo iz Hrista, ne od nje same i djelovanjem vlastitoga rođenja. A ipak iz nevinosti kao što on, i iz njegovog rebra, to jest: iz njegove hrabrosti i moći milosti, kojom je bio jak kod oca, zato da se odanle može izvesti pomoć slična njemu, to jest: sasvim nevina za preporađanje drugih. I kako je lijepo tada izvedena, kada je onaj muž pao u san, da razumiješ, da je i Djevici bio potreban Kristov križ — upoznaj treći način duhovnog rađanja, koje je zajedničko svim ostalima, jer se dogodilo nakon što je počinjen grijeh i nakon što je nadošla smrt. Zato je ovo rađanje iz jednog i drugog, to jest iz muža i žene, Krista i Marije. Premda je njih dvoje bilo sasvim nevino (Marija je doduše bila takova po samom Kristu) ipak su naše grijehe natovarili na sebe i nama poradi svojih kazna zaslužili spasenje. Najprije je ipak i na poglaviti način Krist kao muž, zatim kao žena djevica sama.«

Ferdinando Quirin de Salazar opet kaže: »Odvažno rekoh, da Krist *nije ništa bilo nama bilo samoj Djevici stekao* svojim zaslugama po pripadnosti (ex condignitate) što ne bi i Djevica Bogorodica isprosila po prikladnosti (ex congruitate).«[72]

Da je Bl. Dj. Marija zaslugom primjerenosti (merito de congruo) zaslužila čovječanstvu sve ono, što je Krist zaslužio zaslugom po pravednosti (merito de condigno) slijedi također iz naravi zasluge po primjerenosti, iz analize razloga, zbog kojeg Bog zaslugu po primjerenosti prima i iz stvarnog milosnog stanja, u kojem je bila Bl. Djev. Marija. »Kaže se za nekoga, da ima zaslugu samo po prikladnosti, kaže sv. Toma, kad *te jednakosti* (t. j. *između nagrade i zaslužnog čina, na temelju pravog procjenjivanja*) nema, nego se, jedino na temelju *darežljivosti darivatelja*, podjeljuje dar, kakav se pristoji darivatelju.«[73] Razlog opet, zašto Bog zaslugu po primjerenosti prima, vidi se iz ovih riječi sv. Tome: »Budući da čovjek u stanju milosti ispunjava volju Božju, prikladno je, da, na temelju srazmjernosti prijateljstva, Bog ispuni volju čovjeka i da spasi drugoga, premda bi katkada mogla biti na putu zapreka sa strane drugoga, čije opravdanje želi neki svetac.«[74]

---

[71] Disputatio pro immaculata Dei Genitricis conceptione. Lib. 3, persuasio 14: pag. 30. Opuscula, Lugdini, 1542.

[72] Defensio pro immaculata Deiparae Virginis conceptione, c. 21. n. 7.

Uzmemo li sada, da je Bl. Djevica Marija bila prepuna milosti i najsavršenije ispunjala u svemu volju Božju te zacijelo punom dušom željela i htjela spasenje sviju ljudi, onda nemamo razloga da opstojnost ove zasluge kod nje zaniječemo. Moglo bi se dakako prigovoriti, da izneseni teološki argumenat nikako ne podaje dovoljnog razloga za ovako široku tvrdnju, da je naime Marija zaslugom po primjerenosti (merito de congruo) zaslužila sve, što je Krist zaslužio zaslugom po pravu (merito de condigno). No *uoči li se načelno stanovište Marijino* u djelu otkupljenja, da je ona naime s Kristom, kako prije vidjesmo, u djelu otkupljenja najuže združena kao uska saradnica i prava suuzročnica, onda poteškoća otpada. Kako god je dakle široko djelo otkupljenja, ono je u čitavom svom opsegu predmet, koji je s Kristom vršila Bl. Dj. Marija. Njezine se dakle i zasluge protežu na čitavo otkupno djelo, jer je dolikovalo, da Bog toga ne uskrati onoj, koju je odabrao i odredio da bude s Kristom združena kao nerazdruživa saradnica otkupljenja. Trebalo bi doista navesti teške razloge, da se Bl. Djevici zaniječe ovaj način saradnje kod otkupljenja, kad s druge strane postoje svi razlozi, koji za tu saradnju govore. Tä imala je milosti, koje ju za zasluge osposobljuju, više nego svi ljudi zajedno. Budući pak, da je po odredbi Božjoj s Kristom združena, da bude saradnica otkupljenja, nema nikoje sumnje, da je i njezina volja bila najuže sjedinjena s Kristovom tako, da je ono htjela, što hoće Krist: onamo upravljala svoje čine, kuda ih je upravljao Krist. Jer je pak Krist sve svoje čine onamo upravljao, da s njima zasluži čovječanstvu otkupljenje i milosno blago, nema nikoje sumnje, da je i Marija kao najuže združena s Kristom sve svoje zaslužne čine upravljala na otkupljenje roda ljudskoga. I volja Marijina i svetost njezina podaju stoga čvrsti oslon za tvrdnju, da je Marija nama zaslužila, dakako zaslugom po primjerenosti (de congruo), sve ono, što nam je Krist zaslužio zaslugom po pravdi (merito de condigno).

---

[73] II. Sent. d. 27. q. 1. art. 3.

[74] I—II. q. 114. art. 6.

5. Činjenica, što sv. Toma čovjeku u posvećujućoj milosti daje mogućnost zasluge po primjerenosti (de congruo) samo s obzirom na prvu milost drugoga čovjeka, ne čini nikoje teškoće. Nitko naime ne će zanijekati, da je velika razlika između Bl. Djevice Marije i ostalih ljudi. Ona je, kako vidjesmo združena s Kristom baš u koliko je otkupitelj te stoga pred svim svecima imade specijalno mjesto, a dosljedno i posebnu mogućnost zasluge.

6. Na pitanje, što je sve predmet Marijinih zasluga, odgovaraju neki bogoslovi, da nam je Marija zaslužila samo primjenu — applicationem onih milosti, koje nam je zaslužio Krist.[75] No time čini se nije dosta označena Marijina zasluga. Marija nam je naime zaslugom po primjerenosti (de congruo) zaslužila sve ono, što nam je zaslužio Krist. No Krist nam je zaslužio ne samo primjenu milosti, nego samu milost. Stoga i za Bl. Dj. Mariju treba reći, da je zaslužila samu milost. Svojom dakle saradnjom u otkupljenju Bl. Dj. Marija stekla je i zaslužila ne samo primjenu nego i same milosti, ne dakako zaslugom po pravdi nego po primjerenosti, dok dakako sada na nebesima, kao što ćemo to kasnije vidjeti, Marija kod upravljanja zasluženim otkupnim blagom sudjeluje tako, da svojim zaslugama i prošnjama stiče dijeljenje i primjenu sviju milosti, koje se čovječanstvu daju.

7. Nekoji bogoslovi hoće da zaniječu Bl. Dj. Mariji mogućnost izložene zasluge bojeći se, da se time ne umanje Kristove

---

[75] Tako i Scheeben (Dogmatik, III. 1882 p. 603 n. 1792).

zasluge. No ova je bojazan neopravdana. Ako se naime uzme pred oči, da je zasluga Bl. Dj. Marije, o kojoj raspravljamo, ne zasluga po pravdi (meritum de condigno) nego zasluga po primjerenosti (de congruo) i da je moć ovako zaslužiti dana Bl. Djevici Mariji po Kristovoj zasluzi, onda je očito, da se Kristova zasluga nipošto ne umanjuje nego naprotiv uvećava, jer se Kristovoj zasluzi daje tolika odlika i moć, da je kadra svoj utjecaj proširiti i na Bl. Dj. Mariju i to tako, da se Marijina zasluga utjecajem Kristove zasluge proteže na sav okvir Kristova otkupljenja.

Jednako nema teškoće u tome, što je zasluga Marijina vremenski bila prije Kristove muke i smrti ili u isto vrijeme s njome. Bl. Dj. Marija mogla je naime imati moć zasluživati i prije Kristove smrti, ali ne neovisno od nje, nego snagom i uplivom Kristove zasluge, koja je izvor svake milosti. Time dakako spomenuta teškoća otpada.

8. Kad pak nastaje pitanje, kojim je zaslužnim činima Bl. Dj. Marija zaslužila otkupljenje i otkupne milosti, onda je odgovor analogan odgovoru na pitanje o Kristovim zaslugama. Kao što je naime Krist — košto smo to već prije opetovano spomenuli — sve svoje čine upravljao za spasenje roda ljudskoga, tako je i Marija sve svoje čine upravljala kao djela zaslužna za otkupljenje. Ali kao što je Krist po Očevoj volji formalno zaslužio otkupljenje tek mukom i smrću, tako je i Marija postala najuža saradnica otkupljenja i to otkupljenje s Kristom zaslužila upravo svojom patnjom, bolima i žrtvom sjedinjenom s Kristovom mukom i smrti.

Evo širokog okvira Marijinih zasluga uopće, a napose onih, koje izviru iz njezinog zajedničkog trpljenja s Kristom u njegovoj muci i smrti.

III. No Marijina saradnja u otkupljenju imade također karakter prave zadovoljštine. Nju je prinijela preko svoje muke i bolova, svoje supatnje i sućuti s Kristom u njegovoj muci i smrti.

Da laglje shvatimo i dokažemo svoju tvrdnju, treba da ponajprije uz ono, što već rekosmo, još nešto kažemo o zadovoljštini.

1. Zadovoljština je, kako već prije spomenusmo, nadoknada, popravljanje nanesene nepravde. Ako je nadoknada jednaka nepravdi, zove se zadovoljština po pravdi, po pripadnosti (de condigno). Ako pak zadovoljština nije jednaka nanesenoj nepravdi, nego je samo Bog iz svoje veledušnosti prima i s njom se zadovoljava, zadovoljština je onda po primjerenosti, po prikladnosti (de congruo).

Zadovoljština je nadalje prva ili druga. Prva je zadovoljština ona, koja pretiče svaku drugu zadovoljštinu, tako te sve druge zadovoljštine imadu svoju snagu i moć jedino iz prve.

Iz ovog je očito, da je jedino Kristova zadovoljština apsolutno prva, dok su sve ostale zadovoljštine, ne isključivši ni eventualnu zadovoljštinu Bl. Dj. Marije, drugotne.

Zadovoljština konačno može biti općenita ili partikularna. Općenita može biti u dvostrukom smislu: ili zato, jer joj je učinak općenit t. j. ako zadovoljština nadoknađuje svu nepravdu Bogu nanešenu: i grijeh i kazan za grijeh; ili je općenita zato, što je ona počelo, princip, na koji se oslanjaju i crpe snagu sve druge zadovoljštine, koje se možda Bogu prinose. Općenitoj zadovoljštini u prvom smislu stoje u protimbi partikularne zadovoljštine, koje se prinose u ime kazne, koja je povezana s grijehom. Kristova je zadovoljština univerzalna u jednom i u drugom smislu.

Zadovoljština, za koju tvrdimo da je imade kao svoju odliku muka, trpnja i sućut Bl. Dj. Marije, nije dakako zadovoljština po pravdi (de condigno) nego po primjerenosti (de congruo). Ta zadovoljština nadalje nije prva nego druga. No ma da je ta zadovoljština drugotna, razlika je ipak između zadovoljštine Bl. Dj. Marije i zadovoljštine ostalih svetaca, koja je također drugotna, u tome, što je zadovoljština Bl. Dj. Marije, iako je prema Kristovoj zadovoljštini drugotna, ipak prema zadovoljštinama ostalih svetaca u neku ruku prvotna, jer svi ostali sveci imadu mogućnost dati zadovoljštinu jedino snagom i uplivom Kristove zadovoljštine po pravdi (de condigno) i zadovoljštine Bl. Dj. Marije po primjerenosti (de congruo). Kristova je zadovoljština prema tome apsolutno prva, dok je Marijina zadovoljština relativno prva t. j. samo u odnosu prema zadovoljštini ostalih svetaca. Marijina zadovoljština jest ta-

također općenita. Općenita je naime ponajprije s obzirom na učinak. To jest zadovoljština Bl. Dj. Marije ne proteže se kao zadovoljština ostalih svetaca samo na oproštenje kazne, nego je njezin objekat ne samo kazna nego i krivnja. Kad se pak pita, da li je Marijina zadovoljština općenita i u tom smislu, što bi iz nje svoju snagu crpile sve ostale zadovoljštine, onda treba odgovoriti s nekom distinkcijom. Marijina je zadovoljština zacijelo općenita u tom smislu, što sve partikularne zadovoljštine ostalih ljudi imadu svoju snagu samo u ovisnosti prema Mar. zadovoljštini, koja s Kristovom zadovoljštinom čini jedinstveno počelo, odakle sve zadovoljštine primaju svoju snagu, ali nije općenita apsolutno, jer i sama Marijina zadovoljština, koja je po Ocu određena da bude supočelo Kristove zadovoljštine, imade ipak svu svoju snagu iz zadovoljštine Kristove. Dakako govoreći o Kristovoj zadovoljštini prema Bl. Dj. Mariji treba da istaknemo, da se Kristova zadovoljština za Mariju ne smije da razumije tako, kao da je Krist zadovoljio za kakav Marijin grijeh, nego tako, da je Kristova zadovoljština bila za bl. Djevicu Mariju počelo, odakle je i ona sama imala tu mogućnost, da može zadovoljiti za druge.

2. Iz ovoga što rekosmo, posve se očito vidi mogućnost saradnje Bl. Dj. Marije kod djela otkupljenja na način zadovoljštine, budući da se u toj suzadovoljštini ne nalazi ništa, što bi bilo u protimbi s Kristovom časti, dostojanstvom i službom. Tä Krist je sam i jedini prinio zadovoljštinu po pravdi, a Marija samo po primjerenosti (de congruo). Marijina zadovoljština nadalje, iako je s obzirom na zadovoljštine drugih ljudi prva, i u vezi s Kristovom zadovoljštinom njihovo počelo, ali ipak pretpostavlja Kristovu zadovoljštinu kao prvu, od koje Marijina zadovoljština imade svu svoju vrijednost. Marija je dakle mogla zbog vrijednosti, koja je iz Kristove zadovoljštine sašla na njezinu zadovoljštinu, u zajednici s Kristom i to samo de congruo — po primjerenosti, zadovoljiti za učinjene grijehe čovječanstva.

Mogućnost ove saradnje u skladu je također s onim, što o zadovoljštini govori sv. Toma. On veli: »U koliko su također dva čovjeka jedno u ljubavi, jedan za drugoga može zadovoljiti« (S. th. III. q. 48, a. ad 1). Na drugom opet mjestu kaže:

»Neka zadovoljština može se na dva načina nazvati dostatnom: na jedan način savršeno, kad je razmjerna (condigna), na drugi način može se reći, da je zadovoljština čistog čovjeka (puri hominis) dostatna nesavršeno, naime prema prihvaćanju onoga, tko je s njom zadovoljan, makar i nije razmjerna (condigna); a budući da sve nesavršeno pretpostavlja nešto savršeno, da ga podržava, biva, da svaka zadovoljština čistog čovjeka imade djelotvornost od Kristove zadovoljštine.«[76]

3. Za ovu Marijinu zadovoljštinu, čiju smo mogućnost izložili, treba da navedemo nekoliko svjedočanstva. Sv. Bernardo veli: »Stoga trči Eva k Mariji, majka kćerki, kći neka odgovara za majku, ona neka skine sramotu smrti, ona neka ocu za majku zadovolji, jer gle ako je muž pao po ženi, ne diže se nego po ženi.«[77]

Ferd. Quir. de Salazar nadovezuje na ove riječi ovako: »Treba vagnuti one riječi: Neka ona za majku zadovolji, koje djelomice uzdižu, djelomice tumače način i narav, kako je Djevica Evinu štetu i nepravde našem rodu nanešene opet popravila. Znače naime, da je ona svojim zaslugama za materin postupak prinijela zadovoljštinu (satisfactionem obtulisse) ne doduše razmjernu (condignam) i jednaku (aequalem) ali ipak prikladnu (congruam) i bar neku (aliqualem). Spomenut ćemo još neke dokumente. Tako Alberto Veliki[78] ispitujući, da li je Bl. Dj. Marija imala redove kaže: »Pita se, zašto se žene ne promiču u svete redove? Ako se kaže, da je to zbog istočnog grijeha, koji je porširen po Evi, ne čini se, da bi to moglo stajati, jer je za onaj grijeh zadovoljila Bl. Djevica.« Kraj ovih izričitih svjedočanstva, imade ih toliko, koja tu nauku sadrže virtuelno i uključivo: Ako je naime Bl. Dj. Marija baš svojom mukom i sutrpnjom izvršivala službu saradnice u otkupljenju, ako je trpjela baš zato da pripomogne spasenju, onda slijedi, da je u samoj ovoj sutrpnji nužno ostvaren pojam zadovoljštine, jer baš u tom stoji spasenje, što je otkupnim djelom dana zadovoljština uvrijeđenom božanstvu.

---

[76] III. P., q. 1, art. 2, ad 2.

[77] Homilia 2, 3 super »Missus est«; M. L. 183, 62; Breviar. Rom 11. febr. lectio 7.

[78] Mariale q. 42. p. 80.

O Marijinoj zadovoljštini svjedoče stoga sva ona mjesta, koja govore o njezinoj suradnji kod otkupljenja po muci i patnji sa Sinom.

U potvrdu ovoga treba navesti riječi Sv. Alberta Velikoga:[78] »Bl. Dj. Marija uzeta je za pomoćnicu spasenja (in auxilium salutis) i u dioništvo kraljevstva (regni consortium): ona je naime sama zajedno trpjela, dok su se službenici razbjegli. Stoga je i ona jedina zadobila dioništvo kraljevstva, koja je bila pomoćnica u radu, prema onome: »Načinimo mu družicu sličnu njemu«. Sutrpnja je Marijina bila prema tome dio službe, koju je ona primila kao pomoćnica spasenja i nema sumnje, da se takvoj trpnji i muci ne može zanijekati snaga i moć zadovoljštine. (Gl. Bittremieux: De Mediatione universali p. 58).

Nema također nikoje sumnje, da se karakter zadovoljštine barem uključivo pridjeva Marijinoj trpnji u izjavama rimskih biskupa. Tako Leo XIII. kaže, da je Bl. Dj. Marija svojom patnjom postala dionica »laboriosae pro humano genere expiationis.« Ona se je, kako ističe Pijo X., trpeći s Kristom veselila, što joj se jedinac žrtvuje za spasenje roda ljudskoga. Ona je, kako kaže Benedikto XV., umirući tako reći sa Sinom žrtvovala njega božanskoj pravdi. U svim je tim izjavama zacijelo sadržan i priznat u Marijinoj saradnji pojam zadovoljštine.

4. Protiv mogućnosti Marijine saradnje u djelu otkupljenja na način zadovoljštine iznose se nekoje teškoće, koje treba da riješimo. Pozivaju se ponajprije na karakter smrtnog grijeha. Smrtni grijeh imade u sebi neizmjernu zloću. Kao zadovoljština za takav grijeh potrebna je dosljedno neizmjerna zadovoljština, a nije i ne može biti dostatna ograničena zadovoljština, pa bila ona i Bl. Dj. Marije.

Nema nikoje sumnje, da je po principu pravde za smrtni grijeh kao neizmjerno zlo potrebna neizmjerna zadovoljština. No baš zato i rekosmo, da Marija nije mogla za grijehe čovječanstva zadovoljiti po pravdi (de condigno). Ali nitko ne može zanijekati, da Bog nije mogao njezine trpnje primiti kao zadovoljštinu po primjerenosti (de congruo).

---

[79] *Mariale q. 43 § 2. p. 85.*

No baš u vezi s ovom teškoćom nužno se rađa druga, u kojoj se tvrdi, da je Marijina zadovoljština posve nepotrebna, jer je Kristova zadovoljština bila ne samo dostatna nego i preobilna.

Bez sumnje nije Marijinu zadovoljštinu trebalo za to dodavati, da Kristova zadovoljština dobije štogod na vrijednosti. Ali nitko ne može reći, da se ta zadovoljština nije mogla pridodati i da se de facto nije dodala i to u tu svrhu, da se ispuni odredba Božja, kojom je Bog htio, da se u ekonomiji spasenja zbog našeg većeg dobra savršenoj i potpunoj Kristovoj zadovoljštini doda nesavršena zadovoljština Marijina te da ta Marijina zadovoljština s Kristovom čini jedinstveni princip i uzrok s obzirom na spasenje roda ljudskoga.

IV. Dokazujući, da je Bl. Dj. Marija svojom trpnjom i bolovima sudjelovala kod našeg spasenja na način zasluge i zadovoljštine, označili smo dva različita načina djelovanja. Zadovoljština naime ide za tim, da se ukine i poništi krivnja, a zasluga za tim, da se steknu milosti.

No treba još da dokažemo, da je Marijina suradnja u otkupljenju, osobito njezina muka, bol i sućut imala na sebi karakter pravog otkupa i žrtve, košto to treba reći za Kristovu muku i smrt. No ističući, da Marijina suradnja imade na sebi karakter žrtve i otkupa ne ćemo time reći, da su to dva nova načina djelovanja, kojima je postignuto naše spasenje, nego samo to, da je Marijino djelo, koje je povezano s Kristovim uzročilo naše spasenje na način zadovoljštine i zasluge, imade na sebi pravi karakter žrtve i otkupa.

Marijina dakle saradnja u otkupljenju osobito preko njezinih bolova i muke, imade na sebi karakter pravog otkupa, dosljedno Marija je naša suotkupiteljka.

1. Otkup, otkupljenje (redemtio) može se uzeti u dvostrukom smislu. U širem smislu znači čitavo djelo otkupljenja, i to promatrali mi to djelo pod svim njegovim obzirima (u koliko je naime zadovoljština, zasluga, otkupljenje i žrtva), ili samo pod nekojim n. pr. u koliko je zasluga, žrtva i t. d.

U formalnom i strogom smislu označuje otkupljenje posve određeni pogled i obzir, pod kojim promatramo Kristovu muku. Znači naime isplatu cijene prinešene Bogu Ocu za oslobođenje roda ljudskoga iz ropstva đavolskoga.

Stoga se i riječi »otkupitelj i suotkupiteljica« mogu uzeti u dvostrukom smislu.

2. Nema nikoje dvojbe, da se naziv »suotkupiteljka« u širem smislu, u koliko naime znači otkupljenje uopće, bez svake teškoće može pridijevati Bl. Dj. Mariji, jer je ona po svojoj trpnji s Kristom i u ovisnosti prema njemu stvarno sudjelovala kod spasenja ljudi.

Međutim po mišljenju nekih bogoslova[80] bio bi dovoljan razlog za ovaj naziv ne samo ova spomenuta saradnja kod otkupljenja nego i saradnja u mnogo širem smislu, u koliko je Marija bilo na koji način sudjelovala kod otkupljenja, n. pr. davajući privolu za Spasiteljevo utjelovljenje, zatim začevši samog Spasitelja, hraneći ga i čuvajući ga za buduće otkupljenje u formalnom i strogom smislu. S pravom bi se dakle Marija zvala suotkupiteljka i onda, kad bi bila izvršila samo onaj dalji utjecaj i ne bi bila sudjelovala kod samog otkupnog čina.

3. Međutim za nas je važno pitanje, da li je Bl. Dj. Marija naša suotkupiteljka u formalnom smislu, t. j. da li je imala dijela u samom plaćanju one cijene, koja je bila određena, da se dade Bogu Ocu za naše oslobođenje iz ropstva đavolskoga.

I baš s obzirom na ovo pitanje odgovaramo, da je Bl. Dj. naša suotkupiteljka u pravom i formalnom smislu, u koliko je sudjelovala baš kod samog davanja i plaćanja cijene za naše oslobođenje. U tom smislu baš i njezina muka i sutrpnja imadu karakter suotkupljenja u formalnom smislu.

Ova je tvrdnja ponajprije očita iz temeljnog mariološkog principa, da je Bl. Dj. Marija s Kristom najuže sjedinjena u službi otkupljenja. Spasiteljna naime služba uključuje u sebi otkupljenje u pravom i formalnom smislu. Slijedi dakle, da je Marija bila združena s Kristom i u toliko, u koliko je spasenje provedeno na način otkupljenja u pravom i formalnom smislu. Slijedi nadalje, da je i Marijina trpnja imala na sebi karakter suotkupljenja.

---

[80] Gl. M. Bover: B. V. Maria hominum Coredemtrix. Gregorianum p. 570 Anno VI.; E. Campana: Maria nel dogma catholico. Torino, Roma 1923, p. 152—154.

Tradicija i crkveno učiteljstvo također bilo izričito bilo ekvivalentno govori o Bl. Dj. Mariji kao našoj suotkupiteljki u formalnom smislu.

Uz ona mnogobrojna svjedočanstva o Mariji kao suotkupiteljki, koja već navedosmo kao dokaz načelne Marijine suradnje kod djela otkupljenja (Gl. Bog. Smotra br. 3. g. 1927. str. 344 i 346), navest ćemo još samo neka.

Bernardin de Busti ovako nagovara Bl. Dj. Mariju: »O Otkupiteljko (Redemtrix) svemira — o Osvojiteljko (Recuperatrix) izgubljenog svijeta« (Mariale Ed. 1513.). Grgur de Rhodes kaže: »Bog je preodređujući Mariju naročito namjerio ljudima dati kraljicu, odvjetnicu, majku, otkupiteljicu, posrednicu« (Theol. Schol., tract. 8, disp. unica, q. 1. sect. 4, § 1) I opet: »Treba čvrsto držati, da se Marija Bogorodica može u uskom, istinitom i pravom smislu zvati otkupiteljicom ljudi, ali ipak manje glavna (principalis) i uopće manje prava (propria) nego Krist. To izričito tvrde sv. Oci« (Ib., q. 5, sect. 3, § 1). Kornelije a Lapide: »Treba da priznamo njoj golemu neku milost, kojom je Božjom milošću učinjena nepogrešivom, odvjetnicom, posrednicom i otkupiteljicom sviju ljudi« (In Eccli., 24, 12). Filip de Harveng: »Doljikovalo je, da Djevica bude ona, koja je otkupljivala svijet, jer je Djevica bila ona prva roditeljka, koja je upropastila čitav svijet (M. L. 203, 520). Isticanje otkupiteljke ili suotkupiteljke, kako vidjesmo, tako je snažno i često, da se bez ikakve dvojbe pojmu otkupiteljke odnosno suotkupiteljke, koji se pridjeva Mariji, imade dati formalno njezino značenje t. j. plaćanje cijene, za koju je dano oslobođenje i spasenje. I zacijelo dokumente tradicije ne bi pravo i dovoljno protumačio onaj, koji bi tvrdio, da se Marija samo zato zove suotkupiteljka, jer je dragovoljno pristala na Kristovo utjelovljenje. Jer iako možda imade mjesta, gdje se Marija zove otkupiteljka samo zato, jer je pristala na utjelovljenje, a ono imade opet toliko mjesta, gdje je to nemoguće reći, jer se Marija zove suotkupiteljkom upravo zato, što je s Kristom sarađivala kod otkupa pod križem, svojom mukom i supatnjom. Tako primjerice sv. Antonin izričito kaže: »Bila je pomoćnica otkupljenja po zajedničkoj patnji (per compassionem) [Summa, p. 4, tit. 15, c. 20, § 14; ed. Venetiis 1740, t. 4.

pag. 1064]. Mi međutim polazimo i dalje te kažemo, da nam i oni nazivi Marije kao suspasiteljke, koji joj se pridijevaju zato, jer je pristala na utjelovljenje, opravdavaju tvrdnju, da je ona suotkupiteljka u pravom i formalnom smislu, sarađujući s Kristom u samom podavanju otkupne cijene. Ne smije se naime zaboraviti, da je čitavo naše spasenje jedinstveni nedjeljivi čin, koji je započeo utjelovljenjem, nastavljen mukom i smrću, kojom je Krist zadovoljio Ocu i zaslužio naše opravdanje, produžen dijeljenjem milosnog blaga s nebesa, a završetak će imati na koncu svijeta, kad će Sin predati kraljevstvo u ruke Oca. To je istina, koja je u dokumentima objave veoma očita, a koju ćemo natanje objasniti govoreći o Mariji kao dijeliteljki sviju milosti. Ako je dakle spasenje u moralnom smislu jedan jedinstveni, nedjeljivi čin, a Marija je, kako i malo prije spomenusmo, određena da s Kristom bude u spasenju najuže sjedinjena, onda slijedi, da je Marija sudjelovala ne samo kod jednog dijela nego kod čitavog spasiteljnog djela, dakle i kod onog čina, kojim se kao otkupnom cijenom formalno sticao otkup čovječanstva. Budući pak, da je naše otkupljenje po Očevoj volji formalno provedeno u muci i smrti Spasiteljevoj, slijedi, da je i Bl. Djevica Marija najformalnije sudjelovala kao suspasiteljka upravo pod križem te nas tamo s Kristom zajedno otkupila. »Ona je, kako kaže Pesch,[81] od početka sudjelovala kod djela otkupljenja; ali budući da je kruna ovoga djela bila smrtna muka Spasiteljeva, to je posve odgovaralo Marijinu stajalištu, da kod svršetka djela jednako sudjeluje kao i kod početka.«

Marija je dakle po svjedočanstvu tradicije imala dijela u plaćanju otkupne cijene, ona je stoga suotkupiteljka u pravom i formalnom smislu.

4. No promatrajući Marijinu suradnju kod otkupljenja u formalnom smislu namiće se važno pitanje. Nema naime nikoje sumnje, da je Marija stojeći pod križem, i združena s Kristom u djelu spasenja, ponajprije samoga Krista, koji je sebe žrtvovao kao cijenu za oslobođenje roda ljudskoga, i sama žrtvovala Ocu za istu svrhu. Marija je nadalje zajedno s Kristom, koji je

---

[81] Die selige Jungfrau Marija, die Vermittlerin aller Gnaden p. 138.

sebe, svoje bolove i svoju smrt žrtvovao za otkup svijeta, žrtvovala za otkup svijeta i svoje vlastite bolove, koje je trpjela pod križem. Pitanje je, da li je u ovoj jednoj i drugoj Marijinoj saradnji ostvaren formalni pojam otkupljenja. O prvoj saradnji nema nikakve sumnje. Kristova je muka uistinu naše spasenje prouzročila na način otkupa, u koliko je Krist svome Ocu žrtvovao krv svoju za oslobođenje čovječanstva. Tä »otkupljeni smo skupocjenom krvi kao jaganjca neokaljanoga Krista«; »opravdani smo u krvi njegovoj«; »kupljeni smo velikom cijenom«. Bl. Dj. Marija pako stojeći pod križem, na kojem je Krist ovu žrtvu prinio, i stojeći ondje kao družica u otkupnom djelu, kao Nova Eva, pomoćnica Novome Adamu, ona je zajedno s Kristom, istu cijenu, koju je prinio Krist, i sama prinijela, i to za isti cilj naime za oslobođenje čovječanstva. Ona se dakle s pravom zove suspasiteljka, u koliko je kao Bogom određena saradnica otkupljenja Sina svoga žrtvovala za oslobođenje svijeta. Tu je istinu također divno potvrdila tradicija. Sv. Bonaventura[82] primjerice kaže: »Ova (Djevica) je naša nada, koja plaća tu cijenu. A nema nikoga, tko bi mogao vratiti Bogu čast, koja mu je oteta, osim Krista. I blažena Djevica poštiva i vraća Bogu otetu čast. Ona je majka, koja pristaje, da se Krist prinese kao cijena. Abrahame, htio si prinijeti svojeg sina, ali si prinio ovna! No slavna djevica prinijela je svojega sina.« Na drugom opet mjestu veli: »Ona žena, naime Eva, goni nas od raja i prodaje; ova nas natrag vodi i kupuje.«[83] Sv. Alberto Veliki pako kaže: »Samog je sina svog i Sina Božjega, pod samim vlastitim likom, u kojem ga je rodila, za sve nas u njegovoj muci (Bl. Djevica) Bogu prinijela na temelju njegovog dragovoljnog pristajanja.«[84]

5. No drugo je pitanje, da li se Bl. Dj. Mariju može nazivati suotkupiteljkom i zato, što je vlastite bolove, koje je ćutjela zbog Kristove muke, prinijela Bogu kao cijenu za spasenje roda ljudskoga. Na ovo pitanje također najveći dio bogoslova odgovara pozitivno.

Dokaz za tu istinu nalaze u tome, što je svojim bolovima Bl. Dj. Marija, kako vidjesmo, sudjelovala kod našeg spasenja na način zadovoljštine. Iz te činjenice zaključuju, da je sudjelovala i kao suotkupiteljka. Da se vidi logika zaključka, treba imati na pameti, da je jedan te isti čin, koji je u jednom obziru čin zadovoljštine, u drugom obziru isto što i plaćanje cijene za oslobođanje i prema tome pravi otkupni čin. Stoga je i sutrpnja Bl. Dj. Marije, koja je u jednom obziru bila zadovoljština, upravo zato u drugom obziru bila plaćanje cijene za oslobođenje te je dosljedno imala pravi karakter otkupnog čina. Da se ovo razumije, treba uočiti vezu između zadovoljštine i otkupljenja. Svaka je zadovoljština neko otkupljenje. Razmatrajući Kristovo otkupljenje ističe to i kardinal Billot[85] govoreći: »Slično, kad kažem na način otkupljenja, izlažem posebice neki obzir, na koji se treba obazreti u zadovoljštini križa.« I doista tim samim što se zadovoljštinom ukloni uvreda, nastaje oslobođenje od ropstva. Stoga je posve očito sama zadovoljština ona cijena, zbog koje se daje sloboda, otkupljenje. Stoga je i Kajetan rekao: »Zadovoljština imade narav otkupne cijene — Satisfactio habet rationem pretii redemtionis«.[86]

---

[82] De donis Spiritus S., collat. 6, n. 16, 17; op., t. 5 p. 486—487.

[83] Ib. n. 14. p. 486.

[84] Mariale, q. 51; p. 97.

6. Iz svega, što dosada rekosmo slijedi, da je Bl. Dj. Marija uistinu suspasiteljka. I to ne samo u širem smislu, u koliko je bila majka Spasiteljeva, i u koliko bez njezine privole ne bi nikada bila plaćena cijena otkupljenja. Suspasiteljstvo Marijino ne smije se također promatrati jedino pod vidom zasluge po primjerenosti. Time naime nije još ostvaren formalni pojam otkupljenja. Bl. Dj. Marija jest stoga suspasiteljka u formalnom smislu i to: u koliko je platila istu cijenu, koju je platio Krist i u koliko su vlastiti njezini bolovi neka cijena, koju je za naš otkup platila.

7. Protiv izložene nauke iznose se neke teškoće, koje međutim čitavo pitanje još jače osvjetljuju. Jedino je Krist, kažu, naš otkupitelj, jer se u djelima Apostolskim izričito kaže: »I nema ni u jednome drugom spasenja, jer nema drugoga imena pod nebom danog ljudima, u kojem bismo se mi mogli spasiti.«[87] Spomenuti tekst znači bez dvojbe to, da uz Krista ne možemo pripustiti drugoga prvotnoga i glavnoga (principalis)

---

[85] L. car. Billot: De Verbo incarnato Ed. 5. Prati 1912, p. 494.

[86] Coment. in III. P. Summae S. Thomae q. 48. art. 4.

[87] Djel. Ap. IV. 12.

otkupitelja, ali ne znači, da Bl. Dj. Marija ne može biti suotkupiteljka drugotna i podređena prvotnom, glavnome otkupitelju. Nema naime nikoje sumnje, da je Krist sam i jedini prvotni otkupitelj, jer je jedino on, i to sâm, prinio i mogao prinijeti takvu cijenu, koja je bila dostatna za naše oslobođenje. Ali nitko opet ne može zanijekati mogućnost saradnje Bl. Dj. Mariji u ovom plaćanju cijene. Ovo je pogotovo jasno, kad se uzme pred oči, da u riječi: »suotkupiteljka — conredemptrix«, ona čestica »su« ili »con« označuje doduše saradnju u djelu, koje je označeno imenicom, što stoji iza čestice, ali taj »su« ili »con« ni na koji način ne unosi jednaku vrijednost i izjednačenje u službi s onim, s kojim se u službi združuje.[88]

Bl. Dj. Marija — govore nadalje — trebala je i sama da bude otkupljena. Ne može stoga biti suotkupiteljka.

Svakako je Bl. Dj. Marija trebala biti otkupljena. No iz toga samo to slijedi, da nije mogla biti suotkupiteljka sebe same. Ali ne slijedi, da nije mogla biti suotkupiteljka s obzirom na druge. Dakako i ovu odliku suotkupiteljke s obzirom na druge nije imala neovisno od Krista i njegove cijene, kojom smo otkupljeni. Ne smije se nikad zaboraviti, da je cijena, koju je za naše otkupljenje pridonijela Marija, po sebi i u sebi nedostatna te da ona svu svoju vrijednost imade od Kristove cijene otkupljenja. Kad imademo ovo na pameti, ne vidimo razloga, zašto Bog ne bi bio mogao odrediti, da Marijina cijena otkupljenja sačinjava s Kristovom cijenom, od koje imade svu svoju vrijednost, adekvatni princip otkupljenja ostalih ljudi. A da je Bog tako uistinu i odredio, jasno nam svjedoče, kako vidjesmo, dokumenti objave i crkvenoga učiteljstva.

Ne stoji dakako ni ona teškoća, koju iznose protiv Marijina suotkupljenja govoreći, da se time nanosi nepravda Kristovu otkupljenju, koje se u pretpostavci Marijina suotkupljenja, čini nedostatno i nepotpuno. Razlog je očit. Kao što naime Marijina zasluga po primjerenosti nije upotpunjavala Kristove zasluge i njoj dodavala neku vrijednost, nego je Bog zato odredio Marijinu saradnju, da otkupljenje bude primjerenije i prihvatljivije ljudima, tako ni suotkupiteljstvo Marijino ništa ne dodaje cijeni Kristova otkupljenja. Pak kašto zasluge i zadovoljštine svetaca nijesu nepravda za Kristove zasluge i zadovoljštine, tako nije nepravda ni Marijino suotkupljenje. Što više suotkupiteljstvo po Mariji još nam u veličanstvenijem sjaju prikazuje vrijednost Kristova otkupljenja, koje je tolike moći i snage, da je po njemu Bl. Dj. Marija mogla steći tu odliku, da bude suotkupiteljka drugih.

---

[88] Gl. I. Bittremieux: De Mediatione universali, p. 70—81.

Govore opet neki bogoslovi, da se o Bl. Dj. Mariji kao suotkupiteljki ne može barem u toliko govoriti, u koliko je ona prinijela Ocu cijenu Kristove krvi. Razlog za ovu tvrdnju nalaze u tome, što se za pojam otkupljenja traži to, da netko kao cijenu otkupa dade ono, što je njegova svojina, a ne ono, što pripada drugome. I upravo zato, kažu, jer je Kristova krv, koju je Marija žrtvovala Ocu, svojina ne njezina nego njezina Sina, slijedi, da se Marija, žrtvujući pod križem Sinovlju krv za otkup svijeta, ne može zbog toga nazvati suotkupiteljka. Na ovu teškoću odgovaramo slijedeće: Za pojam otkupljenja traži se dvoje: plaćanje i cijena. Ako dakle netko kao cijenu otkupa daje nešto, što nije njegovo, ipak imade barem neki dio u otkupljenju i s pravom se zove otkupitelj. On nije doduše prvotni i glavni otkupitelj, jer nije kao cijenu u otkupljenju dao ono, što je njegovo, ali je ipak pravi otkupitelj. Bl. Dj. Marija već na temelju ovoga jest prava suotkupiteljka. Ako je Bl. Dj. Marija već na temelju ovoga suotkupiteljka, koliko više treba to za nju reći, kad uočimo, da je ona, žrtvujući Kristovu krv kao cijenu našeg otkupljenja, žrtvovala nešto, što je bilo na neki način njezino: ona je žrtvovala svog vlastitog Sina. U tom je smislu kazao Benedikt XV.: »Tako je sa Sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo zajedno umrla, tako se za spasenje ljudi odrekla majčinskih prava na Sina i, da zadovolji pravdi Božjoj, koliko se nje ticalo, žrtvovala Sina tako, da se s pravom može reći, da je ona s Kristom otkupila rod ljudski.«[89]

V. *Treba da na koncu promotrimo muku i bolove Bl. Dj. Marije, u koliko združeni s Kristovom mukom, koja imade karakter žrtve, i oni nose na sebi karakter žrtve.*

---

[89] 22. Mart. 1918; cfr. Acta Apost. Sed. t. 10., 1918, p. 182.

1. Da uistinu Marijina bol i muka, združena s boli i mukom Spasiteljevom, koliko ova imade karakter žrtve, i sama imade karakter žrtve, očito je već iz svega onoga, što smo dosada govorili o Marijinoj suradnji u spasiteljnom Kristovu djelu na način otkupa — per modum redemtionis. Dokumenti, koji govore o Mariji kao suspasiteljki, govore ujedno, kako vidjesmo, o Marijinoj saradnji kod prinošenja žrtve.

2. Međutim, da još barem nešto spomenemo!

Sv. Alberto Vel. kaže: »samo sakramenat reda nije primila Djevica«, ali ipak »jasno je, štogod je dostojanstva ili milosti u sakramentima Crkve, punini milosti, koja je bila u Bl. Djevici, ništa nije manjkalo«, nego je ona sve to potpuno posjedovala.[90]

Stoga ako Bl. Djev. Marija nije primila svećeničkog reda, a ona je ipak posjedovala u jednakoj mjeri i na najizvrsniji način ono, što pripada na svećeništvo. Na svećenika pak u prvom redu spada prinositi žrtvu. Krist je vrhovni svećenik zbog žrtve, što ju je u muci i smrti prinio Ocu za pomirenje roda ljudskoga. Bl. Djev. Marija morala je po načelu najužeg združenja s Kristom i u ovom prinošenju žrtve imati neki stvarni udio te tako na izvrsniji način imade ono, što pripada drugim svećenicima.[91]

3. Međutim do tog zaključka dolazimo, kad promatramo Marijin polazak i boravak na Kalvariji. Zašto je išla na Kalvariju? Mogla je ići onamo jedino sa sviješću, da mora zajednički sa Sinom prinijeti žrtvu. Tä do posljednjeg časa, dok nije čula riječi: »Consummatum est«, »stajala je«, kako kaže evanđelje, »uz križ Isusov Marija, majka njegova«. A zašto? Nijedna majka redovno ne će i ne može da prisustvuje ubijstvu svoga sina. Agara je ostavila Izmaela u sjeni drveta i otišla do neke udaljenosti govoreći: »Ne ću da gledam, gdje umire moj sin«. A Marija, koja nije bila uz Sina, dok ga je svjetina slavila i uznosila, svakako hoće da bude na Kalvariji. Nije mu ondje mogla olakšati muke i boli ni išta pomoći. Što više pogled na majku uvećavao je boli Sina, kao što se i Sinovljeve boli odražavale u majčinu srcu. Zašto je dakle ipak išla na

---

[90] Mariale, Solutio ad praedicta a quaest. 36 ad 43, § 2; p. 85.

[91] Bittremieux l. c. p. 85.

Kalvariju? Išla je u svijesti dužnosti, da je po Očevoj volji za otkupljenje potrebno, da uz Sinovljeve boli i ona pretrpi i prinese svoje boli. Išla je, da u Kristovoj žrtvi ovrši onaj dio, koji je Abraham imao da ovrši u žrtvi Izakovoj. Ona je po anđelovu navještenju znala, da je postala majka Krista, koji će postati žrtva za otkup svijeta. Zato je došla, da početni: Fiat, kojim je privoljela da rodi Sina za žrtvu i otkup svijeta, bude na Kalvariji obnovljen i dovršen. Zato je i vidimo, gdje pod križem stoji. Nitko iza Krista nije ćutio veće boli nego Marija. I ma da je bol njezina golema i beskrajna, moćna da je shrva, sruši i onesvijesti — ona ipak ne gubi odvažnosti i srčanosti, ona stoji — stabat. Stoji, da dragovoljno poput Sina kalvarijsku žrtvu prinese Ocu tako, da se za nju na neki način mogu primjeniti riječi sv. Pavla: »Ne poštedi Sina svoga, nego ga dade za nas«.[92]

4. No košto je otkupljenje dvostruko: u užem i širem smislu, tako je i žrtva.

Za Bl. Dj. Mariju kažemo ponajprije, da je trpeći s Kristom prinijela Bogu žrtvu za spasenje ljudi u širem smislu, t. j. koliko je u zajednici s Kristom, koji je Ocu prinio svoje bolove i muku, i ona prinijela Bogu vlastite bolove i muke. »Ona je sama«, kako kaže Ernald. Bonaevalis,[93] »bez buke, sebe ubijajući, na unutarnjem žrtveniku snašala i drva i vatru i tekućinu. U šatoru naime onom dva bi vidio žrtvenika, jedan u Marijinim grudima, drugi u Kristovu tijelu, Krist je žrtvovao tijelo, Marija dušu. Željela je ona doduše, da krvi duše doda krv mesa svoga — i s Gospodinom Isusom tjelesnom smrću izvršiti misterij našeg otkupljenja, ali to je bila povlastica samo vrhovnog svećenika.«

Teškoća se u ovom pitanju ne može činiti to, što Bl. Dj. Marija nije života i duše svoje položila za ljude. Sv. Alberto Vel.,[94] da rastumači ove teškoću, kaže: »Niti smeta, što (Djevica) nije svoje duše položila za bližnjega svoga; jer je što više dušu Sina svoga i samog Sina, kojeg je više ljubila nego vlastitu dušu, položila za bližnjega; i vlastitu dušu, kad bi bilo nužno, bila bi položila u trpnji, vlastitom voljom, te je nju u muci Sina raspela sa Sinom: i tako je žrtvovala dvije duše, te tako učinak ljubavi podvostručila.«

---

[92] Rimlj. 8, 32.

[93] M. L. 189, 1694—1695.

[94] Mar. Resp. ad qq. XLV—XLIX, § II, vol. 37, pag. 147.

5. No drugo je pitanje, da li je Bl. Dj. Marija prinijela ne samo ovu žrtvu u širem smislu, nego da li je sudioništvovala kod žrtve, koju je sam Krist podnio — dakle u žrtvi u strogom smislu riječi. Ova Marijina saradnja kod žrtve u strogom smislu bliža je i dalnja. Kao dalnja saradnja razumijeva se ono djelovanje, kojim je Bl. Dj. Marija pripravljala žrtvu — hostiju, koja je konačno kao prava žrtva za nas prinesena. Ona je Krista hranila, čuvala i konačno ga kao žrtvu privela k žrtveniku križa. Kao bližu saradnju treba smatrati onaj Marijin čin, kojim je zajedno s Kristom, vrhovnim svećenikom, istu hostiju žrtvovala, koju i Krist, i Bogu Ocu prinijela. Ova je njezina saradnja bila najuža. Tä istu hostiju, koju je prinio Krist, prinijela je i ona i to ne samo u koliko je bila Kristova, nego u koliko je bila i njezina, — njezin Sin. I žrtvovala ga je za otkup čovječanstva.

6. Da je Marija sarađivala kod našeg spasenja na način žrtve u strogom smislu riječi, očito je iz sviju onih mjesta, u kojima se za Mariju kaže, da je žrtvovala svoga Sina. Već je sv. Efrem ističe kao dionicu u žrtvi govoreći: »Ti naše pomirište«[95] i opet: »Pomirište zabludjèlih i oslobođenje«.[96] Da navedemo još neka svjedočanstva! Ernaldus Bonaevallis: »Tada bijaše volja Krista i Marije sasvim jedna i jednu žrtvu obojica jednako prinašahu Bogu: Ona u krvi srca, a on u krvi tijela.«[97] Franjo Suarez: »(Bl. Djevica) je u našem otkupljenju na osobit način sudjelovala. Kao što je naime Krist, po tom, što nas je otkupio, iz naročita obzira, naš Gospodin i Kralj, tako je i Bl. Djevica poradi naročita načina, kojim sudjeluje u našem otkupljenju, kad substanciju daje, kad njega za nas dragovoljno prinosi i kad naše spasenje naročito želi, traži, pribavlja.«[98] — Sv. Bonaventura: »Nema sumnje, da je Marija muževnom dušom i čvrstom odlukom htjela žrtvovati svoga sina, za spas

---

[95] Ephraem Syri opera omnia. Ed. graec. Assemani—Mobarek. Romae 1732—1746. p. 525.

[96] l. c. 534.

[97] Mariale, q. 51.

[98] In 3 p., disp. 22, sect. 2, n. 4.

ljudskoga roda, da se tako Majka posve prilagodi Ocu.«[99] — Sv. Petar Kanizije: »Zaista je dakle velike stvari učinio Mariji onaj, koji je moćan, da je kao žena stajala uz nevolje i muke Sina i promatrala ih... i ujedno prinašala Krista kao istinsku i živu žrtvu za grijehe svijeta.«[100]

Ovu nauku lijepo ističe i sv. Albert[101] riječima: »Čin je bogopoklonstva (actus latriae) u izvanjskom djelu glavni u prinašanju, a uzvišeniji u građenju i zidanju hramova: no ovo je čitavo bilo kod Bl. Djevice u najvećem stepenu, koja je od srca i tijela izgradila hram Duhu Svetomu, u kojem je na tjelesni način boravio Sin Božji, u kojem je sebe samu i u sebi samoj najveću čistoću srca i tijela prinijela Bogu prihvatljivije od ikoje žrtve, šta više, ona je samog sina svog i sina Božjeg, ne kako se kruh i vino u njegovo tijelo prenašaše i njemu pod stranim oblicima žrtvovaše, nego u toliko, u koliko se u njenom vlastitom tijelu i krvi u tjelesnom smislu razvijaše, pod samim svojim vlastitim likom, u kojem ga je rodila, na temelju njegovog dragovoljnog pristajanja za sve nas prinijela u njegovoj muci. Ovom je veledostatnom i veleugodnom žrtvom jedamput prinesenom, Boga sa čitavim rodom ljudskim pomirila. Ovo bijaše bez sumnje najuzvišeniji čin bogopoklonstva u djelu. I tako je jasno, da je Bl. Djevica ovaki čin bogopoklonstva u svakom smislu imala u najvećem stepenu.«

Ovu su nauku također tako divno naglasili sv. Oci pape zadnjih nekoliko decenija.

Tako Leo XIII. veli: »U njenoj prisutnosti i njoj na očigled trebalo je da se ovrši ona božanska žrtva, kojoj je klanicu sama iz sebe ishranila — stajaše uz križ Isusov njegova Mati Marija, koja je ganuta od silne ljubavi prema nama, da nas uzme za sinove, sama svog Sina dragovoljno prinijela božanskoj pravdi.«[102] Pijo X. također lijepo kaže: »Osim toga treba presvetoj Bogorodici ne samo to u hvalu upisati, što je Jedinorođenome Bogu, kad se kanio roditi iz ljudskih udova, pružila tvar svojega tijela, da se iz nje priredi žrtva za spasenje ljudi, nego i dužnost, da ovu istu žrtvu čuva i hrani i u određeni čas stavi pred žrtvenik. A kad je sinu došao zadnji čas, stajaše uz križ Isusov njegova majka i ne bijaše samo zaokupljena užasnim prizorom, nego se upravo radovaše, što se njezin Jedinac prinosi za spasenje ljudskog roda.«[103] Benedikto XV. također posve jasno kaže: »Ona je, dok Sin trpljaše i umiraše, trpjela i skoro i umrla s njime, ona se tako za spasenje ljudi odrekla materinskih prava na Sina i tako je, koliko do nje stajaše, Sina žrtvovala za blaženje Božje pravde, da se s pravom može reći, da je ona sama sa Kristom otkupila rod ljudski.«[104]

---

[99] D. 28, art. II. q. II. ad ult.

[100] De Maria V. incomparabili. Lib. 4, c. 26, al. 5: Migne, Summa aurea, 8. pag. 1425.

[101] Mariale, q. 51.; p. 117.

[102] Jucunda semper, 8 sept. 1894.

Da je Marija sudjelovala kod žrtve u strogom smislu riječi, to jest kod žrtve, koju je sam Krist podnio, očito je također iz temeljnog Mariološkog principa o Marijinoj saradnji kod djela otkupljenja. Formalni čin otkupljenja proveden je upravo na taj način, što je Bogu prinešena žrtva u Kristovom tijelu i krvi. Kod toga dakle čina, kome se formalno duguje otkupljenje, morala je na svaki način sudjelovati i Marija, koja je po dokumentima objave i tradicije prava posrednica i suuzročnica u čitavom otkupnom djelu.

7. Izloživši evo načelno Marijino stanovište u djelu otkupljenja uopće (redemtio in actu primo), stanovište naime, po kojem je Marija kako vidjesmo, naša posrednica time, što je kod našeg spasenja sudjelovala kao prava suuzročnica (concausa); izloživši nadalje specijalne, posebne načine, na koje je Marija kao posrednica i suuzročnica otkupljenja u opće, s Kristom u tom otkupljenju sarađivala, treba sada da pređemo na izlaganje Marijina posredništva i sarađivanja u drugom dijelu otkupljenja (redemtio in actu secundo), onog naime otkupljenja, koje se iza Kristove žrtve nastavlja do konca svijeta, a sastoji se u dijeljenju čovječanstvu sviju onih milosti, koje su nam zaslužene na drvetu križa.

(Nastavit će se).

---

[103] Ad diem illum, 2 febr. 1.904.

[104] Acta Apost. Sedis, t. 10, 1918, p. 182.

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

B. Marija — posrednica sviju milosti.

Kristovom žrtvom na drvetu križa izvršen je otkup roda ljudskoga. No da ovo objektivno otkupljenje donese koristi pojedincima, treba da bude individualno primijenjeno. U dušu pojedinca treba da sađe i ondje ostane milost posvećujuća kao odraz božanskog života u nama i oslobođenja od ropstva đavolskoga; milost, koja jedina čovjeka osposobljuje za gledanje božanske biti i time za vječnu sreću, vječno blaženstvo i vječno otkupljenje i oslobođenje svake vlasti đavolske. No nastaje sada pitanje, kojim misterijoznim kanalima silazi u ljudske duše ova božanstvena milost, koju nam je svojim smrću zaslužio Krist?

Prva je i temeljna istina, da nijedna milost ne silazi u naše duše mimo Krista. On je prvi i vrhovni djelitelj sviju plodova otkupljenja. Svojom smrću nije samo zaslužio sve milosti, nego je i zavrijedio da bude njihov potpuni gospodar. Stoga se subjektivno otkupljenje svakog pojedinog čovjeka. koje se počinje, nastavlja i završava dijeljenjem milosti, nikako ne zbiva bez Krista. Svi su božanski darovi postavljeni u njegove ruke i nijedna se milost ne dijeli, koja ne dolazi preko njegovog svetog čovještva prema riječima pisma: »Sve je meni predao Otac moj« (Mat. 11_{27}). Mi s Kristom sačinjavamo jedno mističko tijelo, kome je on glava. I stoga kao što dijelovi tijela živu, u koliko su živčanim sistemom povezani uz glavu, tako i mi možemo da živimo svrhunaravnim životom jedino u koliko smo povezani sa Spasiteljem, u koliko nas on veže sa sobom po svrhunaravnom vezu božanske milosti. Krist jedini daje zaslužnu vrijednost našim djelima (valorem meritorium) te istom okupana njegovom krvlju mogu ona da se pokažu i približe licu Svevišnjega. Sva naša djela imadu dakle kod Boga vrijednost samo toliko, u koliko su izvršena u Kristovom imenu i utjecajem od njega darovane milosti.

Zato je Krist i na nebesima naš posrednik i odvjetnik. Posrednik spaja dvije odijeljene stvari, a odvjetnik je onaj, koji zagovara okrivljenikovu stvar kod suca. Krist dijeleći milosti, koje je zaslužio po otkupljenju, ispunja i izvršuje približavanje među nebom i zemljom, a kao odvjetnik čini, da Bog imade samilosti s nama grješnicima. Svoju posredničku službu na nebesima vrši Krist prikazujući Ocu s jedne strane svoje čovječanstvo, koje je zbog nas uzeo, i misterije, koje je u njem ovršio, a s druge strane otkrivajući Ocu želju svoje duše, koju je imao i imade za naše spasenje.

Krist je dakle kao čovjek ne samo zaslužni uzrok (causa meritoria) sviju milosti, koje se čovječanstvu dijele, nego je i temeljem svoje moći kod Oca njihov autoritativni djelitelj, dolazile one k nama preko sakramenata il izvan njih.

No kod posredovanja milosti postoje uz Kristovo prvotno i glavno posredništvo i drugi posrednici. Svaki pravednik može biti posrednik kod Boga za druge ljude. Sv. Pavao u poslanici na Rimljane (15_{30}) piše: »Ali vas molim, braćo, zaradi Gospodina našega Isusa Krista, i zaradi ljubavi Duha, borite se sa mnom u molitvama za me, k Bogu, da se izbavim od onih, koji se ne pokoravaju u Judeji«. U prvoj pak poslanici na Solunjane (I. 1_2) kaže: »Zahvaljujemo Bogu svagda za sve vas, spominjući vas u molitvama svojim«. Ova moć posredovati kod Boga, koju pravednici imadu već ovdje na zemlji, dobiva osobitu snagu na nebesima. Svi su sveci naši odvjetnici, koji u jedinstvu s Kristom, u ovisnosti prema njemu i po njegovim zaslugama mole kod Svevišnjega za naše spasenje t. j. za one milosti, koje su nam potrebne za postignuće vječnog blaženstva. To je ono općinstvo svetih, koje čini članak našeg Vjerovanja.

Ovo svetačko posredništvo nije dakako u nikojoj protimbi s riječima ap. Pavla (I. Tim. 2_5): »Jer je jedan Bog, i jedan posrednik Boga i ljudi, čovjek Krist Isus, koji dade sebe u otkup za sve«. Krist je jedini posrednik svoje vrsti. On je posrednik po pravednosti (mediator secundum justitiam), koji zbog svojih vlastitih zasluga imade pravo da bude uslišan. Uz ovog vrhovnog posrednika odredila je Providnost da postoje i drugi posrednici, ali takovi, čija sva posrednička snaga ovisi o zaslugama Kristovima. Riječi stoga sv. Pavla o jednom posredniku ne stoje u protimbi s činjenicom, da uz vrhovnog posrednika postoje i drugotni posrednici.

Ako pak milosno posredništvo vrše sveci, i to tako, da je to posredništvo jače i moćnije, što su veće svetačke zasluge, nitko neće i ne može poreći, da pred svim svecima osobitu snagu posredništva imade Bl. Dj. Marija, koja je s Kristom, glavom i djeliteljem milosti povezana osobitim vezom i božjeg materinstva i stvarnog sudjelovanja kod otkupljenja. Marija je dakle posrednica milosti, samo nastaje pitanje, kakav je okvir i kakva je narav toga posredništva. I odgovarajući na ovo pitanje kažemo, da je Marija službena posrednica sviju milosti, kojegod se čovječanstvu daju. To općenito Marijino milosno posredništvo imade da sačinjava predmet našeg raspravljanja.

Nema ponajprije sumnje, da je osobito u posljednjih 20 godina pitanje univerzalnog Marijinog milosnog posredništva postalo u teološkoj literaturi veoma živo. Njega se dotiču ne samo uži i širi dogmatski udžbenici, nego su u posljednje doba izašle i mnoge zasebne monografije, kojima je svrha, da to pitanje po mogućnosti što jače osvijetle.[1] Tako ova nauka, koja je u tradiciji i vjeri puka živjela u manje ili jače izrazitoj formi već od najstarijih vremena, koja je svoje izričite borce našla već u sv. Bernardu i Albertu Velikome, a kasnije osobito u 18. i 19. vijeku u bl. Grignionu de Montfort, sv. Alfonsu Liguoriu, Faberu, Petitalotu i drugima, postaje u 20. vijeku predmet najživljih teoloških rasprava. Čini se pače, da će u spoznajnom razvitku ove nauke doskora doći do takvog završetka, koji će biti okrunjen dogmatskom definicijom općenitog Marijinog posredništva u dijeljenju sviju milosti. Za to zacijelo govori i činjenica, da je pitanje sveopćeg milosnog posredništva Bl. Dj. Marije došlo i u uži dodir sa širim slojevima puka. Ono je naime općenito postalo i centar rasprava Marijanskih kongresa, koji su u katoličkom svijetu tako učestali. Tako n. pr. u Freiburgu (Švic.) g. 1902., u Einsiedelnu 1907., Trieru 1912., u Folgoatu (Bretagna) 1913., u Brüsselu 1921. i t. d. No još i više. Pitanje Marijina milosnog posredništva svraća na se živu pažnju i biskupa i svete Stolice. Papa Benedikt XV. dopustio je za Belgijske dieceze časoslov i potvrdio misu »blažene djevice Marije, posrednice sviju milosti«. Izjavio je također, da »kongregacija za obrede« može tu dozvolu dati svakome biskupu.

---

[1] Spomenut ćemo ovdje barem neka djela: Lepicier: Tractatus de B. V. Maria, Matre Dei, Romae 1901; De la Broïse et Bainvel: Marie Mère de grace, Paris 1921; Campana: Maria nell dogma cattolico, Torino-Roma 1903; Gutberlet: Die Gottesmutter, Regensburg, 1917; P. Hugon: La mere de grace, Paris 1904; Pesch: Die selige Jungfrau Maria, Freiburg 1923; Naulaers: De Maria mediatrice, Lovanii 1922; Schüth: Mediatrix, Innsbruck 1925; Terrien: La Mere de Dieu et la Mere des hommes, Paris 1902; I. Bittremieux: De mediatione universali B. M. V. quoad omnes gratias; Bover: De B. Virgine Maria, universali gratiarum mediatrice, Barcinona 1921; A. Campanale: La mediazione universale di Maria e il suo vero culto nel mistero della visitazione; Casale Monferato, Pezana 1925; Godts: De definibilitate mediationis universalis Deiparae, Bruxellis 1914. Kod nas: dr. Fabijan: Marija, srednica vseh milosti, Bogoslovni Vesnik 1925.

Riješenju pitanja Marijina posredništva podaje se dakle u Crkvi velika važnost. I posve razumljivo. Jer to pitanje, uz spekulativnu težnju za što dubljom spoznajom istine na području čitave objave, zadire još veoma duboko i osjetljivo u praktički kršćanski život vjernika. Njegovim se naime osvjetljenjem i rješavanjem ne povećaje i ne proširuje samo spoznaja poklada božanske objave o blaž. Djev. Mariji, nego se utvrđuju i novi motivi za proširenje njezine časti i slave, a pojedincima se označuju što sigurniji putevi za jačanje, unapređivanje i usavršavanje unutarnjeg duhovnog života.

Nauka o posredništvu sviju milosti jest dakle u uskoj vezi s naukom o praktičkom primjenjivanju Kristova otkupljenja na ljudski rod. Sadanji red otkupljenja i njegova primjena ne da se bez saradnje Bl. Djevice Marije ni zamisliti. I upravo iz ovih tvrdnja izvija se sva golema važnost i potreba, da pitanje Marijinog milosnog posredništva što jače osvijetlimo.

Promotrit ćemo stoga ovo važno pitanje i to tako, da najprije općenito označimo pojam Marijinog univerzalnog posredništva, zatim da potražimo dokaze za njegovu opstojnost u sv. pismu, tradiciji i crkvenom učiteljstvu; nadalje da odredimo, da li se nauka o univerzalnom Marijinom posredništvu nalazi u onom stadiju, da uzmogne biti pridignuta na čast definirane dogmatske istine, te konačno, da riješimo barem neke teškoće, koje se protiv Marijina posredništva iznose.

Prvo je dakle pitanje, što uključuje i znači pojam općenitog milosnog posredništva Bl. Djevice Marije.

I. Općeniti pojam i značenje tvrdnje: Marija je posrednica sviju milosti.

Prije nego prijeđemo na dokazivanje tvrdnje, da je Bl. Dj. Marija uistinu posrednica sviju milosti, treba da najprije barem u glavnim potezima označimo značenje ovog milosnog posredništva. U vezi s time treba da istumačimo: koji je subjekat, u čiju se korist proteže Marijina milosna saradnja, zatim, koje milosti dobivamo Marijinim posredništvom i konačno način, kojim Bl. Dj. Marija svoje posredovanje izvodi.

1. Osobe, kojima Marija posreduje sve milosti.

Općenito posredništvo Bl. Dj. Marije s obzirom na sve milosti proteže se na ljude i to na sve ljude. Marija je naime, košto ćemo vidjeti, posrednica sviju milosti, koje je Krist zaslužio. Krist je pak zaslužio sve milosti, koje čovječanstvo prima barem iza Adamova pada, i nitko ne prima milosti, koja nije zaslužena po Kristu. Sv. Pismo izričito veli: »Jer je jedan Bog, i jedan posrednik Boga i ljudi, čovjek Krist Isus, koji dade sebe u otkup za sve« (I. Timot. $2_{5,6}$). »I on je pomirenje za grijehe naše, i ne samo za naše nego i svega svijeta« (I. Iv. 2_{2}). Bog je od vijeka gledao neizmjerne zasluge Kristove, što će ih steći smrću na drvetu križa te je zbog tih neizmjernih zasluga i zadovoljština već u Starom Zavjetu opraštao grijehe i dijelio milosti. Onaj dakle historijski Kristov otkupni čin imao je i unatražnu otkupnu snagu za sve ljude.

Budući pak, da je Bl. Dj. Marija svojim pristajanjem na materinstvo Božje ovaj otkupni čin omogućila, što više u njemu kao prava suuzročnica najuže sarađivala te upravo temeljem ove saradnje, kako ćemo kasnije vidjeti, stekla pravo na dijeljenje milosti svima onima, kod čijeg je otkupljenja sarađivala, slijedi, da se Marija s pravom zove posrednica sviju milosti i onih ljudi, koji su živjeli prije Krista. Stoga ju već sv. Efrem nagovara: »Po tebi (Marija), koja si jedina bezgriješna, dovedena je, dovađa se i dovodit će se sva slava, čast i svetost od samog prvog Adama i sve do svršetka vijeka apostolima, prorocima pravednima i poniznima u srcu.«[2]

No u sudjelovanju Bl. Dj. Marije kod dijeljenja milosti treba dobro razlikovati dva stadija: prije uzeća na nebo i poslije toga uzeća. Nema nikoje sumnje, da je velika razlika u načinu saradnje kod dijeljenja milosti prije i poslije Marijina uznesenja u nebo. Iza uznesenja posreduje Marija ne samo svojim zaslugama nego i stvarnim zagovorom kod dijeljenja sviju milosti čovječanstva.

Takav način posredovanja milosti nije mogao biti prije. Nastaje dakle pitanje, na koji je način Bl. Dj. Marija bila posrednica milosti sviju ljudi prije uznešenja u nebo, a napose prije dolaska Kristova.

Prije Kristova dolaska bila je isključena svaka onakva Marijina saradnja kod dijeljenja milosti, koja pretpostavlja Marijino bivstvovanje. Prema tome utjecaj Marijin na dijeljenje milosti prije Kristova dolaska može se ubrojiti jedino u red svršnih uzroka (causa finalis), ukoliko je naime svim ljudima prije Krista davao Bog milosti zbog budućih Marijinih zasluga i zbog buduće njezine najuže saradnje u samom Kristovom otkupnom djelu.

Prema tome mogla je Bl. Dj. Marija svojim stvarnim djelovanjem utjecati na dijeljenje milosti jedino otkako je na životu.

Ostaje još pitanje, kako je Marija posredovala milosti svim ljudima za vrijeme svoga života, a prije uznesenja u nebesa.

Nema ponajprije nikoje sumnje, da je posve isključeno Marijino milosno posredništvo putem molitve i zagovora za one, koji su poumrli prije njezina rođenja. Kad je Marija živjela, već je vječna sudbina tih ljudi bila riješena. I jer se osuda Božja ne mijenja, svako je posredovanje uzaludno. No ova mogućnost Marijina posredovanja za ljude prije Krista isključena je i stoga, što sudjelovanje kod dijeljenja milosti putem aktualnog zagovora i molitve pretpostavlja, da posrednik poznade ne samo sve one, kojima se milost dijeli nego i sve njihove okolnosti i potrebe. Ovakvog pak znanja Marija za života nije još imala niti mogla imati.

---

[2] Assemani III. 528 C. F., 531 B. F., 532 A. B. C.

No pitanje je još, kako je Marija za svoga života bila posrednica milosti onim ljudima, koji su bili njezini savremenici.

Nema sumnje, da je Marija svojim zagovorom, svojom molitvom mogla sudjelovati kod dijeljenja sviju onih milosti, koje se ljudima daju otkako je ona u životu. Ako se naime molitva smatra kao dobro i zaslužno djelo, nema dvojbe, da je Bog gledajući Marijine molitve u vezi s Kristovim zaslugama, mogao u njima nalaziti razlog za darivanje milosti. Blažena pak Djevica Marija molila je mnogo te je tako svojom molitvom i zagovorom bila posrednica milosti, koje je Bog za njezina života davao svijetu. Ali ipak Bl. Dj. Marija nije za svoga života bila posrednica sviju milosti u tom smislu, kao da bi za svaku milost, koja se dala pojedincu, posebno posredovala. Posredovanje naime putem molitve i zagovora, kako ga je Bl. Dj. Marija vršila za svoga života, pretpostavlja, kako već spomenusmo, spoznaju sviju tada živućih ljudi i sve njihove pojedinačne okolnosti, upravo u koliko su u vezi sa vječnim životom. Tko bi pak kazao, da je Bl. Dj. Marija već za života imala takvu spoznaju, ustvrdio bi nešto, što je teološki veoma teško reći. Što više, u objavi ovakva tvrdnja ne samo da nema oslona nego su nam upravo iz objave poznate činjenice, koje nas uvjeravaju o protivnome. Tako je n. pr. Marija tri dana tražila Isusa i nije znala, da se nalazi u hramu. Bl. Djevica Marija nije još za života bila »in statu comprehensorum«, kako kaže sv. Toma[3] te dosljedno njezino se znanje nije osnivalo na gledanju, nego na vjeri. Sv. Pismo izričito govori kroz usta Elizabete o njoj: »I blago Tebi, što si vjerovala, da će se izvršiti, što Ti je kazao Gospodin« (Lk. 1.$_{45}$). Marijino milosno posredovanje za života bilo je dakle posredovanje u općem smislu, u koliko je Bog dijelio milosti ljudima gledajući na Marijine zasluge i aktualno posredovanje, ali to posredovanje nije Djevica jošte vršila posredujući aktualno za svaku pojedinačnu milost, koja se ljudima davala.

---

[3] S. Th. 3, q. 30, a. 2 ad 1.

Druga je dakako stvar iza smrti. U neposrednom naime, blaženom gledanju Boga, koji je neposredni i prvi objekt čovječje blaženosti, gleda i spoznaje blaženik kao drugotni objekt i sve ono, što je u vezi s njegovom osobom i službom. Na temelju ovog općenitog teološkog načela mogla je Bl. Dj. Marija tek iza smrti imati potpunu spoznaju sviju ljudi i sviju njihovih okolnosti. Općenita Marijina spoznaja izvire iz intuitivnog spoznanja Božje biti, a pravni naslov za svoj tako golemi opseg i širinu imade u odlici, kojom je Marija određena, da bude posrednica sviju pojedinačnih milosti, za što se nužno traži spoznaja sviju ljudi i sviju njihovih prilika. Bl. Dj. Marija jest dakle tek iza svoga slavnog uzeća na nebo postala neposredna posrednica sviju pojedinačnih milosti, koje ljudi dobivaju. Ovo je općenito mišljenje bogoslova. G. van Noort kaže: »Nauku o općem zagovoru Djevice suzujemo na vrijeme, odkad je Marija uzeta na nebo. Samo po sebi je jasno, da milosti, koje se davahu u Starom Zavjetu poradi budućih zasluga Kristovih, nijesu davane na zamolbu Djevice. Pa premda je izvan svake dvojbe, da je molitva Bogorodice, dok je još boravila na zemlji, vrlo mnogo vrijedila, ipak se čini, da općeni zagovor zgodnije pretpostavlja, da Djevica zna sve potrebe pojedinaca. Takova znanja sigurno nije imala, prije nego je primljena u intuitivno gledanje Boga (cf. Suarez, De myst. Christi, disp. 23, s. 2. § 4). Osim toga je, ako se djevičanski zagovor osniva na njezinim zaslugama, bilo prikladno, da ona postigne svoje posljednje savršenstvo istom nakon svršenih zasluga.« Suarez na spomenutom mjestu kaže: »Na putu (t. j. za života) niti je poznavala sviju naših nevolja i o onima, koje je poznavala nije uvijek razmišljala, kao što ih sada uvijek gleda u Riječi.« Slično i drugi.[4] U sekreti na vigiliji Uzeća Bl. Dj. Marije u nebo čita se:

---

[4] Gl.: Ch. Pesch: o. c., str. 35; S. B. Terrien: La mere de Dieu et la mere des hommes, str. 464—486.; Hugon: La mere de grace, str. 261—263.

»Darove naše, Gospodine, neka kod blagosti tvoje preporuči molitva Bogorodice, koju si zato s ovoga svijeta prenio, da za naše grijehe kod Tebe pouzdano posreduje.«

Marija je posrednica sviju milosti, imade prema tome ovo značenje: ona je za sve ljude sviju vremena posrednica milosti, ukoliko je rodila Spasitelja i kao stvarna suuzročnica sudjelovala kod djela otkupljenja. Na temelju Marijinih zasluga i njezine saradnje kod djela otkupljenja dijelio je Bog milosti i prije Marijina rođenja. Za vrijeme svoga života Marija je i aktualno sudjelovala kod dijeljenja milosti svojim molitvama i zagovorom, ali to je bio zagovor u općem smislu, a ne posredovanje za svaku pojedinu milost. Tek u slavi nebeskoj sudjeluje Marija svojim zagovorom i prošnjom kod sviju milosti, koje svaki pojedinac dobiva i to na taj način, da kod Boga posreduje za svaku pojedinačnu milost. I upravo u ovom posljednjem smislu jest Marijino posredništvo sviju milosti predmet našeg raspravljanja.

U vezi s pitanjem, kako je širok subjekat, kome Bl. Dj. Marija posreduje sve milosti, treba da se osvrnemo i na pitanje, da li je Marija posrednica i one milosti, što su je primili anđeli.

Ovo pitanje treba riješiti prema načelu, da je Marija posrednica milosti za sve one, na koje se proteže Kristovo otkupljenje. Ako prema tome anđeli nijesu trebali Kristova otkupljenja, ne može se ni za Mariju reći, da je posrednica njihove milosti.

Općenito je mišljenje bogoslova, da anđeli nijesu trebali Kristova otkupljenja. Milost, s kojom ih je Bog stvorio, oni su izdržavši kušnju, sačuvali i utvrdili. Anđeli prema tome nijesu otkupljeni. Po općenitoj pak nauci kat. bogoslova i sv. otaca svrha je Kristovog dolaska na svijet jedino otkupljenje roda ljudskog, tako, da Krist ne bi bio došao na svijet, kad čovjek ne bi bio sagriješio. Odatle je jasno, da Krist nije zaslužio anđelima ni njihove prve milosti ni milosti, da svladaju kušnju, ni njihove slave. Budući pak da je milosno posredništvo Bl. Dj. Marije u unutarnjoj ovisnosti o djelu otkupljenja, može se ono protegnuti samo na one, koje je Krist otkupio. Očito je stoga, da se anđeoska milost ne može dovesti u vezu s po-

posredništvom Bl. Dj. Marije. U koliko je pak Krist anđelima zaslužio neke pripadne milosti i blaženstvo, koje ne izvire nužno iz gledanja biti Božje, u toliko je dakako i Bl. Djevica kod toga posredovala.[5]

Od ovog općenitog mišljenja odjeljuju se Skotiste. Po njihovu naziranju bio bi Krist došao na svijet i u slučaju, kad Adam ne bi bio sagriješio. Prema ovom naziranju ne bi se doduše moglo reći, da je Krist anđele otkupio, ali bi se moglo ustvrditi, da im je zaslužio milost, kojom su sačuvani od grijeha. Kad bi stajala ova teorija, dakako, da bi Bl. Dj. Marija bila posrednica ove anđeoske milosti.

2. Koje milosti dobivamo Marijinim posredstvom?

Okvir posredništva Bl. Dj. Marije pokriva se s okvirom svrhunaravnih dobara, koja nam je Krist zaslužio. Marija dakle svojim zagovorom posreduje kod svakog svrhunaravnog dobra, koje se pojedincima daje. To su ne samo milosti nego i sve svrhunaravne kreposti. To su darovi Duha Svetoga, što više, tu su uključena i naravna dobra, u koliko ona služe svrhunaravnom čovječjem cilju.[6] Pače po nauci Benedikta XV. i sama čudesa, koja se polučuju na zagovor drugih svetaca, zbivaju se Marijinim posredovanjem.

No dok tvrdimo, da s čitavim opsegom Kristove milosti Bl. Dj, Marija tako raspolaže, da se čovjeku nijedna milost ne dijeli, za koju ona ne posreduje, treba ipak kod ovog posredovanja dobro razlikovati milost djelujuću i posvećujuću. Drugo je sudjelovanje Bl. Djevice kod dijeljenja djelujuće milosti, a drugo kod ulijevanja posvećujuće.

Djelujuća milost jest Božji dar, Božja pomoć i utjecaj, po kojem čovjek može spoznati svrhunaravno dobro, to dobro htjeti i činiti. Posvećujuća milost jest dar Božji, koji nas čini opravdanima i svetima, Bogu dragim, Božjim prijateljima, živim udom Kristovog tijela i baštinicima Božanske naravi.

---

[5] Gl.: Ch. Pesch: o. c. p. 31; Bittremieux: o. c. p. 231, 232. Pripadna dobra, koja su anđeli dobili po Kristu, a dosljedno i po bl. Djevici Mariji jesu na pr.: prisutnost Krista slavnog kralja u nebesima, u kojem anđeli nalaze poseban užitak. Za anđele je posebno veselje također, da se ispune mjesta ispražnjena propašću zlih anđela. Tu opet sudjeluje Bl. Dj. Marija i tako umnaža slavu anđela. Po crkvenoj tradiciji Bl. Dj. Marija jest pače za anđele u nekom pogledu »illuminatio« (Dion. Areopagita).

[6] Pesch: o. c., str. 46; R. M. de la Broise: o. c., str. 3.

Na području djelujuće milosti posredništvo je Bl. Djevice Marije općenito i neposredno. To je sudjelovanje neposredno, jer Bog sam neposredno, odmah, daje onaj dar, koji ona moli. Ono je općenito t. j. nema nijedne milosti, koja se čovjeku daje, a da za nju nije posredovala Bl. Dj. Marija. Djelokrug njezinog posredništva jest dakle tako općenit, da je ograničen tek odredbom Božjeg promisla, koji je osjekao granice i postavio međe, koje težnja ljudska za milošću prekoračiti ne može. Unutar ovakvog okvira nema nijednog dara Božjeg: ni rasvjetljenja uma, ni jačanja volje, ni snage za dobro, ni ustrajnosti u borbi, ni uopće ikakvog dobra djela, koje ne bi iz ruke Božje isticalo preko zagovora Bl. Dj. Marije.

No pitanje je, kako je s Marijinim posredovanjem na području posvećujuće milosti? Može li Bl. Dj. Marija svojim zagovorom izmoliti, da Bog na njezinu molbu neposredno ulije u čovječju dušu prvu milost ili ulivenu umnoži? Po nauci kat. Crkve dobiva čovjek prvu milost jedino krstom, a izgubljena mu se vraća po sakramentu pokore.[7]

Ovaj određeni način opravdanja ne može Bl. Dj. Marija mijenjati tako, da bi Bog na njezinu molbu neposredno, mimo krsta i pokore, kome ulio posvećujuću milost i tako ga opravdao. Isto vrijedi i za umnožavanje posvećujuće milosti. Po nauci Crkve posvetna se milost umnoža osobnim dobrim djelima, ex opere operantis[8] i djelovanjem sakramenata živih, ex opere operato.[9] Bl. Dj. Marija ne može svojom molitvom polučiti, da Bog neposredno, mimo istaknutih puteva, umnoži u duši posvećujuću milost.[10]

---

[7] Dakako, tko ne zna za krst može da dobije prvu milost po savršenom pokajanju, ali je u tom pokajanju kao izljevu savršene ljubavi prema Bogu uključena želja vršiti sve, što Bog nalaže, dakle i želja krsta. Jednako se izgubljena milost može vratiti savršenim pokajanjem, ali ne bez veze sa sakramentom pokore, koji je u ovakovom slučaju bio u želji — in voto. (Cl. Conc. Trid. Sess. VI. can. 4. Denz. 796; Sess. XIV. can. 6. Denz. *916.* (*Conc. Trid.*)

[8] Denz. n. 803, 834, 842.

[9] (Con. Trid.) Denz. 851.

[10] Dakako da istaknuta načela vrijede i za svrhunaravske kreposti, koje se s milošću ulijevaju i množe. Denz. n. 799.

No ulijevanje i umnažanje posvećujuće milosti i svrhunaravnih dobara stoji ipak pod posrednim utjecajem Bl. Dj. Marije, u koliko njezinim neposrednim djelovanjem i posredništvom čovjek prima od Boga djelujuće milosti, koje ga usposobljuju, da bude sposoban za te darove. Svi čini, koji čovjeka spremaju za opravdanje, zatim spasonosno primanje sakramenata i vršenje dobrih djela, da ti se umnoži posvetna milost i da u njoj ustraješ do konca — sve su to darovi milosti Božje, koji svi dolaze čovjeku preko ruku Marijinih

Posredništvo Bl. Dj. Marije jest prema tome općenito, bilo da je ono direktno kao kod djelujuće milosti ili indirektno kao kod posvećujuće milosti. Ono se proteže na sva dobra, koja su u vezi sa svrhunaravnim životom.

I upravo u ovoj općenitosti Marijina posredništva stoji razlika između Marije i ostalih ugodnika Božjih. Pojedini svetitelji imadu ograničeni okvir djelovanja. Oni posreduju osobno i u pojedinim slučajevima. Ako smo se primjerice za koju milost utekli sv. Antunu Padovanskom, i dobili je, onda znademo, da nam ta milost nije dana posredstvom recimo sv. Valentina ili kojeg drugog sveca. I kad ne bi bilo sv. Valentina, mi bismo tu milost ipak zadobili. Povijest nas uči, da blaženi na nebu ne pokazuju u svako vrijeme u jednakoj mjeri svoju posredničku moć. Jedni pokazuju svoju moć kroz neko vrijeme, a poslije se ta snaga pred očima ljudi gubi; drugi su opet bili zaboravljeni kroz vijekove, da im se kasnije Crkva utiče u osobitoj mjeri (sv. Josip). Jedni su osobito jaki pomoćnici u potrebama tjelesnim, drugi u potrebama duhovnim. Ovako je evo kod svetaca. Posve je oprečno kod Bl. Djevice Marije . Ako je naša teza o općenitom posredništvu sviju milosti istinita, onda nam svaka milost, za koju smo molili bilo kojeg sveca, dolazi i preko zagovora Marijina ili bolje reći: nijedna milost, molili mi za nju bilo koga, ne dolazi nam bez posredništva Marijina. Što više, smisao je teze taj, da u sadanjem redu providnosti mi uopće ne bismo dobili nijedne milosti, kad ne bi postojala Bl. Dj. Marija i kad ona ne bi za nas posredovala. Općenitost milosnog Marijinog posredništva nema samo karakter jedne realne činjenice; ono ne postoji samo de facto nego i de jure. To jest mi ne tvrdimo samo, da

Bl. Dj. Marija uistinu posreduje kod sviju milosti, nego kažemo, da je njoj od Boga povjerena dužnost i služba, da sudjeluje kod svakog stvarnog dijeljenja milosti tako, da se bez tog sudjelovanja milost ne dijeli.

Potreba Marijina posredništva za pojedine milosti jest prema tome apsolutna. Ne dakako apsolutna po samoj naravi stvari, t. j. u tom smislu kao da Bog ne bi mogao dijeliti milosti i bez Bl. Dj. Marije, ali je ta nužda njezina posredništva apsolutna zbog pozitivne i slobodne odluke Božje, kojom je Bog odredio, da se u sadanjem redu spasenja nijedna milost ne daje bez Marijina posredovanja i da se svaka pojedinačna milost daje zbog Marijina posredovanja.

Naglasujući univerzalnu potrebu Marijina posredništva dakako da ne ćemo ustvrditi, da je potrebno, da mi za svaku milost molimo Bl. Djevicu Mariju kao da inače tražene milosti ne bismo mogli dobiti. Kao što Isus Krist, koji je vrhovni i nužni posrednik svake naše molbe, posreduje za nas i onda, kad upravljamo molbu ne na njega, nego na kojeg sveca Božjeg, tako Bl. Djevica posreduje za nas i onda, kad je izričito ne molimo. Ostaje prema tome netaknut princip, da svaka milost, koja nam dolazi s neba, bilo da za nju molimo ili ne, bilo da za nju molimo Bl. Djevicu ili ne, uvijek dolazi njezinim posredovanjem.

3. Način Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti.

Označivši opseg milosnih dobara, koja nam preko Marije dolaze i subjekt, kome Marija sva ta dobra posreduje, treba da ukratko izložimo i narav ovog posredovanja.

Ako je Bl. Dj. Marija posrednica sviju milosti, onda, hoćemo li da natanje odredimo način i narav njezinog posredovanja, treba da imademo na umu neka načela, koja će nam u tom pogledu podati dobar okvir i označiti siguran putokaz. Tu u prvom redu dolazi u obzir načelno Marijino stanovište u čitavom otkupljenju, po kojem je ona s Kristom združena kao najuža saradnica ne samo u sticanju milosti, nego, kako ćemo vidjeti, i u dijeljenju milosti. Dosljedno prema ovome načelu pokazat će nam način Kristova posredništva put, da upoznamo i način Marijina posredništva. Nadalje posve je jasno, da samo ono tumačenje i označivanje načina Marijina milosnog posredovanja može biti ispravno, u kojem je sačuvan potpuni pojam pravog posredništva. Konačno treba imati na pameti, da se Marijino posredništvo ne smije staviti u isti red s onim posredovanjem, koje za nas na nebesima vrše sveci.

Imajući na umu ova načela kažemo ponajprije, da Marija vrši posredovanje na način zagovora — per modum intercessionis, tako da za svaku pojedinu milost, koja se bilo kome daje, prije toga govori i moli Bl. Dj. Marija. Da je uistinu tako, iznijet ćemo barem nekoje dokaze.

U staroj jednoj misi na dan uznešenja Bl. Dj. Marije čita se ova molitva: »Gospodine Isuse Hriste, koji si Djevicu Majku tako počastio, i koji si nju po svojoj milosti uzeo na nebo te tako učinio neisporedivom moliteljicom za nas.«[11] — I opet: »Neka nam pomaže ondje (na nebu) moleći za nas nevrijedne tvoja molitva kao neprestana zagovornica.«[12] — U današnjem misalu čitamo u sekreti na vigiliju Uznešenja Bl. Dj. Marije: »Nju si (Bogorodicu) zato iz ovog vijeka prenio, da za naše grijehe kod tebe pouzdano vrši zagovor.« — Da Marija posreduje milosti na način zagovora i prošnje, vidi se iz oficija i mise »Bl. Djevice, posrednice sviju milosti«, gdje se u sekreti kaže: »Po molitvama naše Posrednice, Gospodine, molimo, da ovo prinošenje žrtava nas same, darežljivošću tvoje milosti, tebi učini vječnim darom.« — U postkomuniji se opet moli: »Neka nam, Gospodine, priteče u pomoć molitva blažene Marije Tvoje majke i naše posrednice, da po ovom presvetom odnošaju, darežljivošću tvoje milosti, uznapredujemo i narastemo do vječnog otkupljenja.« — U časoslovu opet Bl. Dj. Marije posrednice sviju milosti glasi versiculum kod Lauda: »Moli za nas, naša najmoćnija posrednice«.

O zagovoru Bl. Dj. Marije govore nadalje sve antifone II. nokturna. Druga antifona primjerice glasi: »Traži, majko moja, nije naime slobodno, da odvratim tvoje lice«.

Ovo mišljenje odrazuje se i u svoj tradiciji, koja je sva puna dokumenata, koji Bl. Dj. Mariju nazivlju našom odvjetnicom i moliteljkom za naš spas. Sv. Ivan Damaščanin kliče:[13] »O ti Marijo, čiji se zagovor ne zabacuje, čija se molitva ne odbija«. — Slično govori i sv. Anzelmo:[14] »Tebe dakle tražim, k tebi se utječem pa me ti, smjerno molim, u svemu pomaži. Ako ti budeš šutjela, nitko se ne će moliti, nitko ne će pomagati. Ako ti budeš molila, svi će moliti, svi će pomagati.«

---

[11] Lib. Mozarabicus sacramentorum Ed. Ferotin (Monumenta Ecclesiae liturgica, t. 6.) col. 407. I. 7—10.

[12] Ibid. col. 407. l. 1—2.

Bl. Dj. Marija posreduje dakle na način zagovora.

No ovo posredovanje po zagovoru jest dvostruko: izričito i interpretativno. Izlazi to iz nauke sv. Tome o molitvi svetaca i Isusa Krista. O molitvi svetaca ovako naime kaže sv. Toma:[15] »Treba reći, da se za svete kaže, da na dva načina mole za nas: na jedan način izričitom molitvom, dok svojim željama udaraju za nas uha Božje blagosti, a na drugi način interpretativnom molitvom, naime po svojim zaslugama, koje postoje pred licem Božjim i nijesu samo njima na slavu nego su i zamolbe i neke molitve, kao što se i o krvi Kristovoj za nas prolivenoj također kaže da moli oproštenje.« Ako ovo vrijedi za svece, još je očitije, da i Marija vrši posredništvo milosti na dva načina: izričitom molitvom i zagovorom (intercessio expressa) te zaslugom ili molitvom i zagovorom interpretativnim (šutke) [intercessio interpretativa]. To je mišljenje i sv. Alberta Vel., koji kaže:[16] »Po njezinom (Bl. Djevice) posredovanju — po zamolbi naime i zasluzi doziva se ljudski rod kroz more ovog vijeka k vratima nebeskim«.

Da Marija vrši milosno posredništvo ne samo putem izričitog zagovora nego i putem zasluga ili interpretativnog zagovora, biva nadalje očito, ako Marijinu saradnju isporedimo u svijetlu onoga, što sv. Toma govori o Kristovu zagovoru. On veli: »Kaže se, da (Krist) za nas posreduje na dva načina. Na jedan način tim, što za nas moli, po onoj riječi Ivanovoj XVII: Ne molim samo za ove, naime apostole, nego i za ove, koji će vjerovati u me po riječi njihovoj. A sada je njegovo posredovanje njegova volja za naše spasenje. Hoću, da, gdje sam ja, i oni budu sa mnom. Na drugi način posreduje za nas tako da pred obraz očev stavlja čovještvo, koje je za nas uzeo i misterije, koji se u njem slave. Unišao je u samo nebo, da se pokaže sada licu Božjemu za nas.«

---

[13] Hom. in Annunt, B. V. Mariae; Migne P. G. t. 96. col. 647.

[14] Orat. 46. Ad sanctam Virginem Mariam; Migne P. L. t. 158. col. 943—944, n. 277.

[15] III. P. suppl. q. 72, art. 3.

[16] Mariale, q. 29, § 2.

Krist po sv. Tomi posreduje dakle na dva načina: on izričito moli Oca, da nam iskaže svoja dobročinstva i on Ocu pokazuje na svoje čovještvo, da nam zbog njega dade milosti.

Čovještvo, koje Krist u ovoj tihoj, nečujnoj, interpretativnoj molitvi iznosi pred oca jest i sama ljudska narav i ljudska narav združena sa Kristovim zaslugama. Jednim i drugim poziva oca, da imade ljubavi prema nama. Posreduje za nas pokazujući Ocu svoju narav, jer je, kako veli sv. Toma,[17] već sama Kristova pojava pred ocem u ljudskoj naravi neki zagovor za nas, da se Bog, koji je ljudsku narav tako uzvisio u Kristu, smiluje na one, za koje je Sin Božji uzeo ljudsku narav. Posreduje kraj toga za nas pokazujući na svoje zasluge, koje su Ocu uvijek pred očima, jer uvijek na Kristu gleda muku i smrt, koja je za nas prinešena.

Ako dakle Krist tako posreduje kod Oca, onda prema načelu, da zbog najuže Marijine saradnje s Kristom kod sticanja i dijeljenja milosti, postoji među njima i u samom načinu posredovanja neka sličnost, slijedi, da je, košto i kod Krista, analogno i Marijin zagovor dvostruk: izričit, u koliko ona za nas aktualno moli i interpretativni, u koliko Ocu prikazuje sebe i kao majku Božju i kao Kristovu saradnicu, prepunu zasluga po primjerenosti za spasenje roda ljudskoga.

Međutim između ovog jednog i drugog zagovora — izričitog i interpretativnog — postoji najuža veza. Iz toga naime, što je Marija za nas po primjerenosti stekla sve milosti, slijedi, da ona imade pravo za nas aktualno i izričito posredovati, košto se to očito vidi iz činjenice, da na temelju svojih zasluga mogu za nas izričito posredovati sveci. Ako mogu sveci, može zacijelo i Bl. Dj. Marija. Da pak uistinu izričito i posreduje, očito je iz toga, što je naša majka, pak ju na aktualni zagovor prema nama sili golema majčinska ljubav, koju ćuti prema ljudima. Iz zasluga dakle, koje su interpretativni, šutki zagovor, izvija se kao naravna i nužna posljedica izričiti, aktualni zagovor.[18]

---

[17] III. P., q. 57, art. 6.

Na pitanje dakle, kako Bl. Dj. Marija posreduje sve milosti, možemo reći: zagovorom, razumijevajući pod tim i interpretativni zagovor po zaslugama i izričiti, aktualni zagovor. Ako pak na postavljeno pitanje odgovorimo (košto to neki bogoslovi uistinu i čine), da je Marija posrednica sviju milosti zaslugama i zagovorom, onda pod posredovanjem milosti po zaslugama razumijevamo daljnji način Marijinog milosnog posredništva, u koliko se poradi bivših Marijinih zasluga, nama milosti sada aktualno dijele, a pod zagovorom razumijevamo bliži način njezine saradnje, ukoliko naime ona i sada aktualno posreduje, da se ljudima dijele milosti, koje je ona nekoć zaslužila.

Hoćemo li međutim da nam pojam Marijina posredništva bude jasniji, treba da istumačimo, kako Bl. Dj. Marija izvršuje onaj zagovor, za koji kažemo, da se zbiva izričitom molbom ili prošnjom. U vezi s ovim pitanjem treba ponajprije reći, da Bl. Dj. Marija gleda nedokučivu bit Božju i to savršenije negoli svi sveci. U toj Božjoj biti spoznaje ona sve ljude i sve njihove potrebe jednim jedinstvenim spoznajnim činom. Njezino si posredovanje prema tome ne smijemo zamišljati kao iznijenu uvijek novih čina volje. Blaženo gledanje svetaca upravo je u tome uzvišeno, što svaki prema stupnju svoje svetosti, dakako uvijek koliko je to ograničenom stvoru moguće, spoznaje bit Božju na način, košto sam Bog spoznaje sebe: t. j. jednim činom, jednim pogledom, u kojem je uključeno sve prošlo, sadanje i buduće, što može da bude u spoznajnom okviru blaženika. U ovakvom spoznajnom činu, najsavršenijem dakako, što ga ikoji blaženik imade, spoznaje Bl. Djevica Marija sve ljude, sve njihove okolnosti i potrebe. I košto je opet Bog u djelovanju svome najaktivniji, a čin mu je volje jedan jedinstven, nedjeljiv i nepromjenljiv, tako i blaženici, a pogotovo Bl. Dj. Marija svoje molitve i zagovore za pojedince vrši ne umnožavajući i ne podastirajući novih čina volje, nego jednim jedinstvenim činom, koji ipak svaku našu molitvu stvarno podupire i o kome je svaka milost, koju primamo, u stvarnoj ovisnosti. Dakako, da potpunu spoznaju ovog vrhunaravnog života svetitelja Božjih ovdje na zemlji nikad pravo ne ćemo spoznati![19]

---

[18] J. Bittremieux: o. c. p. 270—274.

Istaknuvši, da Marija posreduje sve milosti na način zagovora, jasno je, da je time izražen karakter pravog posredništva tako, da Bl. Dj. Marija očitujući svoju volju, da se nekome dade milost, uistinu raspolaže tom milosti i stvarno određuje, kome se imade dati. U tom je bitna razlika između nje i ostalih svetaca. Sveci ponizno mole i to ne za sve, nego za pojedine milosti, dok Bl. Dj. Marija iznoseći pred Oca svoju volju kao Majka Božja i saradnica otkupljenja ne može biti neuslišana te prema tome uistinu dijeli i određuje milosti i to u okviru čitavog milosnog blaga, kojegod zatraži. Zato kaže sv. Teodor Studita,[20] da Bl. Dj. Marija »materinskim pravom (može) kod svoga Sina i Gospodina posredovati za sav svijet«. A auktor knjige »De corona Virginis«[21] veli: »Sva su dobra od Boga položena u ruke Tvoje«. Sv. Bernardo Sen.[22] opet kaže: »Od vremena, kako je Djevica u utrobi začela Božju Riječ, stekla je neku, da tako kažem vlast ili pravo (jurisdictionem seu auctoritatem) nad svim vremenitim izlaženjem (in omni temporali processione) Duha Svetog tako, da nijedno stvorenje nije dobilo od Boga nijedne milosti, osim po dijeljenju (dispensationem) svete majke.«

No kod razmatranja načina, kako Bl. Djevica Marija vrši posredovanje milosti, nastaje još jedno pitanje: da li je naime ona fizički ili samo moralni ili svršni uzrok milosti, koje posreduje. Fizički se uzrok naziva onaj tvorni uzrok, koji svojim djelovanjem neposredno polučuje učinak, koji se nalazi u fizičkom redu. Svršni je uzrok onaj, zbog kojeg nešto biva ili što svojom dobrotom giba tvorni uzrok na djelovanje. Moralnim se pak uzrokom naziva onaj tvorni uzrok, koji tuđoj volji podaje razlog za djelovanje. Odgovor na postavljeno pitanje daje nam pogled u bit i narav milosti, koju nam

---

[19] Ch. Pesch: o. c. p. 44.

[20] Epistolarum lib. II. CLXVI; Migne P. G. t. 99, col. 1527.

[21] Migne P. L., t. 96, col. 304.

[22] Serm. de Nat. B. V. a. 1, c. II.

Bl. Dj. Marija posreduje. Iako ne možemo potpunoma da shvatimo narav milosti ni posvećujuće ni djelujuće, a ono nam ipak izvori objave daju podosta dokaza, da označimo njezinu temeljnu pojmovnu sadržinu. Posvećujuća milost čini nas u ontološkom redu dionicima božanske naravi, a u juridičnom posincima Božjim i baštinicima neba. Ona je svrhunaravna, trajna kakvoća u duši. Djelujuća milost jest opet utjecaj Božji na um i volju, da njihovi čini uzmognu biti svrhunaravni i spasonosni. Ona je prelazna kakvoća duše. Iz ovog, što rekosmo, čini se jasnim, da Bl. Dj. Marija ne može biti fizička uzročnica milosti. Proizvesti u duši svrhunaravni život, i neposredno utjecati na um i volju, da budu pridignuti u svrhunaravni red, izjednačuje se činu stvaranja, koji može proizvesti samo Bog. To uči i koncil Tridentski, koji govoreći o opravdanju, kaže:[23] »Uzroci su ovoga opravdanja: svršni, slava Božja i Kristova te život vječni, tvorni pak milosrdni Bog, a zaslužni njegov Jedinorođenac. Konačno jedini formalni uzrok jest pravednost Božja, ne ona, kojom je sam pravedan nego kojom nas čini pravednima.« Marija dakle nije fizički uzrok milosti. Ali kakav je? Jedni odgovaraju, da je ona moralni uzrok milosti. Onakav po prilici, kakav je primjerice majka kraljeva s obzirom na milosti, darove, odlikovanja, koje na njezin zagovor daje njezin sin. Krist je po svome čovještvu zaslužio sve milosti. Svoje zasluge pokazuje on sada na nebesima svome Ocu te pokazujući na njih posreduje ne samo za čovječanstvo uopće nego i za svaku pojedinu milost, koju čovječanstvo prima. Kod ovog posredovanja odredio je da sudjeluje i njegova majka tako da zbog zasluga svoga Sina može da kod Boga isprosi svaku milost. Kao što je dakle — kažu — utjecaj kraljeve majke na sina u redu moralnih uzroka, tako je i Marijin zagovor pravi moralni uzrok.

Drugi opet vele, da Marijino posredništvo može imati samo karakter svršnog uzroka.

---

[23] Conc. Trid. Sess. VI. Cap. 7. Denz. 799.: »Hujus justificationis causae sunt: finalis quidem gloria Dei et Christi ac vita aeterna; efficiens vero misericors Deus — meritoria autem dillectissimus Unigenitus suus — Demum unica formalis causa est justia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit.«

Čini se, da su u većem pravu oni, koji Marijinom posredovanju poriču karakter moralnog uzroka. Moralni uzrok giba volju na djelovanje time, što svojim pozitivnim utjecajem kao tvorni uzrok iznosi pred volju motive, koji ju određuju na djelovanje. Onaj primjerice, koji daje savjet, stvara i rađa pozitivnim svojim utjecajem u onome, kome daje savjet, spoznaju i promišljanje razloga, zbog kojih se onda volja odlučuje na djelovanje. Ovakav pak utjecaj na Božju volju, koji stoji u pravom djelovanju (in vera actione) ne može se pripustiti u Bogu, jer je on prvo počelo, koje sve giba, a od nikoga se ne giba. Marijino posredovanje ne može prema tome djelovati kao moralni uzrok, jer moralni uzrok kao pravi tvorni uzrok (causa efficiens) svojim stvarnim djelovanjem utiče na volju drugoga. Vele stoga, da Marijino posredovanje imade značaj svršnog uzroka. Svršni uzrok svojom dobrotom daje razlog razumnom uzroku da djeluje. Može taj uzrok biti i neko djelo ili čin, ali ne utiče na volju svojim pozitivnim djelovanjem (ut actio) nego kao spoznano dobro (ut bonum apprehensum). Razlika je dakle u tome, što moralni uzrok pozitivnim činom utiče na volju, dok svršni uzrok djeluje kao spoznani objekat. Ta se razlika očito zapaža u točnoj analizi djelovanja moralnog uzroka. Dobro, koje je izloženo volji kao motiv za djelovanje (bonum propositum) djeluje na volju kao svršni uzrok (ad modum causae finalis), ali iznošenje dobra pred volju (propositio boni) utiče na volju kao tvorni uzrok svojim pozitivnim djelovanjem. Jer dakle Božja volja ne može biti podvrgnuta ičijem utjecaju, Marijino posredovanje imade karakter ne moralnog nego svršnog uzroka. Ovaj ne utiče na božju volju svojim pozitivnim djelovanjem (vera actione) i stoga nije tvorni moralni uzrok, nego je njezino posredovanje kao spoznano dobro (ut bonum apprehensum) uzrok onom Božjem djelovanju, koje u Marijinom posredovanju nalazi razlog, da dijeli milosti svima, za koje ona govori. Ono je dakle pravi svršni (ne dakako prvotni nego drugotni) uzrok.

Istumačivši pojavu i narav Marijinog milosnog posredništva, treba sada da dokažemo, da takvo posredništvo Marija uistinu vrši.

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

II. Bl. Djev. Marija jest uistinu posrednica sviju milosti, koje čovječanstvo prima.

Nauka o Marijinu posredništvu sviju milosti ne umnaža samo spoznaju objavljenog božanskog poklada, nego i duboko zadire u praktički život puka. Odrazi ove nauke ćute se na katoličkim sastancima, u bogoslovskoj literaturi, izjavama papa. Težnja je pače, da ta nauka doskora bude proglašena dogmom, koja će prema sebi tražiti apsolutnu pokornost uma i isključiti u redovima vjernika svaku mogućnost, da je tko osporava i niječe. Treba stoga, da za istinitost ove nauke iznesemo što čvršće dokaze, da se vidi, kako je težnja za dogmatizacijom Marijina posredništva zreli plod dubokog i razboritog gledanja u izvore božanske objave. Za našu tvrdnju iznijet ćemo najprije neke teološke razloge, zatim dokaze iz sv. Pisma, crkvene predaje i crkvenog učiteljstva.

1. Teološki razlozi za tvrdnju: Marija je posrednica sviju milosti.

a) Prvi teološki razlog, koji nam podaje razumnu osnovku za tvrdnju, da je Marija posrednica sviju milosti, sadržan je u činjenici, da je ona suuzročnica našega otkupljenja i stvarna saradnica u sticanju milosti.

Mi smo u prvom dijelu našeg razlaganja[1] vidjeli, da je Bl. Dj. Marija sarađivala kod djela otkupljenja uopće (redemtio in actu primo) kao prava suuzročnica, to jest ona je s Kristom kao pomoćnica, dakako podčinjena i ovisna, sticala sve milosno blago. To je istina, koju smo utvrdili čvrstim argumentima iz sv. Pisma, crkvene tradicije i crkvenog učiteljstva, istina, koja se je u Marijinu životu očitovala ponajprije u njezinoj privoli na Božje materinstvo, dok se konačno u punoj dubljini nije objavila u Marijinoj supatnji pod drvetom križa, gdje je u podređenoj ovisnosti prema Kristu bila suuzročnica našeg spasenja na način zasluge, zadovoljštine, otkupa i žrtve. Iz ove istine logički i nužno slijedi, da je Marija i dijelnica sviju milosti, koje nam je s Kristom zaslužila.

---

[1] Gl. »Bog. Smotru« g. 1927. br. 3. i 1928. br. 4.

Opravdanost ovog zaključka slijedi ponajprije iz načela, da se dolikuje, te onaj, koji je neko blago i bogatstvo stekao svojim trudom i radom, imade pravo stečenim blagom i raspolagati. Jednako se dolikuje da onaj, koji je kod sticanja blaga sudjelovao, imade i kod dijeljenja i raspolaganja blagom toliko prava sudjelovati, koliko je sudjelovao kod sticanja. Dolično je dakle, da i Marija, koja je na toliko načina kao Kristova pomoćnica sarađivala s Kristom kod sticanja milosti, imade pravo i raspolagati stečenim milosnim blagom.

Još veća logička veza između Marijine saradnje kod sticanja milosti i zaključka, da je ona zbog toga i posrednica stečenih milosti, vidi se iz isporedbe Marije s Kristom.

Krist je zato djelitelj sviju milosti, jer ih je sve kao prvotni Posrednik i Otkupitelj stekao. Treba stoga jednako, da je Bl. Dj. Marija za sve milosti postala sudjeliteljka zato, jer ih je sve s Kristom kao suposrednica i suotkupiteljka stekla.

Kad je govor o Kristu, onda se veza između sticanja i dijeljenja milosti čini tako sigurna i naravna, da bogoslovi iz službe sticanja odmah zaključuju na službu dijeljenja. Ta je veza tako uska i unutarnja, da bi u prvom redu bila protivnikova dužnost dokazati, da sa sticanjem milosti nije povezano i njihovo dijeljenje.

Kad se radi o Bl. Dj. Mariji, ne vidimo razloga, da se ne postupa jednako, te iz njezine saradnje ne zaključi na dijeljenje milosti. Ta i Marija je, dakako u određenoj ovisnosti, sticala milosti, i time, poput Krista, uvijek dakako u nužnoj podređenosti, stekla pravni naslov i na dijeljenje milosti.[2]

Bl. Djevica Marija jest nadalje naša suspasiteljica, a blago, kod kojeg je i ona sudjelovala, uvijek je pred njome. Ona, u vezi s Kristom i njemu podređena, uvijek živi, da nas zagovara. Združenje Marije sa sinom Otkupiteljem ne prestaje nikada, nego ostaje do vijeka. Kad sve ovo imademo pred očima, doista se s mnogo razloga čini, da bi s Božje strane bilo nešto nedolično, kad Marija ne bi imala nekog posredovanja kod dijeljenja milosti. Stičući sa Sinom i pod Sinom milosno blago, stekla je na nj neki pravni naslov. Pak zar je Bog mogao ostaviti ovaj naslov praznim i besplodnim? U tome bi doista bilo nešto nedolično za mudrost i pravednost Božju i neizmjernu ljubav, kojom ljubi svoju majku. Očito je, da bi uskrata sarađivanja kod dijeljenja milosti onoj, koja je sarađivala kod sticanja milosti, unijela neki nesklad i manjkavost i nesavršenost u Božjim odlukama. Marija dakle mora da je posrednica sviju milosti.

---

[2] Gl. Bitremieux, o. c. 159.

Veza između sticanja i dijeljenja milosti vidi se nadalje iz isporedbe s ostalim svecima. Blaženo gledanje i nebeska slava ne umanjuje nego umnožava i usavršuje sjedinjenje svetih s Kristom. Bl. Dj. Marija imala je već na zemlji s Kristom posebnu vezu, koja je stajala u Marijinoj saradnji u Kristovu otkupnom djelu. Dakle ni kod Marije neće nebeska slava umanjiti ove veze s Kristom, nego će je još više umnožiti i usavršiti. Usavršenje pak onog sjedinjenja, koje je na zemlji sastojalo u zajedničkoj saradnji kod otkupljenja, može u nebeskoj slavi stajati samo u združenju s Kristom u onom otkupljenju, koje se provodi s nebesa, a to je dijeljenje sviju milosti.

Iz Marijine saradnje kod djela otkupljenja uopće zaključuje na njezinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti i sv. Otac papa Pijo X. riječima: »Iz ovog zajedinstva bolova i volje među Kristom i Marijom zaslužila je ona, da predostojno postane obnoviteljka propalog svijeta te stoga djeliteljka sviju darova, koje nam je Krist smrću i krvlju stekao.«[3]

Jednako Leo XIII. ovako govori: »Po Božjoj odluci tako je ona (t. j. Marija) počela bdjeti nad Crkvom, tako nam materinski pomagati i njegovati nas, da je ona, koja je bila pomagateljka u svetinji ljudskoga otkupljenja, jednako pomagateljka kod dijeljenja milosti, koja iz ove svetinje (sakramenta) imade da dopire u sva vremena.«[4]

---

[3] U enc. Ad diem illum od 2. II. 1904.

[4] U enc.: Adjutricem populi 5. IX. 1895.

Benedikto XV. opet ovako dokazuje: »Tako je sa sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo umrla, tako se zbog spasenja ljudi odrekla majčinskih prava na Sina i koliko se na nju odnosilo, žrtvovala je Sina, da umiri Božju pravdu tako, da se za nju s pravom može reći, da je s Kristom rod ljudski otkupila. Baš poradi toga svakovrsne milosti, koje iz riznice Otkupljenja primamo, davaju nam se kanoti iz ruku same prežalosne Djevice«.[5] Nema dvojbe, da ova argumentacija počiva na pretpostavci, da postoji unutarnja veza između sticanja i dijeljenja milosti.

b) No i ako se naš zaključak o Mariji kao djelnici sviju milosti, u koliko se izvodi iz njezine saradnje kod sticanja milosti, čini logičan i opravdan, ipak mu neki osporavaju vrijednost. Bog je po mišljenju ovih bogoslova mogao odrediti, da Bl. Dj. Marija sarađuje kod sticanja milosti, a da ipak ne sudjeluje i kod dijeljenja. Dakle iz sticanja milosti — govore oni — ne može se zaključiti i na sudjelovanje kod dijeljenja milosti.

Međutim ova protivnička tvrdnja ne stoji. Kad je Bog Bl. Dj. Mariju odredio da bude *saradnica kod sticanja milosti*, slijedi, da ju je morao odrediti i za saradnicu kod dijeljenja milosti. Nije na to Bog možda vezan svojom apsolutnom moći (potentia apsoluta), ali je zacijelo na to bio vezan svojom t. zv. redovnom moći (de potentia ordinata), kojom upravlja svijet. Snagom naime svoje redovne moći, kojom kao mudro, razborito i pravedno biće upravlja i ravna svijetom (potentia ordinata), može Bog činiti samo ono, što je u skladu s njegovom mudrosti i pravednosti. Iako bi dakle Bog apsolutnom svojom moći mogao uskratiti Mariji suradnju kod dijeljenja milosti, mada je sudjelovala kod njihova sticanja, a ono se svakako čini, da bi bilo nedostojno Božje mudrosti i pravednosti uskratiti saradnju kod dijeljenja *milosti onoj, koja je na tu diobu* stekla pravo svojom saradnjom kod sticanja milosti. Nema nikoje sumnje, da je Bog posve slobodno preodredio Bl. Dj. Mariju za saradnicu kod otkupljenja. Ali odredivši je za saradnicu kod sticanja milosti nije ju više mogao izlučiti iz saradnje kod dijeljenja milosti, jer je ovo sa sticanjem milosti u unutarnjoj i nužnoj vezi.

---

[5] Acta Apost. Sedis t. 10. 1918. p. 182.

Kažu opet neki: Samo je dolikovalo (conveniebat), da Bog dade Bl. Djev. Mariji pravo saradnje kod dijeljenja milosti. Iz onog pak, što se tek dolikuje, ne može se izvesti čvrsti i sigurni zaključak, nego tek vjerojatni — probabilni.

Na ovo nam je odgovoriti, da je prikladnost i doličnost dvostruka: Jedna je takova, da je ono, što je njoj protivno jednako dolično ili barem nije nedolično. Druga je takva, da je ono, što joj je protivno, nedolično ili barem manje dolično. — Nema sumnje, da se iz prve doličnosti ne može izvesti sigurni, čvrsti zaključak, nego tek vjerojatni. Ali iz druge doličnosti, osobito ako se radi o Bogu u odnosu prema njegovoj majci, može se stvoriti zaključak posvema siguran i čvrst. I upravo ova druga doličnost dolazi kao srednjak (terminu medius), kad se radi o dokazivanju Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti. Radi se naime o doličnosti, koja za Boga izvire odatle, što je Marija sudjelovala kod sticanja milosti i time po samoj naravi stvari stekla neko pravo i na njezino dijeljenje.

Ova je doličnost temelj, koji u svojim govorima pretpostavljaju i rimski biskupi. Kad bi pak postojala samo jednostavna doličnost, koju je Bog mogao, ali ne morao ispuniti, onda ne vidimo razloga, kako mogu pape iz jednostavne činjenice Marijine saradnje kod sticanja milosti posve prirodno i spontano zaključiti na njezinu saradnju kod dijeljenja milosti.

c) Dokazali smo Marijino posredništvo kod dijeljenja milosti iz njezine načelne saradnje kod sticanja milosti.

No to nam se posredništvo očituje također, ako Marijinu saradnju promatramo bilo pod kojim od onih obzira, za koje spomenusmo, da ih na sebi imade Marijina saradnja kod otkupljenja.

Uzmimo n. pr. Marijinu zaslugu po primjerenosti. Ako je naime Bl. Dj. Marija po primjerenosti (de congruo) zaslužila sve milosti, koje je Krist zaslužio po pripadnosti (de condigno), onda slijedi, da Bl. Dj. Marija surađuje i kod dijeljenja onih milosti, koje je zaslužila, jer je unutarnja veza između zasluge i prava dijeliti ono, što si zaslužio. Opravdanost ovog zaključivanja vidi se odatle, što bogoslovi baš iz činjenice, što je Krist zaslužio sve milosti, zaključuju na njegovo pravo kod dijeljenja i darivanja tih milosti.

Marijina saradnja kod dijeljenja sviju milosti izvodi se također iz njezine saradnje kod žrtve na križu. Bl. Dj. Marija prinijela je — kako vidjesmo — sa svoje strane svoga Sina kao žrtvu za otkupljenje roda ljudskoga. Budući dakle, da je žrtva na križu bila na neki način njezina, slijedi, da su na neki način njezine i milosti, koje su tom žrtvom zaslužene. Prinoseći dakle svoga Sina kao žrtvu ušla je Marija u saradnju otkupljenja — u saradnju milosti, pak je dosljedno stekla pravni naslov i na saradnju kod dijeljenja milosti.

d) Marijina saradnja kod dijeljenja milosti izvodi se nadalje iz činjenice, što Marija s jedne strane gleda Boga i s njime je u najužem jedinstvu, a s druge strane s ljudima je povezana vezom materinske ljubavi. Općenito je naime ponajprije usvojen princip, da je molitva, koja izvire iz ljubavi prema čovjeku, kod Boga to uspješnija, što je onaj koji moli, savršeniji u ljubavi, i što je više vezan s Bogom, od koga moli. Bl. Dj. Marija pako s jedne strane puna je ljubavi prema ljudima, jer je saradnica u otkupljenju i majka ljudi, a s druge strane ona je u pretjesnoj vezi s Bogom, ne samo kao mati Božja, nego i jer je prepuna milosti i ljubavi prema Bogu. Budući dakle, da nas Marija kao majka ljudi ljubi, slijedi, da za nas moli, a budući da je majka Božja, prepuna milosti i ljubavi Božje, slijedi da je njezino posredovanje najuspješnije.

Da je pak ovo posredovanje općenito, univerzalno protežući se na sve ljude i sve milosti, bit će nam jasno, ako si dozovemo u pamet teološki princip, da svetitelji Božji spoznavajući u blaženom gledanju (visione beatifica) bit Božju, spoznavaju u njoj nužno sve ono, što je u vezi s njima, s njihovom osobom i službom. Tko savršenije gleda Božju bit, spoznaje dakako više, ali ovo što spomenusmo, nužno spoznaje svaki blaženik, jer inače ne bi bio blažen i sretan. Težeći naime za spoznajom stvari, koje su s blaženikom usko povezane, a ne spoznavajući ih, ćutio bi, da mu je želja neispunjena i dosljedno njegovo blaženstvo ne bi bilo više »status omnium bonorum agregatione perfectus«, što je nužni uvjet prave i nepomućene sreće. Ako dakle ostali blaženici spoznavaju u Bogu sve stvari, koje su s njima povezane, slijedi, da i Bl. Dj. Marija spoznaje u Božjoj biti sve ono, što se odnosi na nju kao majku Božju, kraljicu neba i zemlje, općenitu majku i saradnicu otkupljenja.

Ona također nužno spoznaje prilike, u kojima se ljudi nalaze s obzirom na svoje spasenje, eda kao majka i kraljica sviju može za nas i potrebe naše moliti. Slijedi dakle, da Marija spoznaje sve naše potrebe i da prema tome, ako hoće, može za nas posredovati kod Boga.

Da pak Marija spoznavajući prilike i potrebe sviju ljudi, za sve u istinu moli i posreduje, slijedi iz činjenice, što nas ljubi. Nemoguće je naime zamisliti, da nas majka naša, saradnica otkupljenja, koja je toliko ljubavi zasvjedočila za nas, koja pozna sve naše potrebe, koja toliko može kod Boga, ne bi i uistinu za nas svojim molitvama posredovala. Rekao je sv. Toma, da molitva izvire iz ljubavi. Što je blaženik savršeniji u ljubavi, više za ljude moli. Bl. Djevica Marija savršenija je u ljubavi od sviju svetitelja. Više dakle moli za nas nego svi ostali sveci. A jer poznaje sve naše nevolje i potrebe, moli i posreduje za nas. Tako je evo posve opravdan zaključak, koji iz Marijine spoznaje sviju naših potreba zaključuje na njezinu univerzalnu saradnju kod dijeljenja milosti.

e) No protiv ovog izvođenja iznose protivnici ovu teškoću: Marija spoznaje sve ono, što na nju spada. Spoznaje dakle i nevolje i potrebe ljudi, ako na nju spadaju. No na nju one spadaju jedino onda, ako je ona posrednica sviju milosti. — Dakle iz saradništva kod dijeljenja milosti dade se i smije se zaključiti na spoznaju sviju potreba, ali ne obratno. Međutim teškoća ova ne vrijedi, jer terminus medius za naše dokazivanje jest činjenica, da je Marija majka ljudi i saradnica kod otkupljenja. Baš kao takva treba da spozna sve potrebe ljudi. Spoznavajući sve, kao majka puna ljubavi za sve, moli za sve, posreduje za sve.

Njezina spoznaja nije ovisna o zazivanju ljudi, jer ona neovisno od čovječje molbe spoznaje nuždu svakog pojedinca u Božjoj biti. Spoznavajući pak sve, kao majka puna ljubavi moli za sve i posreduje za sve.

Činjenica nadalje, što Bl. Dj. Marija u svome blaženom gledanju Božje biti poznaje sve nevolje i potrebe ljudi, zabrinjuje neke, te drže, da je time Marijino blaženo gledanje (visio beatifica) izjednačeno blaženom gledanju Kristove duše. No ova je bojazan bez razloga. Kristova blažena spoznaja (visio beata) savršenija je i intenzivnije i ekstenzivnije. Savršenost gledanja Boga mjeri se prema veličini i stupnju milosti. Budući pak, da punina milosti Bl. Dj. Marije nije savršena kao punina milosti Kristove duše, slijedi, da je i spoznaja Kristove duše intenzivno savršenija. Jednako treba reći i za ekstenzivnost spoznaje. Prema prije spomenutom principu, da blaženi gledajući Božju bit spoznavaju sve ono, što je povezano s njihovom osobom i službom, slijedi, da je Kristova duša spoznavala sve ono, što je povezano s Kristom kao sucem sviju ljudi. Kristova s toga duša spoznaje sve, što stvarno postoji, zatim sve ljudsko mišljenje; bit svakog stvora, njegovu snagu i moć; sve dakle ono, što bi pojedini stvor mogao učiniti. Spoznaja Bl. Dj. Marije nije ovako široka, jer barem nije spoznavala svih Kristovih misli i unutrašnjih čina, budući da ta spoznaja nije pripadala njezinom staležu, kao što uopće na stalež nižega ne spada da vidi sve misli viših. (Gl. Bitremieux, o. c. p. 176.—180.)

2. Dokazi iz sv. Pisma za Marijino posredništvo sviju milosti.

U sv. Pismu imade za Marijino posredništvo dvije vrsti argumenata. Jedni su takve prirode, da spomenutu istinu ne dokazuju potpunom sigurnošću, a drugi su takvi, da nam Marijino posredništvo pokazuju kao istinu, koja je u sv. Pismu objavljena formalno, ne doduše izričito, nego uključivo, u drugoj istini, koja je objavljena izričito.

a) Iznijet ćemo ponajprije neke od onih argumenata, kojima se doduše Marijina saradnja kod dijeljenja milosti strogo ne dokazuje, ali su ipak takvi, da nam istinu Marijina posredništva čine prihvatljivijom i jasnijom.

Ovdje treba u prvom redu spomenuti činjenicu, da se Bl. Dj. Marija pokazuje kao Kristova družica u posvećivanju sv. Ivana Krstitelja (Luk. I. 41—45). Nema sumnje, da je Krist bio uzrok Ivanove posvete, ali je istina također, da sv. Ivan nije prije očišćen od grijeha i posvećen, dok nije došla ona, koja je u utrobi nosila Spasitelja. Kod njezinog se dolaska i Elizabeta napunila Duha Svetoga. A napokon i razlog napredovanja Ivanova u svetosti treba tražiti u boravku Marije, koja je dulje vremena ostala kod Elizabete.

U ovom je pogledu još od većeg zamašaja udruženje Bl. Dj. Marije s Kristom u Kani Galilejskoj, kad je Krist učinio prvo čudo. Ondje se naime radi o čudu, koje je imalo probuditi ili umnožiti vjeru Kristovih učenika. I baš to se čudo izričito pripisuje posredništvu Marijinu.

U onome, što je Marija učinila kod prvog Kristova čuda, vidi sv. Toma označenu njezinu službu, koju će imati kod posvećivanja ljudi. Po sv. Tomi naime vjenčanje u Kani označuje vezu Krista s Crkvom. Ta je ženidbena veza započeta u Djevičinu krilu, kad je Bog otac prisjedinio u jedinstvu osobe ljudsku narav. Ložnica ove veze bila je Djevičanska utroba. Ova je ženidbena veza objavljena onda, kad se je Crkva po vjeri sjedinila s Kristom. Izvršena će biti onda, kad Crkva — zaručnica bude uvedena u ložnicu zaručnika, t. j. u nebesku slavu. (Gl. Bitremieux o. c. p. 182).

Ono, što je Marija radila u Kani, označuje nam dakle njezinu službu u posvećivanju duša. Kao što je ondje posredovala kod Sina, tako posreduje i sada moleći za nas sve milosti.

Konačno Marija je bila združena s Kristom također pod križem, gdje je Krist umirao za spasenje roda ljudskoga. Ona je uopće uvijek s njime združena u mnogostrukim obećanjima, u utjelovljenju, u Betlehemu i u Nazaretu, u hramu i na križu. Kroz vijekove je također združena sa Spasiteljem u kultu Crkve.

Ova je veza tako čvrsto naglašena, da iz nje same neki zaključuju na Marijinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti. Kad naime ne bi Marija i u dijeljenju milosti bila združena s Kristom, činilo bi se, da je ona nerazdjeljiva sveza Marije i Krista, o kojoj nam govori sv. Pismo, porušena. Prikladno je s toga, da je i u djeljenju milosti Marija sjedinjena s Kristom.

b) Međutim čvrsti i snažni dokaz Marijina posredništva sviju milosti pruža nam praevanđelje (Gen. 3 $_{15}$) u riječima: »Neprijateljstvo ću postaviti između tebe i žene, i sjemena tvoga i sjemena njezina: ona će satrti glavu tvoju, a ti ćeš vrebati na petu njezinu«.

Mi smo iz spomenutih riječi već dokazali Marijinu saradnju kod djela otkupljenja uopće.[6] No njihova je snaga tolika, da se iz njih s pravom izvodi i Marijino posredništvo kod dijeljenja sviju milosti. Dokazali smo već prije, da je u provođenju neprijateljstva, što ga Krist vodi protiv đavla, Marija najuže združena s Kristom kao njegova saradnica i pomoćnica.[7] Neprijateljstvo pak između zmije i sjemena jest posvemašnje, potpuno i apsolutno. Ono dakle nije za čas, nego trajno, vječno, dok se ne završi potpunom pobjedom sjemena nad satrvenom glavom zmije· Marija je dakle u ovom vječnom neprijateljstvu protiv đavla i u savršenoj pobjedi nad zmijom nerazdruživa saradnica i pomoćnica sjemena — Krista, kako to lijepo kaže i bula Ineffabilis[8]: »Presveta Djevica najužim i nerazrješivim vezom s njime (t. j. s Kristom) povezana, zajedno s njime i po njemu vršeći vječno neprijateljstvo protiv otrovne zmije i najpotpunije nad njime pobjeđujući, neokaljanom je nogom satrla njezinu glavu«. Univerzalno Marijino posredništvo nakon ovog, što rekosmo, očito je u spomenutim riječima sadržano u onom slučaju, ako se Kristovo neprijateljstvo i njegova potpuna pobjeda nad đavlom ne da istumačiti samo otkupnim djelom uopće (redemtio in actu primo), nego se nastavlja i dalje — u dijeljenju s nebesa onog milosnog blaga, koje je zasluženo na križu. I u istinu jest tako. Dijeljenje milosti nužno spada Kristovoj službi, kojom pobjeđuje zmiju i odnosi nad njome pobjedu. Kad naime Krist sada s nebesa ne bi dijelio milosti, koje su u borbi protiv đavla potrebne, onda bi njegovo otkupno djelo bilo nesavršeno i pobjeda nepotpuna. Ali ako dijeljenje milosti spada u okvir potpune pobjede nad đavlom, a Bl. Dj. Marija jest baš u provođenju ovog apsolutnog neprijateljstva i savršene pobjede nerazdruživa Kristova saradnica, onda slijedi, da je Bl. Dj. Marija nužna saradnica i kod dijeljenja sviju milosti.

---

[6] Gl. Bog. Sm. g. 1927. br. 3. str. 328—333.

Na ovu argumentaciju upućuje nas i Crkva, koja je riječi Geneze o neprijateljstvu između žene i zmije shvatila apsolutno, bez ikakvog ograničenja. Neprijateljstvo je među njima univerzalno i baš stoga, jer je univerzalo i potpuno, slijedi, da Bl· Dj. Marija nije smjela biti ni jedan časak okaljana istočnim grijehom. U tom bi naime slučaju općenitost i apsolutnost neprijateljstva bila okrnjena. Univerzalnost neprijateljstva uzela je dakle Crkva za podlogu dogme o Bezgriješnom Začeću. No ta univerzalnost neprijateljstva košto traži da Marija bude bez grijeha začeta, tako jednako traži i njezinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti.

---

[7] Ibid. str. 328—330.

[8] XII. 1854.

Iz svega ovoga posve logički slijedi, da je praevanđelje čvrsta podloga Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti, što više, da se ta saradnja imade smatrati kao uključivo formalno objavljena u praevanđelju, jer se potpuni okvir apsolutnog neprijateljstva među žmijom i ženom ne dade shvatiti bez Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti.

Nikad se također ne smije zaboraviti, da u praevanđelju objavljuje Bog nacrt čitavog otkupnog djela, po kojemu je nacrtu provedena obnova roda ljudskoga. Onaj pak, koji bi to djelo dijelio i otkupljenjem nazvao samo sticanje milosti, a ne i njihovo dijeljenje, shvatio bi objavu Božju, kako ćemo kasnije vidjeti, nepotpuno i krnje. Kad je dakle otkupno djelo objavljeno kao jedan čin, a Marija u tom činu nerazdruživa saradnica, slijedi, da je ona saradnica i kod dijeljenja sviju milosti.

c) Snažni dokaz za Marijino posredništvo sviju milosti daju nam također Spasiteljeve riječi s križa: »Ženo, evo Sin Tvoj — Sinko evo majka Tvoja« (Iv. 19, 26—27).

Od opata Ruperta u 12. vijeku nabrojeno mnoštvo bogoslova nazrijeva u ovim riječima svečano proglašenje čovječanskog Marijinog majčinstva. Sv. Ivan bio bi prema tome predstavnik čitavoga čovječanstva i kao takovome upravio mu je Krist riječi: Eno Ti majke.

Neki dakako teolozi, čiji je međutim broj dosta malen, drže, da je Krist ovim riječima vršio samo čin sinovskog pieteta poskrbivši se, da mu majka iza njegove smrti nađe u Ivanu uzdržavanje i zaštitu. Iz Kristovih riječi dade se prema tome govoriti o Marijinom materinstvu prema nama samo u nekom širem, prenesenom smislu, prilagođenom — in sensu accomodato. Tako Suarez, Knabenbauer i dr.

No protiv toga govore i unutarnji i vanjski razlozi.

Zbog unutarnjih razloga izlaže primjerice Ventura (La Madre di Dio, Madre degli nomini) nemogućnost ovog smisla ovako:

Krist je izgovorio one riječi u času, kad je život svoj davao za sve i podnosio smrt, koja se punim pravom može nazivati javnom, univerzalnom i zajedničkom sviju. »Među sinovima ljudskim«, govori Leo Vel., »samo je Gospodin naš onaj, u kome smo svi propeti i umrli«. Izustio je spomenute riječi u času, kad se je rješavala stvar čitavoga svijeta, kad je svećenik sviju prinosio javnu žrtvu za sve.

I upravo stoga posve je nevjerojatno, da je Krist u ovom najsvečanijem i najjavnijem djelu, gdje nastupa kao reprezentant čovječanstva prinoseći javnu univerzalnu žrtvu, prekinuo javni karakter svoga djela. To bi se međutim dogodilo, da je spomenutim riječima Krist htio samo da dade neku nagradu svome učeniku i vremenitu pomoć svojoj majci.

Nema sumnje, da je čin pieteta voditi u posljednjim časovima brigu o majci, ali kad bi one riječi svojim značenjem bile odraz samo individualne skrbi sina za individualnu osobnu majku, čini se, kao da bi bila bačena golema sjena na uzvišenost službe i položaja, na općenitost i savršenost žrtve, koju je Krist u onaj čas vršio.

Stoga proglašenje Marijina majčinstva nad Ivanom i Ivanovo sinovstvo prema Mariji mimo osobni i privatni karakter imade i javno, univerzalno značenje, da tako ovaj Kristov testamenat bude u skladu s osjećajima, mislima i skrbi za opće dobro, što je Kristu, dok je kao univerzalna žrtva visio na križu, zacijelo više nego išta drugo zaokupljalo svu dušu i srce.

I ako se dakle u literarnom smislu u riječima Kristove oporuke imade razumjeti tek Ivan, a ono u mističkom smislu Ivan označuje sav rod ljudski. Pak i ako je tumačenje Kristovih riječi u mističkom značenju došlo u Crkvu tek kasnije, nipošto se ne može reći, da mistički smisao nije pravi smisao, koji nam je sv. pisac htio iznijeti, jer se po teološkim principima posvema lahko može dopustiti, da se potpuni smisao neke stavke sv. Pisma ne mora od početka potpuno uvidjeti i shvatiti. (Gl. Maria nel dogma cattolico del sac. Emilio Campana. Romae 1923 p. 226—232).

Ovom unutarnjem razlogu daje vrijednost općenito mišljenje Crkve, koja kroz četu ogromnog broja bogoslova, pisaca i puka drži, da je Marija pod križem proglašena univerzalnom majkom čovječanstva. A najvažnije je dakako to, da su to mišljenje opetovano naglasili vrhovni poglavari Crkve. Tako primjerice papa Pijo VIII. govori: »Djevica je majka naša, kojoj nas je predao Krist umirući na križu, da kao što on kod Oca tako ona kod Sina govori za nas« (Bulla: .Praesentissimum). Napose je pak tu misao toliko puta u svojim enciklikama istaknuo papa Leon XIII. Tako n. pr. u Enciklici Adjutricem g. 1895. spomenuvši, da je Krist posebnu ljubav zasvjedočio prema čovječanstvu predavši Ivanu svoju majku kaže: »U Ivanu pak, što je uvjek držala Crkva, označio je Krist osobu roda ljudskoga«.

Tako bi evo tvrdnja, da je Marija pod križem označena majkom čovječanstva, bila oslonjena na veoma čvrste i jake argumente.

Da se ospori težina ove tvrdnje, pozivaju se neki na sv. Augustina, Hrisostoma i neke starije oce, koji su, kažu, svi osim Origena, koji nagovješta kasnije tumačenje, isticali, da je Isus na križu ovršio čin sinovskog pieteta. Međutim ova pozivanja ne vrijede mnogo. Mnogo imade odgovora, koji hoće da protumače sumnju, zašto stariji sv. Oci sve onamo do 12. vijeka ne pridijevaju Kristovim riječima drugo značenje osim izvršenje pieteta prema Majci. No među mnogim odgovorima, koji tu šutnju hoće da protumače, zacijelo je neoboriv i najsnažniji onaj, koji kaže, da u Crkvi pod providencijalnim vođenjem Duha Svetoga postoji neprestani napredak u shvaćanju dogme. To nije evolucionistički, objektivni razvitak, kakvog hoće modernisti, nego nadopunidbeni subjektivni, spoznajni proces. Usljed toga razvitka mnoge istine, koje se nekoć nijesu bile vjerovale izričito, nego su bile pripuštene tek in confuso, danas treba prihvatiti u distinktnom, izričitom i određenom smislu. Tako je i s proglašenjem Marijinog čovječanskog majčinstva, koje je Krist učinio na križu. Refleksija, na koju su kasniji vijekovi naveli kršćansku dušu, stavila je Kristov testamenat u svijetlo, što ga Duh Sveti nije dopustio starima.

Ali barem je Ivan — kažu — morao odmah shvatiti zamašaj Kristovih riječi. No čini se, da ih je on shvatio tako, kao da su upravljene direkte samo na njega, jer se u sv. Pismu kaže: Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Na to odgovaramo ovako: Marijino čovječje majčinstvo imade neku širinu. Svi smo Marijina djeca, ali nijesmo svi na jednaki način Nekima je ona na savršeniji način majka nego drugima. Ivanu je bila majka na najsavršeniji način. Njegova privrženost i ljubav prema Isusu razlogom je, da je on bio ne samo preljubljeni učenik Spasiteljev, nego i per excellentiam duhovni sin Marijin.

Na ovaj način dadu se protumačiti svi oni nježni odnosi Marije prema Ivanu, a da se kraj toga ipak ne mora zaključiti, da Ivan u onim riječima nije u Mariji upoznao univerzalnu majku sviju otkupljenika. Međutim, da se poteškoća još bolje riješi, spominjemo ovo: U riječima sv. Pisma treba razlikovati dva smisla, koja oba hoće Bog, koji nam preko sv. Pisma govori. Jedan je smisao literarni — doslovni, a drugi spiritualni, duhovni, tipički ili mistički.

Literalni je smisao onaj, koji izlazi neposredno iz riječi, kako se one upotrebljavaju u običajnom načinu govorenja. Tipički ili spiritualni smisao jest onaj, na koji nas upućuju ne riječi, nego stvari označene po rječima. Drugim riječima Bog nam tipički objavlja koju istinu ,kad nam je čini poznatom ne po riječima, nego po stvarima. Tipični smisao uvijek pretpostavlja literalni, te se na njemu i osniva.

I literalni i tipički smisao jesu, kako rekosmo, namjereni od Boga i u tome stoji njihova razlika prema t. zv. prilagođenomu smislu — sensus accommodatus. Sofizam bi stoga bio, tko bi htio dokazivati neku dogmu iz prilagođenog smisla, ali ne bi bio, kad bi je dokazivao iz tipičkog ili mističkog smisla. Tako više puta čini sv. Pavao. Sredstva za upoznavanje mističkog nekog odlomka sv. Pisma jesu mnogostruka. Više puta nas o tom izvješćuje samo sv. Pismo. Tako sv. Pavao govori o mističkom značenju mnogih starozavjetnih mjesta. Drugi put se tipički smisao uspješno dokazuje iz naravi konteksta. Neoborivo svjedočanstvo za ovaj smisao jest auktoritet Crkve, koja ga otkriva, jer je ona postavljena autentičnim i nepogrešivim tumačem Bogom nadahnutih knjiga.

Izloživši ovo kažemo: Literarni smisao Isusovih riječi nije bio, da Mariju daje za majku sviju ljudi, ali je ovo majčinstvo zacijelo tipički, a nikako samo prilagođeni smisao — sensus accommodatus, Kristovih riječi.

Marija je dakle pod križem svečanim načinom proglašena našom majkom. Ona je to bila već i do onog časa, ali je za taj naslov dobila novo pravo po svojim bolovima i trpnjama, u kojima nas je rađala. To Krist svečano proglasuje i kraj toga hoće on, da proglasujući Marijino majčinstvo naglasi i označi njezinu majčinsku službu, koju će od onoga časa trebati vršiti u budućim vremenima, prema riječima Leo XIII. (Enc. Adjutricem od 5. IX. 1895.): »Tako je s križa o njoj razglasio, kad je savkoliki ljudski rod u učeniku Ivanu njoj predao, da ga ljubi i njeguje; tako se napokon sama predala, da je onu baštinu neizmjernog napora, na samrti od Sina ostavljenu velike duše prigrlila i odmah počela sve obasipati materinskim uslugama«.

Ako pak sada pitamo, koji doslovni, prvotni i naravni smisao može Marijino majčinstvo proglašeno na križu imati za budućnost, onda je jasno, da ta majčinska služba može da uključuje samo Marijinu saradnju kod rađanja, gajenja, množenja i čuvanja svrhunaravnog života ljudi. Drugim riječima *ta majčinska služba uključuje Marijinu saradnju kod dijeljenja* milosti, jer se svrhunaravni život bez milosti ne može ni roditi, ni množiti ni čuvati. Ova se saradnja pače proteže na sve milosti, jer se Mariji daje majčinska služba bez ikakvog ograničenja, dakle obzirom na sve ljude i na sve potrebe njihova svrhunaravnoga života.

Nakon ovog što rekosmo, ne može se održati mišljenje onih, koji bi htjeli, da iza Kristovih riječi imade Marija doduše da vrši prema ljudima majčinsku službu, ali je za istinitost ovog naziva dostatno, da ona ljude ljubi i njih zaštićuje, a nije potrebno da se kaže, da ona nužno posreduje sve pojedine milosti. Ovako naziranje s jedne strane nema nikojeg temelja u samim riječima sv. Pisma, a s druge strane ono ruši istiniti pojam i sadržaj pravog duhovnog materinstva, koje se Mariji pridaje. Ako naime ona imade u svrhunaravnome pogledu biti majka, onda joj se u okviru duhovnog majčinstva imadu dati sve funkcije, koje se vrše u okviru naravnog majčinstva. Duhovna majka treba stoga da djecu duhovno rađa, hrani, pazi, i tako umnaža duhovni život, što drugim riječima znači, da ona posreduje i daje milost, koja nas jedina duhovno preporađa, brani, jača i uzdržava.

3. Crkvena tradicija i Marijino milosno posredništvo.

Marijina saradnja kod dijeljenja sviju milosti, za koju smo vidjeli, da nužno slijedi iz Marijine saradnje kod djela otkupljenja uopće i koja je zajamčena u sv. Pismu, zasvjedočena je također u crkvenoj tradiciji. Crkvena je tradicija ovu nauku zasvjedočila na dva načina: izričitim svjedočanstvima, u kojima se naglasuje Marijino univerzalno posredništvo i onim argumentima, u kojima se ističe načelno Marijino stanovište kao družice i saradnice u čitavom djelu otkupljenja bez ikakvog ograničenja, napose pak njezin majčinski snošaj prema ljudima.

a) Razvit ćemo najprije dokaz iz združenja Bl. Dj. Marije s Kristom u otkupnom djelu u čitavom njegovom opsegu.

No prije nego li dokažemo, da je Marija s Kristom najuže združena u otkupnom djelu u čitavom njegovom opsegu, treba da ponajprije kao nužnu premisu našeg dokazivanja naglasimo i izložimo tvrdnju, da je Kristovo djelo jedan, jedinstveni, moralno nedjeljivi čin. Ako je naime čitavo otkupno djelo: i sticanje milosti i njihovo dijeljenje sa nebesa jedan jedinstveni nedjeljivi čin, a za Mariju se naprotiv dokaže, da je ona kod našeg otkupljenja sudjelovala kao prava suuzročnica, onda logiči slijedi, da ona sarađuje i kod drugog dijela otkupljenja, kod dijeljenja milosti sa nebesa, kojeno je samo dio onog jednog jedinstvenog otkupnog čina.

Tvrdimo dakle ponajprije, da je otkupno djelo jedan jedinstveni i moralno nedjeljivi čin.

Svi događaji, koji su se redali od navještenja Bl. Djevice Marije, od Kristova rođenja do njegove smrti, uzašašća i kraljevanja na nebesima, nijesu slučajno slijedili jedan iza drugoga, nego su od vijeka predviđeni i određeni dijelovi jednog jedinstvenog nacrta otkupnog djela, koje je imao ovršiti Krist. To je i posve razumljivo. Jer ako Bog u svim svojim vanjskim djelima radi prema jedinstvenom, vječnom nacrtu svoga promisla, koliko je više sa svim svojim pojedinostima odraz jedinstvenog nacrta Božje svemoći i mudrosti djelo otkupljenja, kao najvrednije i najuzvišenije Božje djelo.

Ova je jedinstvenost međutim tako jasno zacrtana u sv. Pismu. Kod sv. Ivana (3, 16—17) čitamo: »Jer Bog tako ljubi svijet, da je predao jedinorođenoga Sina svoga, da nijedan, koji vjeruje u njega, ne pogine nego da imade život vječni. Jer Bog ne posla Sina svoga na svijet, da sudi svijetu, nego da se svijet spase po njemu.« Kristova otkupna misija sadrži prema tim riječima: njegovo poslanje — rođenje te privođenje čitavog svijeta i svakog pojedinca u nebesko kraljevstvo. Po Kristu se dakle spasava svijet. No pojam spasavanja svakog pojedinca uključuje i pretpostavlja ne samo to, da je Krist prinio Ocu zadovoljštinu za naše grijehe i zaslužio nam neiscrpivo blago milosti, nego je u tom pojmu uključeno i primjenjivanje milosti. Uzalud bi naime Krist zaslužio milosti, kad nam ih ne bi primjenjivao. — Bez dijeljenja i primjenjivanja s nebesa onih milosti, koje je Krist zaslužio na križu, nema oproštenja grijeha, nema života duše, nema ulaska u nebo, nema spasenja. Prema tome otkupno Kristovo djelo, kojeno je s obzirom na sticanje milosti (redemtio in actu primo) završeno na drvetu križa, nastavlja se s obzirom na dijeljenje milosti (redemtio in actu secundo) do konca svijeta na nebesima, odakle Krist svojim milosnim utjecajem djeluje na duše pojedinaca onamo od prvoga poziva na milosni život do blaženog posjedovanja vječnoga kraljevstva. Prema riječima sv. Ivana očito je dakle, da je Kristovo otkupljenje jedno jedinstveno djelo.

Po sv. Pavlu Krist je poslan da podnese muku i smrt, i tako zasluži milost. Uskrsnuvši dolazi k Ocu, da bude naš odvjetnik i posrednik nastavljajući otkupno djelo u dijeljenju milosti i privodeći tako ljude u vječnu slobodu kraljevstva Božjeg. To otkupno Kristovo djelo trajat će do konca svijeta, do općeg suda. A tada, na koncu svijeta, »kad mu (Sinu) bude sve pokoreno, tada će se i sam Sin pokoriti onome, koji mu je sve pokorio, da bude Bog sve u svemu« (I. kor. 15_{28}).

Ta je jedinstvenost zasvjedočena i na drugim mjestima. Na čitavo svoje otkupno djelo gleda Božanski Spasitelj kao na jednu cjelinu i zato kad ulazi u svijet, kaže: »Gledaj o Bože, ja dolazim, da ispunim Tvoju volju« (Hebr. $10_{5, 7}$, Iv. 6, 38 sl.). Na koncu svoga života opet veli: »Oče, ja sam izvršio djelo, koje si mi Ti naložio« (Iv. 17_4, 19_{30}). Sve, što čini Krist nije samovoljno nego su djela, koja mu je naložio otac. U nacrtu otkupnog djela ništa dakle nije slučajno, nego je sve povezano. U njemu je bilo, da Židovi ubiju Krista, da ga Bog uskrsne, postavi sebi ob desnu i njemu podloži sve neprijatelje njegove prema riječima pisma: »Nije li trebalo da to Krist pretrpi i tako uđe u slavu svoju?« (Luka 24, 26).[9]

Evo s ovim jedinstvenim otkupnim djelom Marija je u najužoj vezi kao prava suuzročnica i saradnica. U tu je saradnju ušla, kad je anđelu, koji joj je rastumačio i objavio sav nacrt spasenja, rekla: »Neka mi bude po riječi Tvojoj«. Od tog časa sarađuje ona na spasenju, dok to spasenje traje. A jer ono traje do konca svijeta i očituje se u dijeljenju milosti, nužno sarađuje i Marija u dijeljenju milosti kao nastavku onog otkupljenja, kod kojeg je počela sarađivati začevši otkupitelja.

---

[9] Ch. Pesch: Die selige Jungfrau Maria die Vermittlerin aller Gnaden, p. 121—123.

b) Marijinu suradnju i združenje s Kristom u jedinstveni princip, koji je spomenuto djelo otkupljenja u čitavom njegovu opsegu zajednički izveo, svjedoči nam i iznosi tradicija u obliku načela: Marija je druga Eva, ona je zaručnica Kristova, zaručnica Riječi, ona je majka ljudi.

Mi smo već pokazali, kako nam tradicijski argumenat iz paralele Marija — Eva čvrsto svjedoči za Marijinu saradnju kod djela otkupljenja u opće (redemtio in actu primo). Da nam isti argumenat posluži i kao dokaz za Marijinu suradnju kod drugog dijela otkupljenja (redemtio in actu secundo), koji se vrši dijeljenjem sviju milosti, potrebno je ovdje tek naglasiti ono, što smo malo prije razvijali, naime, da je čitavo otkupljenje jedan jedinstveni nedjeljivi čin. Ako nam dakle tradicija govori, da je Marija načelna i nerazdruživa saradnica kod otkupljenja, onda nemamo razloga, da to otkupljenje suzujemo, nego treba da ga shvatimo u čitavom njegovom opsegu, u koliko dakle uključuje i dijeljenje milosti s nebesa. Iz principa dakle nerazdruživosti Isusa i Marije u jednom jedinstvenom otkupnom uzroku, što nam je u tradiciji zasvjedočio paralelom Marija — Eva te iz principa, da je otkupno djelo jedan jedinstveni čin, na čiju bit spada i otkupno djelo po smrti i križu i dijeljenje milosti, slijedi, da je Marija s Kristom združena i sada u dijeljenju milosti kao integralnom djelu otkupnog čina. Marija naime kod cjelokupnog otkupljenja uključivši dakle i dijeljenje milosti — treba da sudjeluje onako, kako je kod propasti sudjelovala Eva. Eva je pak od propasti sarađivala kao pravi uzrok i s Adamom rađala djecu grijeha. Marija kao njezina paralela u oprečnom smislu sudjeluje s novim Adamom — s Kristom kod otkupne žrtve kao pravnog temelja duhovne obnove i s njime u duhovnom bračnom vezu rađa obnovljenu djecu po milosti, koju kao počelo svrhunaravne obnove s Kristom s nebesa dijeli.

Za osvijetljenje naših tvrdnji spomenut ćemo uz druge citacije, koje već navedosmo, barem još neke: Sv. P. Chrysolog († 450) kaže: »Ova (Marija) jest majka onih, koji žive po milosti, ona (Eva) majka je onih, koji umiru po prirodi.«[10]

Sv. Efrem ju pozdravlja kao roditeljku riječima: »Zdravo sviju roditeljka«.[11]

Sv. Justin muč. († 163.) veli: »Mi znademo, da je Sin Božji izišao iz Oca prije sviju stvorova — i da je iz Djevice postao čovjekom, da istim putem, kojim je po zmiji nepokornost započela, primi i raspad.«[12]

Sv. Irenej († 202.) kaže: »Kao što je ona (Eva) — i za sebe i za cijeli rod ljudski postala uzrokom smrti, tako je i Marija — i sebi i čitavome rodu ljudskomu postala uzrok spasenja.«[13]

Sv. Epifanije pak ističe, da se Eva samo kao tip i samo u odnošaju prema Mariji može nazivati »majka živućih«. »Ova je«, — kaže Epifanije, — »koju je naznačila Eva, koja se u nekoj zagonetnoj tajni zove majkom živućih. Eva je naime tada nazvana majkom živućih, kad je već čula onu riječ: Zemlja si i u zemlju ćeš se povratiti (Gen 3, 19.) naime nakon učinjenog grijeha: baš to je vrijedno čuđenja, što se njoj poslije one povrijede daje tako sjajni pridjevak. Ako gledamo samo vanjštinu i one strane, koje su pristupne osjetilima, od ove je Eve na zemlji svaki puta izveden postanak ljudskog roda. Zapravo je ipak sam život na svijet uveden od Djevice Marije i Marija je nazvana majkom živih. Zato se po nekoj naznačenoj ličnosti Marija (u slici Eva) zove majkom živih.«[14]

c) Drugi princip, pod kojim nam je tradicija zasvjedočila Marijinu saradnju kod djela otkupljenja, a potom i kod dijeljenja sviju milosti jest Marijino majčinstvo prema ljudima. Prema tomu: Marija je naša majka, — dakle posrednica sviju milosti.

Neosporiva je činjenica, da je danas univerzalno materinstvo Bl. Dj. Marije općenito priznato u cijeloj Crkvi. Ova činjenica dolazi do izražaja u nauci i praktičnom životu Crkve. Marija je općenito nazivana »naša majka«, »majka kršćana«, »majka sviju ljudi«. Ali hoćemo li, da iz općenitog zaziva Bl. Dj. Marije kao naše majke na temelju tradicije izvedemo zaključak, da je ona posrednica sviju milosti, onda treba dokazati, da Marijino majčinstvo sadrži u sebi direktni, objektivni, istinski, majčinski odnošaj prema pojedinim kršćanima te da dosljedno sadržaj ,općenitog Marijinog majčinstva, kakvo se ono javlja u dokumentima tradicije, nije samo u tome, što je ona fizička majka Spasiteljeva, a tek po nekoj analogiji i naša majka.

---

[10] Sermo 140 de Assumpt. M. P. L. 50, 576.

[11] De ss. Genitr. laudibus. Opp. III. p. 576 (Terrien 1. c. III. p. 72.).

[12] S. Justinus, Dialogus cum Tryphone n. 100 P. L. 7. 6.

[13] *Contra haereses l. 3. c. 22. n. 4.*

[14] Haer. 78. n. 18. P. G. 42, 727, 730.

Sv. oci govore posve jasno o duhovnom materinstvu Marijinu prema ljudima. To je materinstvo u pravom i objektivnom smislu te je po njemu bl. Djevica Marija u neposrednom direktnom majčinskom odnošaju prema svim otkupljenicima, braći i udovima Kristovima.

Tomu su svjedoci već najstariji dokumenti kroz prva tri vijeka.

Izričito zazivanje Marije kao naše majke ne nalazimo doduše u djelima otaca kroz prva 3 vijeka, jer je njihova pažnja bila zaokupljena drugim pitanjima. No iako nema izričitih zaziva, ali se već i u to doba u djelima otaca nalazi ideja, koja formalno priznavanje Marije kao univerzalne duhovne majke čovječanstva u sebi uključuje te iz koje se je dosljedno izričito zazivanje Marije kao naše majke razvilo kao iz svoga korijena i klice. Ta je ideja Marije kao druge Eve, paralela Marija — Eva. U toj pak ideji, kako vidjesmo,[15] sadržano je saopćivanje i davanje svrhunaravnoga života. Po sv. Ocima je naime Marija, kako već vidjesmo, druga Eva, koja s Kristom, drugim Adamom, u nerazrješivoj vezi čini i jest počelo novoga, svrhunaravnga života. Kao što je naime s Adamom, prvim uzrokom, princip naravnoga života i Eva, tako je i Marija s Kristom princip svrhunaravnoga života. I to Marija je s Kristom uzročnica svrhunaravnoga života i majka živućih na jednaki način, u jednakoj ovisnosti i podređenosti prema Kristu, u kojoj se nalazi Eva prema Adamu, prvome uzroku smrti.

---

[15] Gl. B. Smotra 1924. br. 3. str. 334—339.

Sv. oci dakle vide u pojmu druge Eve sadržanu ideju univerzalnog materinstva Božjeg, koje se očituje u saopćivanju i davanju svrhunaravnoga života. Ova misao, rekosmo, sadržana je u nazivu druge Eve, a sve se izrazitije zapaža kasnije, kad se Marija izričito naziva našom majkom, koja svojoj djeci daje i saopćuje svrhunaravni život.

Za obrazloženje ove tvrdnje navest ćemo još barem neke otačke svjedoke.

Sv. Jeronim u pismu, kojim tješi neku Paulu zbog smrti njezine kćerke Basilise stavlja u usta pokojnice ove tješiteljne riječi za majku: »Ja za tebe imadem Mariju, majku Gospodinovu.«[16] Mjesto svoje tjelesne majke imade novu majku Mariju.

Ivan Damaščanski stavlja u usta Mariji, koja umire, ovu molitvu na njezinog božanskog Sina: »Tješi zbog moje smrti moju predragu djecu, koju Ti se svidjelo nazvati braćom.«[17]

Jednako je u to doba odlično govorio o Marijinom majčinskom saopćivanju svrhunaravnog života carigradski patrijarha sv. German.[18] Isto je tako tu misao majčinstva, koje se odražava u davanju svrhunaravnog života izrazio u homiliji »in dormitione b. Mariae« nazivajući Mariju posrednicom. Dakako nije još tada posvema jasno i u potpunom okviru predočen sav sadržaj ovog majčinskog posredništva. Pogotovu je razumljivo, što je iza efeškoga koncila postalo više predmet teološkog raspravljanja ne Marijino posredništvo i odnošaj prema nama nego njezino Božje materinstvo. Stoga u Marijinom materinstvu dolazi ideja druge Eve u pozadinu, dok preteže misao Bogorodice. No misao druge Eve se ipak uvijek javlja, kada se govori i spominje saradništvo i posredništvo kod djela otkupljenja. Tako primjerice sv. Augustin veli: »Ona jedina gospođa, nije samo duhom nego također i tijelom i majka i djevica. I to, nije ona duhovna majka naše glave, koja je Spasitelj naš, iz kojeg je što više i ona sama duhovno rođena; jer svi, koji u nj vjeruju, među kojima je i ona, s pravom se nazivanju »sinovi vjerenika« (Mat. 9, $_{15}$): ali je očito majka njegovih udova, što smo mi, jer je sarađivala ljubavlju, da se rode u crkvi vjernici, koji su članovi one glave. Tijelom je pak ona majka i glave.«[19]

---

[16] Ep. ad Paulam n. 6. P. L. 22, 472.

[17] Hom. in dorm. B. M. V. n. 10. P. G. 96, 736.

[18] P. G. 98, 344, 345, 348.

Na drugom mjestu opet veli: »Promotrimo, koja je ono djevica, tako sveta, da se Duh Sveti dostojao posjetiti ju, tako lijepa, da ju je Bog izabrao za zaručnicu, tako plodna, da je njezino koljeno ispunilo cijeli krug zemlje, tako čista, da je iza poroda ostala djevica. Zar nam u Mariji ne dolazi pred oči crkva?«[20]

Kod Augustina se dakle nalazi ideja o duhovnom materinstvu Marijinu prema članovima mističnoga Kristova tijela. To je materinstvo drugo i različito od tjelesnog materinstva, kojim je u vezi prema glavi, niti je materinstvo o kojem govori sv. Augustin samo pjesničko proširivanje tjelesnog Marijinog majčinstva.

Cyril Aleks pak veli: »Slavimo hvalospjevima neprestano djevicu Mariju t. j. sv. Crkvu, njezina Sina i neokaljanog zaručnika.«[21]

Obazirući se dakle na otačku nauku o materinstvu Marijinom prema nama kroz prve vijekove priznajemo, da u tim dokumentima Marijino materinstvo u odnosu prema pojedinim kršćanima nije još izraženo u takvom svijetlu, da se ne bi mogla iznijeti nikoja poteškoća, ali stoji, da je ta ideja koncem 8. i početkom 9. vijeka bila veoma općenita i živa pojava u kršćanskoj svijesti. Tome je primjerice odličnim svjedokom Petar Siculus.[22] On pripovijeda, kako je car (Leo Izaurijski) dao pred patrijarhu dovesti jednog Manihejca, da se pred njim odreče hereze. Patrijarh je na nj stavljao razna pitanja, a Manihejac bi na njih davao naoko ispravne odgovore, kojima je dakako mislio drugo. Tako ga je patrijarha pitao: »Zašto ne častiš i ne štuješ sv. Bogorodice?« Manihejac odgovara: »Proklet da je, koji ne časti presvete Bogorodice, u koju je unišao naš Gospodin Isus Krist, nas sviju majku.« Povjesničar ovdje dodaje:

---

[19] De st. virginitate c. 6. P. L. 40, 399.
[20] Serm. 121 in Nat. D. 5, 5 P. L. 39, 1989.
[21] Hom. div. IV. P. G. 83, 117.
[22] P. G. 104, 1283.

»On je pod tim razumijevao nebeski Jeruzalem, u koji je kao naš preteča unišao Krist.«[23]

Svjedočanstvo je veoma vrijedno, jer je Manihejac mogao reći, da je Marija majka sviju nas jedino stoga, što je to bilo katoličko mišljenje.

Sv. Anzelmo moli: »O Marijo, Bog te je, kako se nadamo, za to učinio svojom majkom, da ti budeš majkom sviju onih, koji u tebe vjeruju?«[24] On je naziva začetnikom, majkom, života i spasenja.

Tako je evo Marijino majčinstvo prema nama sad sa slabijim sad sa jačim i izrazitijim oznakama davanja i saopćivanja duhovnih dobara bilo ispovjedano kroz vijekove do u najnovije doba, kad je njegova općenitost i dogmatska opravdanost priznavana i od samih protestanata. Sam Luter još nakon svoga otpada u svojoj Postili kaže: »Velika je čast i osobita utjeha za kršćanina držati Mariju za pravu majku, kao što Krista drži za svoga brata, a Boga za svoga oca.« Priznaje dakle, da je Marijin majčinski odnošaj prema nama tako realan, kao što je realan Božji očinski odnošaj.

Tako je evo sva tradicija prožeta vjerom u općenito Marijino majčinstvo prema svim ljudima. Kad se dakako pita za razlog, zašto je tradicija nazvala Mariju majkom kršćana, onda treba reći, da se je ovo vjerovanje i zazivanje Marije moglo razviti samo na temelju jedne druge spoznane premise, na temelju naime stvarne Marijine saradnje kod djela otkupljenja kao suuzročnice i supočela. Shvativši otkupljenje u čitavom njegovom opsegu, u koliko se naime provodi još i sada po dijeljenju milosti, i ugledavši u tom djelu Mariju kao aktivnu saradnicu, suuzročnicu, suroditeljku svega, što u redu otkupljenja dobiva, nužno ju je tradicija nazvala majkom. I ova ideja univerzalnog materinstva dodaje k ideji Marijine saradnje kod djela otkupljenja samo to, da saopćenje svrhunaravnog života, kod kojeg sudjeluje Marija, uključuje u sebi pravi majčinski odnošaj.

d) Ovakva izrazita ideja Marijinog općenitog materinstva, u koliko izričito uključuje Marijinu saradnju kod dijeljenja svrhunaravnog života uopće, a napose kod izvođenja otkupljenja, naročito se odrazila u dokumentima novijih papa.

---

[23] Hist. Manich. cp, 29.

[24] Oratio 47. P. L. 158, 945.

Tako Pijo IX. u Enciklici od 2. II. 1849. kaže: »Božja je volja, da mi nadu, milost, spasenje, ukratko sve imademo po Mariji.«

Leo XIII. (Enc. 15. VIII. 1889.) veli: »Presveta Djevica kao što je majka Isusova, tako je i majka sviju vjernih.«

Pijo X. (Osservatore Romano 27. V. 1905.): »Po Mariji oprašta Bog grješnicima; ona je naša pomoć i naša utjeha; ona je među nebom i zemljom posrednica božanske milosti, na nju treba da upravljate svoje molitve.«

Kako se iz citiranih dokumenata vidi, sv. Oci pape uz Božje materinstvo naglasuju upravo stvarni majčinski odnošaj prema ljudima, koji se očituje u saopćivanju svrhunaravnoga života.

Ovaj odnošaj ističe osobito papa Leo XIII. i to u Enciklici »Adjutricem populi« i »Augustissimae Virginis«,[25] gdje Kristove riječi: »Evo Tvoja majka« i »Evo Tvoj sin« tumači upravo u smislu stvarnog majčinskog odnošaja prema ljudima. Obraćajući se naime na istočnu i zapadnu Crkvu kaže: »U Ivanu je Krist prema postojanom shvaćanju Crkve označio cijeli rod ljudski, a osobito one, koji će se puni vjere, prisloniti uz njega.« Svi ju stoga treba da privatno i javno štuju kličući joj: »Monstra Te esse matrem — pokaži, da si majka«. Marijin odnošaj prema nama upravo zato, jer je majka, jest sadržajem svojim bitno različit od odnošaja ostalih svetaca.

Kako u Mariji treba razlikovati dvostruko majčinstvo i kako se Marijino majčinstvo prema nama ne može iscrpsti time, što je ona fizička mati Božja, također je papa jasno istaknuo u Enciklici »Fidentem piumque«, gdje ovako govori:

»Ipak se mi nikako ne možemo zasititi slaveći Majku Božju, koja je zaista predostojna svake hvale, i preporučajući odanu ljubav prema istoj majci ljudi, koja je puna milosrđa, puna milosti . . .«

Ovu misao još jače ističe u Enciklici »Magnae Dei Matris«, gdje kaže, da nam je Krist dao pravo svoju majku nazivati našom kao što nam je dao Oca svoga da ga nazivamo našim. Kao što je dakle Bog naš otac ne samo time, što je Kristov otac, nego po direktnom očinskom snošaju prema nama, tako je dosljedno i Marija naša majka ne samo time, što je Kristova majka, nego što postoji stvarni, direktni majčinski snošaj i briga prema nama.

---

[25] 5. IX. 1895.

I upravo ovo univerzalno, stvarno Marijino majčinstvo prema nama jest temelj, na kojem papa osniva svu pobožnost kršćanskoga puka prema Mariji.

Ovu je istinu već prije naglasio papa Benedikto XIV. u »Bulla Auerea«, gdje se potvrđuju i preporučuju Mar. kongregacije. Tu papa oslanjajući se na riječi: »Ecce mater tua« kaže, da je kat. Crkva poučena u školi Duha Svetoga uvijek ispovijedala svoje djetinje štovanje prema Mariji kao ljubljenoj majci, koju joj je umirući Krist ostavio u oporuci. Doista ova preporuka kongregacije ne bi imala smisla, kad Marija ne bi prema nama stajala u istinskom, stvarnom materinskom odnošaju.

Ovu je misao tako jasno naglasio i Leo XIII. u Enciklici »Octobri mense«. Istaknuvši naime, da je Krist Bl. Djevici Mariji u učeniku Ivanu preporučio sav svijet, da se za nj brine ovako nastavlja:

»tako se napokon sama (t. j. Marija) predala, da je onu baštinu neizmjernog napora, na samrti od sina ostavljenu velike duše prigrlila i odmah počela sve obasipati materinskim uslugama.«

Ovaj majčinski snošaj prema djeci bio je prema papinim riječima od početka predmet vjere puka. Ovako naime kaže papa:

»Još od početka sa najvećom radošću osjetiše sveti Apostoli i Kristovi vjernici, da je odluka dragog milosrđa od Boga stavljena u Mariju i od Kristova zavjeta odobrena; to isto osjetiše i poučiše časni Crkveni Oci i u tom se jednodušno složiše u svako doba sva kršćanska plemena. To isto govori i neki vele rječiti glas, koji provaljuje iz prsiju svakog čovjeka kršćanina i onda, kad čitava povijest i sva književnost šuti. Zaista nemamo ničem drugom nego božanskoj vjeri pripisati, što nas neki svesilni nagon tjera i umiljato vuče k Mariji.«

Očito je dakle, da je na temelju tradicije univerzalno Marijino majčinstvo i njezino majčinsko posredovanje svrhunaravnog života u čitavome njegovom opsegu danas općenito ušlo u svijest vjernika i da ga naučavajuća Crkva iznosi kao dio svoga naučanja ne gledajući u njemu nikoju novu nauku, nego samo logički i organski razvitak iz onoga, što je već u najstarije doba bilo sadržano u paraleli Marija — Eva, a kasnije poprimalo sve izrazitije forme u zazivima: Majka naša, majka kršćana i t. d. Slijedi dakle, da nam je naziv: Marija, naša majka, kako nam ga iznosi tradicija, čvrsti dokaz za Marijino posredništvo sviju milosti.

e) No protiv ovakvog shvaćanja Marijinog univerzalnog majčinstva iznose protivnici velike teškoće govoreći, da je Božje materinstvo Bl. Dj. Marije dostatan uzrok za sve ono štovanje, koje se pod nadzorom i vodstvom crkvenoga učiteljstva zapaža i razvija u kršćanskoj svijesti vjernika. Fizičkim materinstvom Božjim — govore ovi — iscrpljena je sva dogmatska podloga sve Marijine časti, štovanja i zazivanja, i ono nam dostatno tumači sve dokumente tradicije.

Razlika je u shvaćanju ova: Protivnici priznavaju samo jedno jedino zbiljsko materinstvo Marijino, naime to, da nam je ona rodila Krista. Prema tome ideja o univerzalnom materinstvu Božjem, imade ovaj jedini dogmatski smisao: Marija je majka sviju nas, u koliko je rodila Krista. Protiv toga tvrdimo, da mimo ovog materinstva, po kojem bi Marija bila naša majka tek preko i zbog toga, što je rodila Krista, stoji Marija u neposrednim majčinskim odnošajima s pojedinim kršćanima. Dakako, da ovo neposredno duhovno materinstvo prema svima ljudima imade svoj izvor i temelj u fizičkom materinstvu Božjem.

Protiv dokaza iz sv. otaca uvijek se može iznijeti ova teškoća: Iako je naime univerzalno materinstvo Marijino sadržano i naučavano od sv. otaca u paraleli Marija-Eva, a to je kasnije, kad se izričito počelo Mariju nazivati našom majkom, majkom kršćana i posrednicom života iz Krista, kao razlog za to navađano uvijek božansko materinstvo Marijino. Iz toga materinstva, kao što to čini Augustin, izvođeno je univerzalno materinstvo prema nama: jer je Marija Kristova majka, ona je i naša majka. Kasnije se sve više jedino iz božjega materinstva izvode sve Marijine odlike pak i općenito materinstvo prema nama. Kažu dakle protivnici: Po nauci otaca i bogoslova Marija je majka ljudi u toliko i u tom smislu, u koliko je majka Kristova — Theotokos. Time je, kažu, iscrpeno sve njezino dostojanstvo.

Dobro rješenje ove teškoće zamašno je za svu Marijologiju. »Marija je naša majka, jer je Kristova majka«, to su riječi, kojima se izražavaju sv. oci i bogoslovi i u kojima uopće dolazi do izražaja shvaćanje kat. Crkve. No razlika je u ovome: Mi shvaćamo, da riječ »jer« označuje objektivni razlog, koji među sobom veže dvije istine. To jest, mi kažemo: Istina: Marija je majka naša, ona stoji prema nama u vezu objektivnoga, istinitoga majčinstva, imade svoj objektivni razlog u drugoj istini, što je Marija majka Kristova. Ovo majčinstvo je uzrok i izvor onog majčinstva prema ljudima. Protivnici pako hoće, da riječ »jer« označuje okvir majčinstva. To jest oni vele: Marija je naša majka samo u toliko, u koliko je Kristova majka. Jedina objektivna istina, jedino stvarno majčinstvo jest to, što je Marija mati Kristova. Ta doduše činjenica daje nama razlog, da ju mi nazivamo svojom majkom, ali jedini stvarni uzrok i jedini pravi smisao toga majčinstva prema nama jest taj, da je Marija rodila Krista.[26]

Međutim ako zagledamo u tradiciju, sv. oce, bogoslove i svu crkvenu nauku, jasno je, da je Marija smatrana uvijek pravom našom majkom, koja stoji u stvarnom majčinskom odnošaju prema svim ljudima. To se doduše majčinstvo osniva na majčinstvu Božjem, ali ono je u sebi istinito, stvarno. Nauka pak, da se Marija naziva i jest naša majka samo u toliko i samo zato, jer je Kristova majka, ruši svaki stvarni sadržaj majčinstva i protivi se dosljedno čitavoj tradiciji i crkvenom shvaćanju. Kad bi sav sadržaj Marijinog majčinstva prema nama bio samo u tome, što je Marija rodila Krista, onda bi nam ostao posvema nerastumačiv sav život Crkve, njezine svetkovine i kult, koji nužno predpostavlja u Marijinu majčinstvu ne čisto fizičko rađanje Krista nego i stvarno vršenje majčinskih dužnosti, unutarnju vezu *i utjecaj na naš duhovni život.*

---

[26] Schüth: Mediatrix p. 46—50.

Marijin dakle naslov — naša majka, kako nam ga daje tradicija, ne može biti iscrpljen samo fizičkim materinstvom božjim, nego je njegov značaj majčinsko saopćivanje i davanje svrhunaravnoga života ili dijeljenje sviju milosti.

f) Druga teškoća, koju iznose protivnici jest, da se Marijina saradnja kod djela otkupljenja, u koliko nam je ona saopćena po dokumentima tradicije pod naslovom Marija-majka ljudi, imade razumjevati samo kod otkupljenja uopće (redemtio in actu primo) kod sticanja milosti, a nipošto kod primjenjivanja otkupljenja (redemtio in actu secundo) ili dijeljenja milosti.

Na to nam je odgovoriti, da dokumenti tradicije ne čine ovog ograničenja. Po tradiciji, kako vidjesmo, Marijino majčinstvo jest odraz i oznaka za nerazrješivu i trajnu i univerzalnu Marijinu saradnju kod čitavog otkupnog Kristova djela, kod svega dakle, što je Krist za naše spasenje učinio i što sada čini.

Međutim kad bi se i svi dokumenti tradicije mogli istumačiti u tom smislu, da oni govore o Marijinoj saradnji samo kod sticanja milosti, opet bi stajalo, da nam je Marijino univerzalno majčinstvo čvrsti temelj za tvrdnju, da je ona posrednica sviju milosti. U tom bi naime slučaju Marijino majčinstvo prema ljudima kao odraz njezine saradnje kod sticanja milosti bilo poradi unutarnje veze između saradnje kod sticanja i dijeljenja milosti, pravni naslov za tvrdnju, da je Marija i dijelnica sviju milosti.

(Nastavit će se.)

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

g) Treće načelo, pod kojim nam tradicija svjedoči o Marijinom milosnom posredništvu, jest njezino gospodstvo i vladanje, koje vrši sa svojim Sinom.

Tradicija primjerice naziva Bl. Dj. Mariju gospodaricom svijeta, našom gospodaricom — domina mundi, domina nostra, vladaricom našom — dominatrix nostra, vladaricom čitavog svijeta — imperatrix mundi universalis, kraljicom svijeta — regina mundi i t. d.[1]

Nastaje sada pitanje, u kojem se slučaju iz spomenutih i sličnih naslova i naziva dade i smije zaključiti, da je Marija posrednica sviju milosti.

Ponajprije je očito, da se Mariju može nazivati kraljicom i gospodaricom već zbog same njezine časti, ukoliko je mati Božja. Kao mati Božja naime viša je Marija od svakog stvorenja i na nebu i na zemlji. Više časti nije moglo primiti ni jedno stvorenje. Da se izrazi dakle ova Marijina čast, s pravom se ona naziva kraljicom neba, kraljica anđela. No kad kažemo, da se Marijino milosno posredništvo dade izvesti iz Marijinih naziva gospodarice i kraljice, onda nipošto ne izvodimo zaključka iz onakvog Marijinog naziva kraljice i gospodarice, kojemu je sadržaj samo čisto dostojanstvo matere Božje. Ne ćemo naima za sada, da diramo u preporno pitanje među bogoslovima i da ispitujemo, da li se iz čistog, fizičkog materinstva Božjeg, može odmah izvesti zaključak, da je Marija posrednica sviju milosti te da je dosljedno ta istina u pojmu Božjeg materinstva formalno sadržana kao dio u cjelini ili pojedino u općenitom.

---

[1] Cf. Index Marianus. P. L. t. 219, col. 506.

Nadalje može se Marija s pravom nazivati kraljicom i gospodaricom našom i radi vlasti i moći, koju imade kod Boga. Marija nama kao mati Božja može kod Boga izmoliti svaku milost.[2] Ona dakle kod Boga imade veliku moć. I zato, što imade takvu moć s pravom se zove kraljica i gospodarica. Ali jer iz same moći i vlasti, koju imade Marija, da dobije sve milosti, još eo ipso ne slijedi, da ona svaku pojedinačnu milost dijeli, slijedi, da se iz naziva kraljice i vladarice, u koliko označuje moć isprositi sve milosti, ne može eo ipso zaključiti, da Marija de facto i sve milosti dijeli.

Iz naziva: kraljica i gospodarica, može se zaključiti na Marijino posredništvo sviju milosti jedino onda, ako nam tradicija daje dokaza, da se Marija zove kraljicom i gospodaricom i zato, što imade vlast i gospodstvo, koje je stekla kao načelna saradnica i družica Kristova. U tom naime slučaju kraljica i gospodarica ne znači samo čast majke kraljeve, ne znači samo moć majke kraljeve, nego označuje vlast prave kraljice, koja je dionica u moći i vlasti kraljevoj. I upravo u ovom pogledu daje nam tradicija dovoljno dokaza. Ona naime ne naziva Mariju kraljicom i gospodaricom samo zato, što je Majka Božja i kod Boga imade veliku moć nego i zato, što je ona kraljica i gospodarica u kraljevstvu Božjem, što kao Kristova družica i saradnica, dakako uvijek u nužnoj podređenosti, vrši s Kristom kraljevsku vlast i službu u kraljevstvu spasenja.

Da za to navedemo barem neke dokaze. Sv. Alberto Veliki kaže: »Ona je naime gospodarica sviju, kojima je gospodar Bog«.[3] Nadalje: »Najviši je u redu Crkve papa, koji je zamjenik Isusa Krista. Blažena Djevica nije zamjenica, nego pomoćnica i družica, dionica u kraljevstvu (coadjutrix et socia, particeps in regno), koja je bila dionica u bolovima za ljudski rod«.[4] Zatim: »Presveta Djevica uzeta je u pomoć spasenja (in salutis auxilium) i u dioništvo kraljevstva (in regni consortium): ona je naime sama zajedno trpjela, dok su službenici pobjegli. Za to je ona jedina zadobila dioništvo kraljevstva, (sola regni consortium obtinuit) koja je bila pomoćnica u radu, prema onom: Načinimo mu pomoć sličnu njemu«.[5] Nadalje: »Bila je pridružena Kristu i u količini, to jest imala je istu vrst moći: ona je naime kraljica istoga kraljevstva, kojega je on (Gospodin) kralj«.[6]

---

[2] Tradicija joj to uistinu i pridaje. Sv. Petar Damian primjerice gogori za nju, da dolazi pred Boga zapovijedajući, kao gospodarica, a ne kao sluškinja (Serm. 44, In Nativit. Beatissimae V. Mariae; M. P. L. t. 144, col. 740.).

[3] Mariale sive quaestiones super Evang. q. 29. § 2.

Sv. Ivan Damaščanski zove Mariju vladaricom nad svim stvorenjima. Ona svima zapovijeda i sve, što je stvoreno, služi njoj.[7]

Da Marijin naslov kraljica označuje ne samo čast i moć kod Boga nego i stvarno sudjelovanje u vlasti nebeskog kraljevstva, zasvjedočuje nam i općenito mišljenje puka. Zazivi u litanijama lauretanskim, zatim »Salve regina — vita — spes — nostra« i t. d. pokazuju očito, da puk u Mariji kao kraljici ne nazrijeva samo čast kraljeve majke, nego kraljicu, koja de facto vlada kao prava saradnica i posrednica onoga blaga, što ga daje Krist.[8]

Ako je pak Marija glasom tradicije stvarna dionica u kraljevskoj Kristovoj vlasti, onda slijedi, da objekt njezine vlasti, i suupravljanja čini ono isto, što čini i objekat Kristove vlasti, a to je u prvom redu dijeljenje milosti, jer je posve jasno, da se u Božjem kraljevstvu služba prema ljudima može vršiti u prvom redu s obzirom na ono, što ljude dovodi u to kraljevstvo, a to je milost. Budući pak, da se Mariji u dokumentima tradicije ova služba pridijeva općenito i bez ikakvog ograničenja i budući da se ova Marijina služba smatra dijelom onog univerzalnog i neograničenog udruženja Marije s Kristom, treba reći, da se ova njezina služba odnosi na sve i pojedine milosti.[9]

Ova nauka tradicije našla je odjeka i u crkvenom učiteljstvu. Pijo X. primjerice veli: »On (Krist) sjedi s desne strane veličanstva u visini (Hebr. 1, 3), Marija pak stoji uza nj kraljica njemu na desno, kao najsigurnije utočište svih nevoljnika i najvjernija pomoćnica. I ne treba se ničesa bojati, o nečem zdva-

---

[4] Ib. q. 42, p. 81.

[5] Ibid. q. 43, p. 85.

[6] Ib. q. 165, p. 248.

[7] M. P. G. t. 94, col. 1157.

[8] Cf. Schüth. Mediatrix p. 155.

[9] Cf. Bitremieux: o. c. p. 218—224.

jati, dok ona vodi, dok ona nagovješćuje, dok je sklona i dok štiti.«[10]

Ne može se iznijeti teškoća, da tradicija pod nazivom kraljice svjedoči za Marijinu saradnju kod otkupljenja uopće (redemtio in actu primo) a ne kod izvršivanja kraljevske vlasti sa nebesa. Vidjeli smo naime, da dokumenti tradicije govore očito o dioništvu u vlasti i kraljevstvu. Jedno samo treba priznati, da tradicija za svoju tvrdnju o Marijinom dioništvu u kraljevskoj vlasti na nebesima nalazi razlog u sudioništvovanju kod djela otkupljenja uopće. Ona je po tradiciji zato ušla u dioništvo kraljevstva: in regni consortium, jer je bila pomoćnica rada, adjutrix laboris, dionica patnja, particeps passionum i t. d. Jednako zaključuje kako vidjesmo i Pijo X.: »Za to je Marija ob desnu Bogu kao dionica vlasti, jer je sarađivala u otkupljenju.[11] No iznoseći tradicija unutarnji razlog i oslon sadašnje Marijine vlasti, nipošto te vlasti ne niječe nego samo osvjetljuje i okrepljuje svu onu našu argumentaciju, gdje smo na temelju Marijine saradnje kod djela otkupljenja uopće zaključivali na Marijinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti.

h) U vezi s dokazivanjem Marijinog milosnog posredništva iz naziva kraljice neba i zemlje, osvrnut ćemo se ukratko na pitanje, da li se iz naziva kraljice, u koliko označuje samo čast matere Božje, drugim riječima, da li se iz pojma samog materinstva Božjeg može izvesti direktni zaključak, da je Marija posrednica sviju milosti.

Imade ih naime, koji kažu: Materinstvo Božje jest vrhovni mariološki princip, u njemu je sadržano sve i iz njega se dade iznesti sve, štogod se može dogmatski ustvrditi o Marijinim odlikama i o njezinom položaju u djelu otkupljenja.

Da na ovo pitanje odgovorimo, treba najprije spomenuti, da postoji dvostruko shvaćanje Božjeg materinstva Bl. Djev. Marije.

Pod materinstvom Božjim možemo ponajprije shvatiti samo fizičko materinstvo Božje, u koliko nam označuje čin, po kojem se Bl. Dj. Marija naziva i jest prava Bogorodica — Theotokos. Nastaje dakle pitanje, može li ovakvo fizičko materinstvo Božje biti s jedne strane posljednji ontološki razlog sviju Marijinih odlika, a s druge strane i vrhovni logički princip, u kojem su sve Marijine odlike virtuelno sadržane i odakle se one mogu kao iz svoga logičkog principa iznijeti i dokazati. Nema nikoje sumnje, da imade i starijih i novijih bogoslova, koji fizičko materinstvo Božje smatraju vrhovnim i ontološkim i spekulativnim principom sviju Marijinih odlika.

---

[10] Enc: Ad diem illum, 2. II. 1904.

[11] Ib.

Odgovarajući na ovo pitanje velimo, da je veoma teško reći, da se iz samog fizičkog materinstva Božjeg dade zaključiti na sve odlike, koja je Marija primila i na načelno stanovište, koje Marija imade u djelu otkupljenja kao saradnica, a potom i kao djelnica milosti. Čini se naime, da nema nužne unutarnje veze između ideje matere Božje i zaručnice Božje ili što je isto: između materinstva Božjeg i Marijine načelne saradnje u djelu otkupljenja, koja je ideja uključena u ideji Božje zaručnice. Dosljedno čini se, da nije protuslovlje, kad bi tkogod htio reći: Marija je mati Božja, ali iz te same činjenice ne slijedi, da je i zaručnica Božja i saradnica u čitavom djelu otkupljenja. Promatrajući dakle i analizirajući sam pojam i narav Božjeg materinstva, ne čini se a priori nemoguće, da bi Bog za svoga Sina bio mogao izabrati takvu majku, koje bi odnos prema Sinu bio samo čisto naravni, majčinski, te dosljedno, koja ne bi bila u samom otkupljenju s Kristom nikako stvarno povezana.

Tko bi dakle htio iz čistog, fizičkog materinstva Božjeg izvoditi zaključke, koji se odnose na Marijine odlike i na njezin položaj u otkupnom djelu, taj bi u svome izvođenju stajao na nesigurnom tlu, i izvrgavao se pogibli, da mu dokazivanje bude manjkavo. Fizičko dakle materinstvo Božje nije s Marijinim posredničkim položajem u čitavom otkupnom djelu u takvoj vezi, da bi se to materinstvo moglo nazvati vrhovnim ontološkim i dovoljnim logičkim principom, odakle se Marijine odlike i otkupno *stanovište može sa sigurnošću izvesti.*[12]

Ali niječući na području mariologije mogućnost čvrstog zaključivanja iz fizičkog materinstva Božjeg, ne poričemo ipak mogućnosti mariološkog dokazivanja iz pojma i sadržaja konkretnog Božjeg materinstva, onakvog, naime Božjeg materinstva, kako nam ga konkretno iznose dokumenti objave.

---

[12] Cf. Schüth: o. c. p. 80—82.

Fizičko naime materinstvo Božje jest nepotpuno, inadekvatno shvaćanje onog historijskog materinstva Božjeg, koje je Bog u otkupnom planu zacrtao. Rađanje Božjeg Sina samo je materijalni dio Božjeg materinstva. Formalni, nadopunidbeni dio toga materinstva prema dokumentima objave jest upravo zaručnički odnošaj Marije prema Kristu.

I upravo po tom zaručničkom odnošaju dignuta je Marija k Isusu kao druga Eva k drugom Adamu, iz čisto naravnoga materinskoga odnošaja na položaj viši i pun značenja, gdje se naime Marija, doduše uvijek u ovisnom i podređenom položaju, nalazi s Kristom i uz Krista kao vjenčana zaručnica prema svome vjenčanom drugu. Zaručnički odnošaj jest prema tome onaj formalni princip, koji sjedinjen s čisto materijalnim, fizičkim materinstvom Božjim ili materinskim odnošajem prema Kristu, čini adekvatni pojam onakvog Božjeg materinstva, kakvo je sadržano u božjoj ideji i kako se javlja u objavi. I tek za ovako odekvatno shvaćeno božje materinstvo kažemo, da je ono istom odekvatni logički princip, u kojem je virtuelno sadržana sva nauka o materi Božjoj, i odakle se sa sigurnošću mogu izvesti sve Marijine odlike.[13]

Da je ovo shvaćanje materistva Božjeg ispravno, vidi se očito iz dokumenata objave. Tu je u prvom redu Sv. Pismo. Praevanđelje nam, kako smo vidjeli, očito prikazuje ženu (Mariju) ne samo kao majku sjemena (Krista) nego i kao nerazdruživu saradnicu u vođenju neprijateljstva prema zmiji.[14] Anđeo kod navještanja izlaže Mariji sav nacrt otkupljenja i nakon toga traži njezinu saradnju. Marijin Fiat jest pristanak na majčinstvo Božje, ali na onakvo majčinstvo, koje se imade vršiti rađanjem Božjeg Sina i saradivanjem s njime u svojstvu nerazdružive družice u čitavom otkupnom djelu. Zato i vidimo Mariju s Kristom uvijek združenu, a najviše na Kalvariji. Potvrdu i učvršćenje ovog naziranja daju nam konačno Spasiteljeve riječi s križa: »Evo Ti Sina, evo ti majke«, kojima se jasno očituje, da materinstvo Božje u potpunom svome okviru uključuje ne samo fizičko rađanje Božjeg Sina nego i saradnju s njime u izvođenju svrhunaravnog milosnog života u ljudima.

---

[13] Ib. p. 76.

[14] Cf. Bog. Smotra g. 1927. br. 3.

Ovakvo je shvaćanje Božjeg materinstva zasvjedočeno i u tradiciji.

Najstarije dogmatsko gledište, pod kojem su sv. oci najprije promatrali Bl. Dj. Mariju, nije bila odlika materinstva, ne Theotokos nego druga Eva i zaručnički snošaj prema njezinom Sinu, koji je snošaj u ovome tipu sadržan.

Kod starijih sv. otaca tako iskače i tako se naglašuje ideja druge Eve, da je upravo odatle kasnije nastala poteškoća protiv imena: Theotokos. Ali i kasnije, kad je već ovo ime Theotokos i božje materinstvo izašlo jače na površinu, nije nipošto uzmaknuo zaručnički odnošaj Marijin prema Kristu, kao što je sadržan u paraleli: Krista, novog Adama i Marije, nove Eve. Ova misao dolazi do izražaja i u oznaki, koja je općenita do 8. vijeka »Sponsa Verbi« ili »Sponsa Christi«.[15] U ovoj je pak oznaci zacijelo izražen zaručnički odnošaj, a ne majčinski. I upravo ova ideja o snošaju Marije prema Isusu jest ne samo prednicejski nego, praotački. Ona je zametna ideja, sjeme, odakle se je razvila sva nauka o Mariji.

Dakako kad materinstvo Božje uzmemo u ovom adekvatnom smislu, onda se iz njega posve logički izvode sve Marijine odlike, i na koncu njezino općenito milosno posredovanje. Dobro naime uočenje i analiza Božjeg materinstva, uz koje je spojen zaručnički odnošaj prema Kristu, tako jasno izražen u paraleli nova Eva i novi Adam, pokazuje, da je Marija načelno saradnica u čitavom djelu otkupljenja, dakle nositeljka i sviju odlika, bez kojih se ova principijelna i direktna saradnja ne da zamisliti, dakle saradnica i kod dijeljenja sviju milosti, koje se dijeljenje smatra kao završni dio otkupnog Kristova djela, po kojem istom čovječanstvo od žrtve na križu ćuti praktičnu korist.

Adekvatno materinstvo Božje jest dakle vrhovni ontološki i logički princip, kao što za dokazivanje drugih Marijinih odlika, tako i za njezinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti.

To je međutim istina, koja je zasvjedočena i u tradiciji. Kako spomenusmo malo prije, najstariji sv. oci nijesu određivali i objašnjavali Marijin položaj u djelu otkupljenja iz božjeg materinstva kao takovog nego upravo iz nadopunidbenog principa, koji k fizičkom materinstvu pridolazi, iz zaručničkog naime odnošaja, koji su sv. oci zamjećivali u konkretnoj ideji druge Eve. Ovaj zaručnički odnošaj kao formalni princip Božjeg materinstva posmatran je od početka vrhovnim počelom sve nauke o Mariji.

---

[15] Cf. Terrien S. J.: La mère de Dieu et la mère des hommes.

Ali mogao bi ovdje tkogod reći, da je kasnije, osobito iza efeškoga koncila, dolazilo sve više i više do jačeg izražaja materinstvo Božje, koje je postajalo glavni princip dalnjega razvoja katoličke nauke o Mariji. No priznavajući ovo treba ovdje opaziti, da su se i unatoč toga kasniji oci, kako se to općenito priznaje, uvijek i opetovano vraćali na ideju nove Eve (Sponsa Verbi), osobito pak onda, kad su htjeli da govore o Marijinom sudjelovanju u otkupnom djelu.

Dakako ako stvar promatramo dogmatsko historijski t. j. u njezinom dalnjem spoznajnom razvitku, to se u tom pitanju kod kasnijih bogoslova zapaža velika nejasnoća, jer oni ističu božje materinstvo kao pravi princip kat. nauke i njezinoga razvitka i kao jedini vrhovni princip sve nauke o Marijinim odlikama i o njezinom položaju u ekonomiji spasa.

Naravski to bi bilo ispravno, ako se božje materinstvo uzme adekvatno, u koliko na temelju objave uključuje zaručničku vezu s Kristom. Ali je pogibelj, da se božje materinstvo uzme samo u smislu majčinskih odnosa prema Kristu, dakle samo fizički i inadekvatno. Time bi se dakako uzela samo materijalna strana onoga vrhovnoga principa, odakle se izvode i mogu izvesti sve Marijine odlike. Što više pogibelj je, da se ovaj važniji formalni dio principa ne samo pusti s vida nego također direktno isključi. No očito je, da bi to bilo sudbonosno za dogmatsku Mariologiju, jer bi dovodilo do manjkavosti u zaključivanju i dokazivanju. I doista ovdje treba tražiti već mnoge nejasnoće i nesigurnosti kod mnogih marioloških pitanja.[16]

Hoćemo li konačno da se vratimo na pitanje, da li se iz materinstva Božjeg dade izvesti Marijino opće milosno posredništvo, onda treba reći, da je historijski i logički uistinu materinstvo Božje vrhovni i pravi princip čitave nauke o Mariji i dosljedno princip nauke o univerzalnom posredništvu, ali materinstvo Božje uzeto u adekvatnom smislu, to jest, ako je formalno ili barem virtuelno u njem uključen zaručnički odnošaj. Ako se pak materinstvo Božje uzme samo inadekvatno t. j. samo fizički, samo kao objektivna fizička činjenica »rođenja Spasitelja svijeta od Marije«, onda se čini nemoguće to materinstvo uzeti kao princip, u kojem je sadržana sva nauka o Mariji.

---

[16] Cf. Schüth: o. c. p. 75—78.

Dakako tko bi još k tome i nijekao opstojnost adekvatnog Božjeg materinstva, t. j. tko bi zaručničku vezu Marije s Kristom iz pojma Božjeg majčinstva bilo direktno bilo indirektno isključivao, te htio reći, da se svi dokumenti tradicije o Marijinom majčinstvu i njezinoj suradnji dadu protumačiti fizičkim njezinim materinstvom, taj bi ne samo tvrdio nešto, što se protivi kršćanskoj starini, nego bi njegovo shvaćanje Božjeg majčinstva bilo takovo, da bi pozitivna kat. nauka, kakva de facto o Mariji postoji i štovanje, koje se je de facto o njoj u Crkvi razvilo, ostalo potpunoma nerastumačivo.

i) Izričita svjedočanstva za Marijino posredništvo sviju milosti.

Uz obilna svjedočanstva tradicije, u kojima se ističe Marijina suradnja kod sticanja milosti te time podaje oslon, odakle se na temelju teoloških principa može izvesti Marijina saradnja kod dijeljenja sviju milosti, imade također mnoštvo dokumenata, koji izričito zasvjedučuju općenito Marijino milosno posredništvo.

Navest ćemo barem nekoja i početi najprije od 13. vijeka prema počecima kršćanstva, jer su u kasnijim vijekovima argumenti jači i mnogobrojniji.

Jakob de Voragine[17] († 1298.) izričito veli ovako: »Nju je Otac učinio svojom predstojnicom riznice; Sin ju je učinio svojom predstojnicom odaja; Duh Sveti ju je učinio svojom predstojnicom žitnica. Čitavo Trojstvo ju je učinilo svojom predstojnicom milostinje. — Kroz nju kao kroz vodovod teku vode milosti u polje, cvjetnjak i vrt. Čitavo ju je Trojstvo učinilo svojom predstojnicom milostinje: Sve naime milostinje, koje s neba teku, prelaze kroz njezine ruke.«

---

[17] Sermones quadragesimales (Serm. 2. de Beata M. Virgine, in Sabato 5. hebdomadae 40): Venetiis 1602. p. 171.

S. Toma[18] pak veli: »Kad netko hoće izbjegavati grijeh, mora biti ohrabren od majke i sina, naime Krista — mora bježati od grijeha pomagan pomoću majke dječaka.«

I opet: »Po njezinom, Marijinom zagovoru, spaja se (duša) sa Kristom po milosti.«[19]

Sv. Albert Veliki,[20] kaže: »(Majka Božja) neposredno prima božanska osvjetljenja, ona općenito dijeli sve dobrote.«

Isti Sv. Alberto Veliki,[21] drugom zgodom ovako piše: »Blažena Djevica se u pravom smislu zove vrata nebeska: jer je po njoj izašla sva milost, koja je na ovaj svijet došla ili je imala doći bilo stvorena bilo nestvorena: ona je naime mati svih dobrih i majka milosti i majka milosrđa pa je sama nestvorena milost kao vodovod izašla iz nje i došla na svijet. Jednako je po njoj unišlo sve dobro, koje je ikada s neba sišlo na zemlju i obratno: zato veli njezin sin (Sapient. VII. 11): »Dođoše mi sva dobra kad i ona.«

U 12. vijeku sv. Bernardo[22] veli: »jer Bog je htio da ništa nemamo, što ne bi prošlo kroz Marijine ruke.

Dublje dakle promatrajmo, kolika je čuvstva pobožnosti htio da dajemo njoj na čast onaj, koji je u Mariju stavio puninu svega dobra, za to da znamo, da nam od nje, koja se diže u izobilju milja, jednako potječe i sve što ima u nama nade i sve što ima milosti i sve što ima spasenja.«

Sv. Anselmo Kant[23]: »Ako ti budeš šutjela, ne će ni jedan (svetac) moliti, nijedan pomagati. Ako ti budeš molila svi će moliti, svi će pomagati.

Gdje je nada moja osim u Bogu i u Tebi? Dakle bez Tebe nema ništa pobožnosti, ništa dobrote, jer si majka vrline i svih dobara. Pomozi mi dakle i nemoj meni jedinome uskraćivati dobročinstvo, koje svima daješ i onda, kad te ne mole.«

---

[18] In Math. II. Ed. Marietti 1925. p. 38. Cf.: Bittremieux o. c. p. 197.

[19] In Joan. c. 2. l. 1, n. 2. Ed. Marietti, 1925. p. 77. Cf. Bittremieux o. c. p. 197.

[20] Mariale q. 29, § 2.

[21] Ib. q. 147, p. 211.

[22] M. P. L. t. 183, col. 100.

[23] Or. 46 et 47. P. L. t. 158 col. 944 i 945.

U 11. vijeku sv. Petar Damjan[24] veli: »U tvojim su rukama riznice smilovanja Gospodinovog i jedina si izabrana, da ti se dâ tolika milost.«

U 8. vijeku sv. Ivan Damašćanski[25]: »Kao što naime iz ovog sunca, kojemu je dano najsjajnije i trajno svijetlo, vječno provire izvor njegove svjetlosti, koje je šta više i samo nepresušni izvor svjetlosti, kao što je odredio Bog, njegov stvoritelj: tako si i ti (Marijo) izvor prave svjetlosti i neiscrpljena riznica samog života i preobilno ključanje milosti, koja si nam sva dobra pridružila i donijela — ti nam lijevaš rijeke milosti, izvore ozdravljenja, trajne blagoslove te čiste i neiscrpljene napitke silne svjetlosti, besmrtnoga života i prave sreće.«

U istom vijeku sv. S. German,[26] patriarha kaže: »Moćna je dakle za spasenje tvoja pomoć, o Bogorodice, i nije joj nužna preporuka nikoga drugoga kod Boga. Tvoje je skrbništvo besmrtno, tvoj zagovor je život, a tvoja zaštita vječna. Kad Ti ne bi vodila, nitko ne bi postao duhovan. Nitko nije ispunjen spoznavanjem Boga osim po Tebi, o presveta, nitko nije spašen osim po Tebi, o Bogorodice; nitko nije izmakao pogiblima osim po Tebi, o Djevice roditeljko; nitko nije otkupljen osim po Tebi o Bogorodice; nitko nije nikakva dara milosrđem stekao osim po Tebi.«

Sv. Tarazij (koncem 8. i početkom 9. vijeka) kliče: »Zdravo ti, koja dižeš pale, ti uzroče spasenja za sve smrtne, zdravo posrednica sviju, koji su pod nebom; zdravo pomoćnica svega svijeta.«[27]

Sv. Sofronije u 7. vijeku naziva Mariju vratima spasenja, mostom k Bogu. Ona je jedina pomoćnica griješnika, uzrok našega veselja, pomoć kršćana.[28]

Sv. Ćiril Aleksandrijski u 5. vijeku kaže: »Zdravo, Marijo Bogorodice, koja spasavaš svaku vjernu dušu.«[29]

I opet: »Mi Te pozdravljamo, Bogorodice Marijo, časna riznice sveg svijeta, po kojoj se dragocjenu križu odaje čast i po svem svijetu klanjanje, po kojoj se nebo zanosi, po kojoj se anđeli i arkanđeli raduju, po kojoj se razgone zlodusi, po kojoj je napasnik đavo s neba ispao, po kojoj se i nakon pada stvorovi uzimaju na nebo, po kojoj svi stvorovi, obuzeti ludim idolopoklonstvom, dolaze k spoznavanju istine, po kojoj je pripao vjernicima sveti Krst i ulje oduševljenja, po kojoj su na čitavom svijetu osnovane Crkve, po kojoj se narodi zovu na pokajanje.«[30]

---

[24] Serm. 45, In Nativit. B. V. Mariae: M. P. L. t. 144 col. 740.

[25] M. P. G. t. 96, col. 715, 716.

[26] Or. II. in Dormit. B. V. M. P. G. t. 98 c. 350.

[27] P. G. 98, 1499.

[28] P. G. 87, 3847.

[29] M. P. G. t. 77. col. 1034.

Sv. Proklo u istom vijeku veli, da je Marija jedini most između Boga i ljudi, kraljeva lađa, koja nosi bogatstvo iz Tarza, njiva očeva blagoslova, u kojoj leži poklad Gospodinove milosti.[31]

Jednako u tom vijeku govori Bazilije iz Seleucije, da je Marija posrednica među Bogom i ljudima, određena da odstrani zapreku te spoji nebesko i zemaljsko. Njezina je moć nad moći sviju svetaca.[32]

Među najstarijim sv. ocima najodličniji je svjedok općenitog Marijinog milosnog posredništva sv. Efrem, koga bogoslovi s pravom počinju nazivati »Marianus doctor«.[33] On kliče: »Gospođo, . . . zaštitnice grješnika . . . sviju utočište i život svega svijeta — požuri se primiti prošnju k Tebi prinešenu.«[34]

Na drugom mjestu opet: »Ljudski rod . . . od tvoje uvijek zavisi zaštite i tebe jedinu imade kao utočište i obranu. Nemoj dakle prezreti sluge svoga, koji svu nadu iza Boga imade položenu u Tebi.«[35] No on govori još izričitije. On Mariju zove: »bonorum omnium suppeditatio — obilje sviju dobara«; »bonorum omnium erogatio — sviju dobara dijeljenje«.[36] On joj kliče: »Djevice, gospođo, Bogorodice, Zajedničko spasenje roda ljudskoga; Ti poput majke ne prestaješ bdjeti nad nama, nego ljubeći djecu svoja dobročinstva uvijek nama dijeliš, spasavajući, braneći, čuvajući, oslobađajući me od pogibli, izlučujući iz pogibli, otkupljujući od mnoštva grijeha.«[37] Tako evo sv. Efrem već u 3. vijeku.[38]

---

[30] Homilia IV. Ib. col. 991.

[31] M. P. G. t. 65. col. 682, 755.

[32] M. P. G. t. 85. col. 443, 447, 450.

[33] Cf. Ephemerides theologicae lovanienses. A. 1927. Fas. 2. p. 161.

[34] Ag. III. 539—540 (Ed. graeca Asseman-Mobarek 6 vol. Romae 1732—1746). Cfr. Ephemerides theologicae lov. l. c.

[35] Ag. III. 532—533.

[36] Ib. 528, 529.

Iz navedenih se svjedočanstva vidi, da je općenito Marijino milosno posredništvo bilo dosta živo u svijesti kršćanske prošlosti.

Da se međutim pravo ocjeni vrijednost argumenata iz predaje treba istaći neke opaske.[39]

Ako naime iz prvih vijekova nema premnogo svjedočanstva, jedini je razlog taj, što još tradicija nije posve istražena. Novija istraživanja pokazala su, da je opravdano zaključiti, da u najstarijoj tradiciji imade ne samo čvrstih svjedočanstava, koja univerzalno Marijino posredstvo uključuju, nego i izričitih potvrda ove istine.[40]

Treba nadalje za objašnjenje navedene činjenice uzeti na um također razvitak nekih drugih istina o Bl. Dj. Mariji, posebice pak razvitak nauke o Bezgriješnom Začeću. U spoznajnom razvitku naime ove nauke treba dobro razlikovati dvostruki stadij: a) prvi stadij, u kojem se je istina naučavala uključivo, implicite i predavala kao u kakvom zametku; b) drugi stadij, gdje se je ta nauka već jasnije i izrazitije naučavala. U prvom stadiju bila je spoznaja ove istine uključiva, u drugom izričita.

Kao što je dakle nauka o Bezgriješnom Začeću bila smatrana i spoznavana tečajem vremena kao uključivo sadržana u mnogim naslovima i općenitim izričajima, kojih u staroj tradiciji imade preobilno, tako su također nauku o posredništvu sviju milosti nekoć mnogi gledali, a danas općenito vide sadržanu u naslovima i izričajima, koji su nekoć upotrebljavani za Mariju u vezi s njezinim posredovanjem raznih milosnih dobara. Jednako dakle, kao što je uključivo sadržanje nauke o Bezgr. Začeću u starim dokumentima poslije postajalo sve jasnije, tako se i za Marijino posredništvo, koje se smatralo u starim dokumentima sadržano uključivo, zapaža, da je ondje jasno sadržano.

---

[37] Ib. 543.

[38] Ostala njegova prekrasna svjedočanstva gledaj u članku **J. M. Bovera**: S. Ephraem Syri testimonia de universali B. M. V. Mediatione, u Ephemerides theologicae lovanienses g. 1927. f. 2. str. 161—179.

[39] Cfr. Bittremieux, o. c. p. 213—214.

[40] Cf. Terrien: o. c.

Konačno da tko prikupi svjedočanstva sviju vremena, dokumente sviju svjedoka, vidio bi, da tradicija sve milosti *dane raznim osobama, u raznim stupnjevima i u razno doba* pridijeva Marijinu posredništvu. Tako nam univerzalnost Marijinog milosnog posredništva iskače iz činjenice, što su konkretno sve pojedinačne milosti uvijek bile smatrane darom Marijine ljubavi i njezina posredovanja za nas.

Protiv našeg nastojanja, da iz izričitih svjedočanstvi tradicije dokažemo općenitost Marijinog milosnog posredništva iznosi se tvrdnja, da tradicija zove doduše Bl. Dj. Mariju uzročnicom sviju milosti, ali samo u toliko, u koliko je ona dragovoljno postala majkom Spasiteljevom, od koga nam proističu sve milosti.

S obzirom na ovaj prigovor treba ponajprije reći, da tradicija zove Mariju uzročnicom milosti i zato, što je rodila Spasitelja, uzročnika milosti. Ali nema također sumnje, da tradicija polazi i dalje. Uz ovu dalnju saradnju priznaje i ispovijeda tradicija, kako vidjesmo, i bližu saradnju, koja stoji u neposrednom sudjelovanju kod dijeljenja sviju milosti.

Govore nadalje, da tradicija zove Mariju u tom smislu dijeliteljkom sviju milosti, u koliko ona imade vlast, da sve milosti isprosi, a ne u toliko, u koliko bi uistinu za sve milosti i posredovala.

Na ovaj prigovor nije teško odgovoriti. Ako sv. Oci drže, da Marija može sve milosti isprositi, pak oslanjajući se na tu supozociju kažu: Marija je izmolila i ovu i onu milost i sve milosti, kojegod su im poznate, onda je očito, da sv. oci dijeljenje po Mariji sviju poznatih milosti smatraju samo logičkom aplikacijom nauke, da ona kod diljenja sviju milosti uistinu i stvarno sarađuje.

Pitanje osvijetljuju također razlozi, zašto sv. oci nabrajaju pojedine milosti i za njih kažu, da ih dobivamo posredovanjem Marijinim. Ti su razlozi u tome, što je Marija puna brige za sve ljude, što je s Kristom združena u djelu otkupljenja. Ovi pak razlozi očito kažu, da sv. oci uzrok činjenici, što Marija neke specijalne milosti dijeli, imadu u tome, što vjeruju, da ona sudjeluje kod dijeljenja sviju milosti uopće.[41]

Izričita dakle svjedočanstva tradicije kroz prvih 13 vijekova daju nam dosta snažan dokaz, da je Marija uistinu općenita posrednica sviju milosti.

Tradicija pak kasnijih vijekova do današnjega dana dakako da obiluje sve jačim i jasnijim dokazima.

U 14. vijeku n. pr. Rajmund Jordanis uči, da u dvostrukom obziru dobivamo sva dobra po Mariji: ona nam je dala Isusa; ona je u svim potrebama naša posrednica kod njega.[42]

Sv. Bernardin Sienski u 15. vijeku († 1444.) tvrdi: »Od časa, kad je djevičanska mati začela u svome krilu Božju Riječ, ima ona tako reći neku izvjesnu jurisdikciju nad vremenskim izlaženjem Duha Svetoga (t. j. nad milosti, čije dijeljenje bogoslovi pripisuju kao vlastitost Duhu Svetom) tako da nijedan stvor ne prima od Boga nijedne milosti ili kreposti osim po dijeljenju Bl. Dj. Mariji — nisi per dispensationem B. M. Virginis.« Krist je glava, iz koje teče milost u mistično tijelo, Marija je kao vrat, po kojem se iz glave prelijeva milost u tijelo. I to Marija radi po svome zagovoru.[43]

Dionizije Kartuzijanski pak veli: »Djevica se može nazvati spasiteljicom svijeta poradi zasluge svoje sutrpnje (propter meritum suae compassionis), po kojoj je trpeći zajedno sa sinom, koji je trpio, odlično zaslužila, da se po njezinim molitvama zasluge Kristove trpnje priopćuju svijetu.«[44]

Sv. Antonin († 1459.) veli: »Marija je naša duhovna majka, koja nas je pod križem rodila u najvećim bolovima. Zato imade ona za nas majčinsko srce. — Nitko se ne može sakriti pred toplim zrakama njezinih dobročinstva. Ona je vrata nebeska. Što imade stvorene milosti na svijetu, to nam s neba dolazi preko Marije.«[45]

---

[41] Bitremieux: o. c. p. 214—216.

[42] Cfr. Godts: De definibilitate mediationis universalis Deiparae (Bruxeles 1904.) p. 362.

[43] Sermo de Nativ. B. M. V. Sermo de Visit.

[44] De Laudibus Virg. 1. 2a. 23.

[45] Summa theol. p. IV.

Kad su u 16. vijeku protestanti ustali uz ostalo i protiv Marijina dostojanstva i časti, ustali su na obranu kršćanske istine i Marijine časti odlični i učeni katolici. Među prvima je bio sv. Petar Kanizije († 1597.). On tvrdi, da sve milosti dobivamo po Mariji i to ne samo, ukoliko nam je rodila Spasitelja, nego u koliko nam dijeli sve pojedinačne milosti.[46]

Drugi snažni branitelj katoličke vjere protiv protestanata bio je Robert Belarmin († 1621.), koji braneći Marijinu čast piše: »Krist je glava Crkve, a Marija je vrat Crkve. Svi darovi, sve milosti, svi nebeski utjecaji ističu od Krista kao glave i idu preko Marije kao vrata u tijelo crkve.«[47]

F. Suarez († 1617.) u svome odličnom djelu »De mysteriis vitae Christis« govoreći o Marijinom posredovanju veli, da je ono snažnije od cijelog nebeskog dvora. Marija je »posrednica kod posrednika i vrat, preko kojeg silazi utjecaj glave na tijelo«. Svi ostali sveci posreduju preko nje. Sveci su posrednici u pojedinim zgodama, a Marija je općenita posrednica u svim stvarima. Zato se s pravom zove nada naša, život, slast, majka milosrđa. Zato je opravdano uvjerenje Crkve, da nam je Marijino posredstvo korisno i potrebno.[48]

Odlučno je tu nauku u 17. vijeku zastupao i kard. Lugo govoreći: »Pravo štovanje prema majci Božjoj traži, da kadikad molimo nju, koju je Bog postavio općenitom posrednicom kod Sina i čijim posredništvom daje nama milosti i sva dobra.«[49]

Nije međutim potrebno nabrajati mnoštvo drugih odličnih bogoslova onoga doba, koji se onamo od 16. vijeka iza sv. P. Kanizija, Bellarmina i Suareza redaju kao braniči općenitog Marijinog milosnog posredništva. Treba možda tek istaknuti, da već od 18. vijeka bogoslovi često Marijino milosno posredništvo stavljaju u formu teze, koju onda brane. Prvak je u tome sv. Alfonso Marija Liguori, koji u 5 gl. svoga tumačenja Salve Regina kaže: »Stavak, koji hoću ovdje da dokažem jest taj, da je zagovor Marijin za naše spasenje potreban. Bog hoće . . . da sve milosti, koje nam on daje, dolaze preko Marijinih ruku.«[50]

---

[46] Cfr. Pesch: Die selige Jungfrau Maria, die Vermittlerin aller Gnaden p. 83—86.

[47] Roberti Bellarmini Contiones, cont. 42 (ed. Lovanis 1615) 383, 385. 386, ap. Pesch. o. c. p. 87.

[48] Suarez, de mysteris vitae Christi disp. 23, sect. 23. Cfr. Pesch, o. c. p. 87, 88.

[49] De fide (Venetiis 1718) disp. 13. n. 14.

Za vrijeme sv. Alfonsa izdaje bavarski benediktinac Vigilije Sedlmayer († 1772.) djelo: Theologia Mariana (München 1758.), gdje postavlja tezu: »S neba nam se ne dijeli nijedno dobro osim po zagovoru presvete Djevice.«[51]

U 19. konačno vijeku treba spomenuti snažnog braniča Marijinog milosnog posredništva. M. J. Scheebena.[52]

Kasnije se pak redali odlični katolički bogoslovi jedan za drugim, da ovu istinu dokažu tako, te je danas nauka o općem milosnom posredništvu Bl. Dj. Marije usvojena kod najvećeg dijela kat. bogoslova.[53]

Hoćemo li da na koncu uočimo sve ono, o čemu su nas poučili dugi vijekovi kršćanstva, onda treba reći, da nauka o općenitom Marijinom milosnom posredovanju nije nova, tek se spoznaja njezina sve više razvija, dok u naše doba konačno nije poprimila tako jasne i čvrste obrise. Tako je evo i tradicija dala čvrsti dokaz za opće Marijino milosno posredovanje.

4. **Marijino milosno posredništvo i redovno učiteljstvo Crkve.**

Ono, što nam je kao čvrstu božansku istinu utvrdila vjekovna kršćanska tradicija, našlo je potvrde i u izjavama najvišeg crkvenog učiteljstva, osobito papa posljednjeg doba. Da iz obilja dokaza iznesemo barem nešto!

Benedikto XIV. u buli Gloriosae Dominae (27. IX. 1748.) veli: »Ona (Bl. Dj. Marija) jest kao nebeski potok, preko kojeg se sviju milosti i sviju darova struje svode u krilo bijednih smrtnika.«

Pijo VII. odobrio je oficij na čast Bl. Dj. Marije Pomoćnice Kršćana. U 7. lekciji se toga oficija čita: »Više dakle gledate, s kakovim je čuvstvom pobožnosti htio da nju častimo onaj, koji je svu puninu stavio u Mariju. Radi toga ćemo se, ako li je što u nas nade, ako li je što milosti, ako li je što spasenja, sjetiti, da nam od nje dotječe, koja se diže u obilju krasotâ. Svim dakle silama srdaca, svim osjećajima grudi i svim željama ovu Mariju štujemo, jer je tako volja onoga, koji je htio, da sve imamo po Mariji.«

---

[50] Cfr. Pesch. o. c. p. 89.

[51] P. 3, sect. 1. a. 9. n. 1738; apud. Pesch. o. c. p. 90.

[52] Handbuch der katholischen Dogmatik III. Bd. S. 455—629.

[53] Jedan dio savremenih bogoslovskih djela o Marijinom milosnom posredništvu navedosmo u Bog. Sm. g. 1928. br. 2. str. 195.

Isti taj papa na drugom mjestu ovako kaže: »Što je nadahnuta božanskim Duhom, preblažena i slavna Božja Roditeljka Djevica Marija sama o sebi unaprijed objavila, da će je svi naraštaji nazivati blaženom, to smo doista vidjeli da se ispunilo ne samo u prvim vijekovima Crkve, kad se njoj na čast stadoše po cijelom svijetu graditi hramovi i dizati žrtvenici, nego se je i pobožnost prema predragoj našoj Roditeljici i Dijeliteljici svih milosti svaki dan sve više povećavala i jedni za drugima slijedili su novi iskazi ljubavi sa sve većim žarom pobožnosti.«[54]

Leo XIII. u enc. »Jucunda semper« (8. IX. 1894.) veli: »Što moleći tražimo Marijino okrilje, to se doista kao na temelj oslanja na službu, da nam pribavlja milost (in munere conciliandae nobis divinae gratiae), koju (službu) Ona neprestano kod Boga vrši.«

U enc. »Adjutricem populi« (5. IX. 1895.) kaže: »jer ona je (t. j. Marija) po samoj Božjoj odluci počela tako bdjeti nad Crkvom, tako nam materinski pomagati i njegovati nas, da je ne samo bila pomagateljka u vršenju svetinje otkupljenja (administra sacramenti redemtionis), nego je jednako i pomagateljka kod dijeljenja milosti, koja iz one svetinje imade da dopire u sva vremena.« I dalje govori isti papa:

»Nikog nema, o Presveta, koji bi se napunio spoznajom Boga osim po tebi; nikog nema, koji bi se spasio osim po tebi Bogorodice, nikog, koji bi dar iz milosrđa primio, osim po tebi.«

U enc. »Diuturni temporis« (5. IX. 1898.) veli: »Od nje se kao od najplodnijeg kanala odvode napitci božanskih milosti; u njezinim su rukama blagajnice Božjih smilovanja. Za nju hoće Bog da bude počelo sviju dobara.«

U enciklici opet »Octobri mense« (22. IX. 1891.) kaže: »Na temelju ovog (pristajanja Djevice na utjelovljenje) smije se ne manje istinito i ispravno ustvrditi, da nam se iz onog silnog blaga milosti, koje je donio Gospodin, jer je Krist učinio milost i istinu, po Božjoj volji sasvim ništa ne daje osim po Mariji; zato da nitko ne uzmogne pristupiti Kristu osim po Mariji kao što ni k vrhovnom ocu nitko ne može pristupiti osim po Sinu.«

---

[54] Cfr. Bittremieux, o. c. p. 150.

U enc. pak »Supremi Apostolatus« (g. 1883.) veli: »Ništa ne smatramo vrijednijim ni prečim nego ako bismo i pobožnošću sebi pridobili veliku Roditeljicu Božju Djevicu Mariju, koja je, kao posrednica našeg mira kod Boga i upraviteljica nebeskih milosti, na nebu smještena na previsokom vrhuncu moći i slave, zato da pomoć i zaštitu dijeli ljudima, dok uz tolika naprezanja i opasnosti hrle u onu vječnu državu . . .«

Za Leona XIII., čije su enciklike[55] nepresušivo vrelo nauke o Marijinim odlikama, ne zaostaju ni kasniji pape.

Pijo X u enc. »Ad diem illum« (2. II. 1904.) veli: »Iz ove pak zajednice bolova i volje između Marije i Krista, zaslužila je ona, da predostojno postane popraviteljkom propala svijeta te stoga djeliteljka sviju darova, koje nam je Krist stekao smrću i krvlju.

Za onu, koju spomenusmo, zajednicu bolova i nevolja Majke sa Sinom to je dano uzvišenoj Djevici, da je čitavoga svijeta kod jedinorođenoga Sina najmoćnija Posrednica i Pomirnica (Mediatrix et Conciliatrix). Krist je izvor — Marija je pako vodovod, ili također vrat, koji spaja tijelo sa glavom i kroz koji glava svoju snagu i moć prelijeva u tijelo. Jer ona je vrat naše glave, kroz koji nam duhovna dobra na mistički način pritječu u njegovo tijelo. (S. Bernardi Serm. Guadrag. de Evang. aeterno ser. X. a. 3, c. 3).

Ona po prikladnosti (de congruo), kako kažu, zaslužuje nama ono, što nam je Krist zaslužio po pripadnosti (de condigno) te je prva pomoćnica u dijeljenju milosti (princeps largiendarum gratiarum ministra), te blago njegovih zasluga (Kristovih) upravo majčinskim pravom upravlja.«

Za Pijom X. ne zaostaje ni Benedikt XV., koji je svoje mišljenje o toj nauci izrazio više puta. Tako primjerice u okružnici »Fausto appatente die« (29. VI. 1921.). No najizrazitije je pokazao svoje mišljenje dopustivši oficij i sv. misu u čast Bl. Dj. Marije posrednice sviju milosti. God. 1921. dozvolio je naime spomenuti papa taj oficij i sv. misu svim dijecezama Belgije. No ujedno je dao dozvolu sv. Kongregaciji obreda, da jednaku povlasticu dade svakom biskupu, koji to zatraži. To je već tražilo veoma veliko mnoštvo biskupa.

---

[55] Gl. Ephemerides theologicae lovanienses a. 1927. Fas. 3. J. Bittremieux: Doctrina Mariana Leonis XIII. p. 359—383.

Snaga je spomenute činjenice velika. Crkva ovu svetkovinu ne samo tolerira nego odobrava i preporuča. Javnim činom uvodi i preporuča oficij, u kojem se tako jasno i očito govori, da je Marija posrednica sviju milosti.

Pijo XI. također daje svjedočanstvo ovoj nauci. Imenujući Bl. Djevicu uzetu na nebo osobitom zaštitnicom francuskog naroda naziva ju: »sviju milosti kod Boga posrednica« (gratiarum omnium apud Deum sequestram). U pismu, kojim našu crkvu Majke Božje Bistričke pridiže na čast manje bazilike jednako zove Mariju — gratiarum apud Deum sequestram — posrednica milosti kod Boga.[56]

To su evo barem neki dokumenti iz nauke posljednjih papa.

Da se vidi vrijednost iznesenih argumenata iz crkvenog učiteljstva, treba uočiti ovo:

Nauku u Marijinom milosnom posredništvu naglasuju ne samo biskupi nego i pape i to čitava serija. Ako pak vrijedi mnogo ugled jednog pape, koliko više vrijedi ugled čitave serije.

Pape nadalje, kako vidjesmo, govore odlučno, kategorički.

Treba također naglasiti, da oni tu nauku ističu ne privatno nego u javnim autentičnim dokumentima, koji su upravljeni na svu Crkvu i svečano na sve vjernike. Pače i u takvim aktima, koji se odnose na javni kult kao što je oficij i misa.

Kod svega toga treba isto tako uočiti, da se tu radi o vršenju papinske učiteljske službe u veoma važnoj stvari, koja se odnosi na samu vjeru. Jer iako ovakve papine izjave nisu vjerske definicije, ipak Crkva za njih traži naš pristanak kao na istine, koje su u vezi s religijskim pokladom.

---

[56] Gl. Katolički List g. 1924. br. 5.

Važnost papinskih izjava odskače još više iz načina, kako su dane i iz prilikâ, u kojima je to učinjeno. Za potvrdu naime nauke o dijeljenju sviju milosti pozivlju se pape na fundamentalne Mariološke principe, koje sadrži tradicija, a u prvom redu na temeljni princip o načelnoj Marijinoj saradnji u djelu otkupljenja. I prilike papinskih izjava govore za nauku o općenitom posredništvu. Pape naime govore za Marijino posredništvo, premda znadu da ta nauka imade i svojih protivnika. Oni znadu, da njihov govor ide za tim i da se tako prima kao da svojim auktoritetom hoće da jačaju ono uvjerenje, koje drži, da je nauka o općem Marijinom posredništvu Bogom objavljena istina, a ipak to čine.

Kod prosuđivanja iznesenih dokumenata treba konačno uočiti, da postoji neka redovita briga, bdijenje i skrb Duha Svetoga, koji je s Crkvom do konca svijeta i koji ne bdije samo onda, dok se izdavaju svečane dogmatske definicije, nego i onda, dok se vrši redovna dnevna učiteljska služba.[57]

Kad uzmemo sve ovo pred oči, onda vidimo, da argumenat, koji nam pružaju pape svojim izjavama o općem milosnom posredništvu Bl. Dj. Marije imade veliku vrijednost, ne ćemo li reći, da su pape u najvažnijim pitanjima veoma lahkoumni i nerazboriti. Pripustiti pak ovo posljednje značilo bi reći, da nad Crkvom ne bdije onaj Duh Sveti, koji joj je obećan do konca svijeta.[58]

* * *

---

[57] Cfr. Bittremieux, o. c. p. 154—155.

[58] Ib. p. 156.

Maria — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

IV. Poteškoće protiv općenitog Marijinog milosnog posredništva.

Iznijeli smo i izložili smisao nauke o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu. Utvrdili smo također tu nauku obiljem argumenata iz Sv. Pisma, tradicije, crkvenoga učiteljstva imajući uvijek pred očima čvrste i opće priznate teološke principe i zasade. Prije nego li izreknemo svoje mišljenje, da li je nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu u onom spoznajnom razvitku, da je zrela za dogmatsku definiciju, treba da se obazremo na nekoje teškoće, koje se protiv toga posredništva iznose, a koje možda tečajem našeg raspravljanja nijesu bile uzete u pretres.

1. Prvu teškoću iznose iz apostola Pavla, koji veli: »Jedan je Bog i jedan posrednik Boga i ljudi, čovjek Krist Isus«.[1] Jednako po istom apostolu (mimo Isusova imena) »nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima, u kojem bismo se mogli spasiti«.[2] Kad bi pak Marija bila opća i nužna posrednica sviju milosti, onda ove apostolove riječi ne bi bile istinite, jer bi uz Krista postojao i drugi posrednik — Marija, i drugo ime — Marijino, koje donosi spasenje.

Odgovor na teškoću nije težak. Prigovor bi vrijedio onda, kad bi Mariji pridijevali prvotno i vrhovno posredništvo, no ne vrijedi, dok joj pridijevamo samo drugotno i podređeno posredništvo. Tome pak posredništvu riječi se apostola Pavla nikako ne protive. Naša se tvrdnja osniva na ovim razlozima:

---

[1] I. Tim. 2, .

[2] Djel. Ap. 4, 12.

Sva tradicija i samo Sv. Pismo upućuje nas na to, da se apostolove riječi imadu tumačiti tako, da je prvotni i glavni posrednik milosti samo jedan i to Krist Gospodin, ali da opstojnost drugotnih i podloženih posrednika tim riječima nipošto nije isključena. Ta eno sam sv. Pavao preporuča sebe vjernicima u molitve,[3] a sv. Jakob opominje kršćane, da mole jedan za drugoga.[4] To je očiti znak, da apostoli dopuštaju neko posredovanje vjernika u dijeljenju milosti. Uz sv. Pismo govori nam za ovako tumačenje Pavlovih riječi i sva tradicija i nauka Crkve. Kad bi postojao samo jedan jedini posrednik i mimo njega nikoji drugi, onda ne bi svećenik mogao dijeliti milosti preko sakramenata niti bi pojedini vjernici a niti čitava Crkva molitvama i dobrim djelima mogla išta postići kod Boga. Tko dakle ne će da ustvrdi ovih očitih zabluda, treba da prizna, da mimo prvotnog i glavnog posrednika u redu dijeljenja milosti imade i može da imade i drugotnih, podložnih posrednika.

Ako je pak tako, onda je očito i to, da nauka apostola Pavla ne isključuje ni mogućnosti, da bl. Djevica Marija bude nužna i opća posrednica, ne dakako prvotna i glavna, ali drugotna i podređena, koja je snagom Kristovih zasluga i njegova posredovanja dobila tu čast, da se s neba nijedna milost ljudima ne dijeli, za koju nije govorila bl. Djevica Marija. Unatoč dakle Marijinog općeg i nužnog posredovanja ostaje na snazi nauka sv. Pavla, da mi sva dobra dobivamo od Boga zbog Kristovih zasluga i da je Krist jedini posrednik, budući da se sve milosti, koje nam se dijele bilo kada i na koji način, dijele za to, jer nam ih je Krist u potpunom i pravom smislu zaslužio i stekao.

2. Međutim u vezi s naukom apostola Pavla iznose protivnici Marijinog općeg milosnog posredovanja drugu teškoću. Kažu: Sv. Ivan i sv. Pavao, koji nas tako pomno poučavaju o dubokom misteriju milosti, nigdje ne ističu nuždu Marijinog posredništva. Teško je pak reći, da nas oni podavajući nam tako duboku spoznaju milosne tajne ne bi poučili i o nuždi Marijina posredništva, kad bi ono uistinu postojalo.

---

[3] Rim. 15, 30. I. Sol. V. 25.

[4] Jak. 5, 16.

Na ovu teškoću treba reći, da su evanđeliste i apostoli isticali i propovijedali u svoje doba, doba prvih početaka kršćanstva, ono, što je bilo osnovno i najvažnije u novo osnovanom kraljevstvu Božjem. Trebalo je stoga iznijeti i prikazati pred čovječanstvom ponajprije Krista u svoj njegovoj moći i slavi. Govoreći stoga o otkupljenju i milosti, posve je jasno, da apostoli govore samo o Kristu, jer je on jedini, koji nam je mogao po pravdi zaslužiti i otkupljenje i milost. No posve je jasno i to, da se tim propovijedanjem i isticanjem Kristova posredništva nipošto ne dira u snagu i moć s obzirom na milost onih, koji su je možda primili od Krista, a najmanje pak u moć i milosnu snagu Marijinu. Sama šutnja o Marijinoj moći ne može se dakle eo ipso uzeti kao poricanje te moći.

3. Ali — nastavljaju protivnici — ova šutnja o Marijinom milosnom posredovanju ne prestaje s apostolima, nego se i dalje nastavlja. Pače, govore oni, bilo je kroz prva tri vijeka u Crkvi već mnogo svetaca, a Marija ne samo što nije priznavana kao posrednica sviju milosti, nego je uopće veoma slabo ili gotovo nikako čašćena.

Na poteškoću ovako odgovaramo:

Nema dvojbe, da u štovanju i pobožnostima Bl. Dj. Marije postoji neki razvitak, kao što se to zapaža i u drugim kršćanskim pobožnostima. Međutim ova je činjenica bila posve u skladu s mudrošću promisla Božjeg. Kad je kršćanstvo stupalo pred poganstvo, trebalo je, da pogledi sviju ljudi budu upereni na začetnika i darovatelja svega našega spasenja. Sve je drugo moralo za čas da uzmakne. I ova potreba nije trajala samo do smrti apostola, nego se osjećala još i iza njihove smrti. Istom onda, kad se već Kristova slika utisnula u srce sviju, a Kristova vjera kao podosta proširena postala nužni faktor života, počelo se dublje ponirati u sav poklad objave te jasnije gledati i otkrivati sve, što je u vezi s Kristom. Dosljedno počela se pronositi i pobožnost na sve, što je zbog veze s Kristom vrijedno poštovanja. Tada počinje i pobožnost prema Mariji. Evo unutarnjih razloga, zašto se štovanje Marije ne zapaža odmah u počecima kršćanstva.

No iako u prvim kršćanskim počecima nemamo jasnijih tragova o posebnom Marijinom štovanju, nema ipak dvojbe, da je Marijino štovanje u nekoj mjeri postojalo već i u prva tri vijeka. Tako se primjerice već u najstarijim obrascima vjerovanja kaže: »Vjerujem u Boga, oca svemogućega, i u Isusa Krista, njegova jedinoga Sina, našega Gospodina, koji je rođen po Duhu Svetom od Marije Djevice.« U ovoj evo vjeropovjesti koja se polagala pred krštenjem, nalaze se počeci i osnovica Marijina štovanja. Iz ovog štovanja, u kojem se evo izriče Marijino Božansko materinstvo i njezino djevičanstvo, razvile se kasnije i ostale Marijine pobožnosti: spoznaja i štovanje njezinog odnošaja prema svim božanskim osobama, njezinog vječnog djevičanstva i t. d.

Nadalje se tragovi Marijina štovanja zapažaju kod skupljanja na službu Božju, gdje su se čitali razni odlomci iz Sv. Pisma Starog i Novog Zavjeta, pa tako i oni, koji govore o Mariji.

Jednako su, kako vidjesmo i sv. oci govorili o Mariji s najvećim poštovanjem. Tome su nedvojbeni svjedoci sveti Justin, Irenej, Efrem.

Isto se tako Marijina štovanja nalaze i u crkvenim nagovorima. Prve prave homilije došle su do nas od Origena († 254) i to djelomično samo u prevodu. U 6. homiliji o sv. Luki govori Origen ovako: »Nov je bio pozdravni nagovor Bl. Djevice Marije. On se inače ne nalazi nigdje u sv. Pismu, nego je bio sačuvan za nju (Mariju): Zdravo milosti puna, Gospodin je s Tobom. Kad bi Marija bila znala, da su slične riječi već nekome drugome bile rečene, — ona je dakako poznavala zakon, tä bila je sveta te je u svagdanjim razmatranjima promišljala o izjavama proroka — tad je ovaj pozdrav ne bi bio začudio i uplašio. Zato joj kaže anđeo: »Ne boj se —«.[5] Jednako i slijedeća Origenova homilija daje svjedočanstvo o Marijinom čašćenju.[6]

Povrh toga čini se posve isključeno, da kršćani u svojim privatnim pobožnostima ne bi nikad opetovali anđeoske riječi: »Zdravo milosti puna«. Ili zar je moguće, da nijesu nikad molili »Magnificat«, a zna se, da su kršćani inače ovakve hvalospjeve sv. Pisma u svojim molitvama rado opetovali?

---

[5] M. P. G. 13, 1815.

[6] Gl. Pesch. o. c. p. 164.

Ne stoji dakle tvrdnja protivnika, da u najstarije kršćansko doba nema tragova Marijina štovanja.

Dakako da se u onom prvom Marijinom štovanju još ne ispovijeda općenito milosno Marijino posrédovanje. Spoznaja Bogom objavljenih istina, koja uopće u svome početku nije obuhvatila sav od Boga nam dani poklad, nije dakako odmah sadržala ni svega onoga, što nam je objavljeno o Mariji. I kao što se nalazi evolucija u spoznaji nekih drugih Bogom objavljenih istina, tako se i spoznaja Marijinih odlika sve jače produbljivala i proširivala. Ali i ako spoznaja Marijinog posredništva nije odmah od početka bila potpuna, ipak stoji, kao što smo vidjeli, da su ne samo u sv. Pismu nego i u najranijoj tradiciji istaknuta i sadržana načela i tvrdnje, čija dobra analiza nesumnjivo pokazuje i dokazuje odliku univerzalnog Marijinog milosnog posredništva.

4. No ni kasniji vijekovi — govore protivnici — nijesu pokazali dostatne jednodušnosti u pitanju Marijina posredništva. Ponajprije, vele, treba istaknuti, da argumenat za Marijino milosno posredništvo izgrađivan na temelju tekstova tradicije nije čvrst, jer se prečesto otačkim izjavama daje smisao, koji one nemaju.[7] — Odgovaramo: Dopuštamo, da se pojedinim otačkim izjavama pridijevao smisao, koji one uistinu nemaju. Ali to su pojedinačni slučajevi, dok je neprekinuta tradicija s nepriјepornim tekstovima dala dovoljan oslon za našu tezu o univerzalnom posredništvu. Dakako, kad velimo, da nam je tradicija dala snažan dokaz, uvijek treba imati na pameti, da pojedini tekstovi mogu neku nauku sadržavati ili implicite ili eksplicite. Ono što je neki otac rekao implicite, ne možemo reći, da je dotični sv. otac sam i dovoljno poznao i namjeravao učiti. Ali opet stoji to, da otačka izjava može ili da suponira neku drugu nauku, ili da se iz otačke izjave neka nauka neposredno izvodi, te da nam je ona u tom slučaju dobar oslon i putokaz za neku nauku. Ocjenjujući ovakve izjave nikad također ne smijemo zaboraviti, da nad objavom bdije Duh Sveti, koji bez svake sumnje pazi i nadahnjuje ono ljud-

---

[7] Tako na pr. B. Poschmann (Theologische Revue No. 1. 1928.) podvrgavajući kritici Bittremieuxovo djelo: »De mediatione universali B. M. V. quoad gratias«.

sko nastojanje, koje u Crkvi teži, da se spoznaja uma dovine što savršenijeg znanja Bogom objavljenih istina.

Imajući sve ovo pred očima ističemo, da je tradicija u pitanju Marijinog milosnog posredništva preobilna. Preobilna velimo, jer razvitak ove nauke od isključivog njenog naučanja u raznim principima, na kojima se ona bazira, do izrazitog naučavanja, koje je kroz vjekove raslo i dandanas nabujalo i proželo svu teološku literaturu i sav život Crkve, očito pokazuje, da je nauka o Marijinom milosnom posredništvu, sagrađena na čvrstom temelju i da »je malo istina, koje bi po tradiciji bile tako dobro utvrđene, kako je upravo ova nauka.«[8]

5. Ali — kažu protivnici — oporba bogoslova, koji su se digli protiv Marijinog milosnog posredništva, prikazuje, kako je ta nauka neki novum u crkvi, bez dovoljnog oslona u tradiciji. Tako je primjerice — kažu — protiv toga posredništva ustao Teofil Raynaud († 1667.) u knjizi: »Diptycha Mariana«. — Raynaud u spomenutoj knjizi iznosi razloge za i protiv općeg Marijinog milosnog posredništva. Za nauku, koja hoće, da je Marija uistinu posrednica sviju milosti kaže, da je »sententia satis pia«. Njegovo mišljenje međutim, kako se iz čitava njegova djela vidi, izgrađeno je i izvedeno na temelju analize, koja niti je svestrana i duboka niti uzima u obzir sve činjenice, koje nam u okviru ovog pitanja dokumenti objave pružaju.[9] — Jednako iznose protivncii Didaka Ruiza de Montoya († 1632.) te Krizostoma Trombellija († 1784.). No ni ovi ne zadavaju nikoje teškoće. Ruiz uopće ne tangira pitanja o Marijinom općem milosnom posredništvu. On hoće da riješi pitanje, što jedan pravednik drugome može zaslužiti svojim zaslugama i zagovorom. No ni Trombellija ne mogu protivnici svojatati za sebe. Učeni bogoslov raspravlja o našem pitanju u djelu: »Mariae SS vita ac gesta cultusque illi adhibitus«. (Bononiae 1761.). On analizira sve dokaze, koji su izneseni u prilog Marijina posredništva. No iako on svim iznesenim argumentima imade nešto da prigovori, ipak se ne može posve određeno kazati, da je protiv Marijinog milosnog posredništva. Ako se pak protivnici pozivlju na to, da je u 18.

---

[8] Villada, Por la definition dogmatica de la mediacion universelle de la S. Vierge o. c. 180.

[9] Pesch. o. c. p. 94—96.

vijeku odlučno istupio protiv milosnog posredovanja Lamindo Pritanio (Muratori), onda se opet ne smije zaboraviti, da je s druge strane snažno branio tu nauku Benedikt Plazza D. I. i sv. Alfonso Liguori.[10] Teškoća dakle, koju iznose protivnici iz nejedinstvenog naziranja bogoslova, nije velika. Ponajprije ne postoji oporba bogoslova u onom obliku, u kojem je prikazuju protivnici. No kad bi oporba bogoslova kroz neko doba bila još i jača, nipošto ne bi ona značila, da nauka o milosnom posredništvu nije u pokladu objavljene istine. Spoznaja naime, koja kroz neko vrijeme može da bude nejasna i netačna, pročišćuje se i upotpunjuje, dok se konačno istina jasno ne zagleda kao Bogom objavljena.

6. Katolička je nauka i općenito uvjerenje puka, ističu dalje protivnici, da sveci na nebu neposredno posreduju kod Boga, da nam dade željene milosti. Kad bi pak bila istinita nauka, da je Marija općenita i nužna posrednica sviju milosti, onda bi slijedilo jedno od ovoga dvoga: ili da se mi bez obzira na svece treba neposredno da utičemo Mariji, čime postaje suvišno zazivanje svetih ili da sveci treba da posreduju više kod Marije nego kod Boga. — Nema dvojbe, da je Bog mogao tako odrediti, da nijedan svetac svojim posredovanjem ne može polučiti nikoje milosti, ako za tu milost nije posredovala i Bl. Djev. Marija. No ako je Bog tako odredio, odatle ipak nipošto ne slijedi, da je zagovor svetaca nepotreban. Bog je nama mogao odrediti, da samo za one milosti posreduje Bl. Dj. Marija i dosljedno da samo one milosti on čovjeku dade, za koje u nekim konkretnim slučajevima budu posredovali neki određeni sveci, za koje Bog hoće da se na poseban način časte i zazivaju. Iz općenitog i nužnog posredništva Marijina kod sviju milosti nipošto dakle ne slijedi, da je zagovor svetaca suvišan. Kao što naime zazivanje svetaca nije suvišno, makar je za svaku milost potrebno Kristovo posredovanje, tako to zazivanje nije suvišno, makar za svaku milost treba da posreduje i Bl. Djevica Marija.

S obzirom pak na tvrdnju, da bi u slučaju općenitog i nužnog Marijinog milosnog posredništva sveci trebali više da posreduju kod Marije nego kod Boga, premda je uvjerenje puka, da sveci mogu neposredno kod Boga za nas posredovati, reći nam je ovo: Iz uvjerenja puka, da sveci kod Boga mogu za nas posredovati, nipošto ne slijedi, da oni prije ne posreduju kod Bl. Djev. Marije, kao što iz toga uvjerenja nipošto ne slijedi, da puk hoće isključiti potrebu, da sveci najprije posreduju kod Krista Spasitelja. Oni posreduju kod Boga onako, kako Bog hoće da posreduju. Ako je dakle Božja odredba, da se milost ljudima ne dijele bez sudjelovanja Krista i Marije, onda nema dvojbe, da sveci tim putem posreduju kod Boga. No iako možda sveci mogu neposredno mimoilazeći Bl. Dj. Mariju posredovati kod Boga, nije time ipak porušena nauka o univerzalnom i nužnom Marijinom posredništvu sviju milosti, jer je Bog mogao odrediti da daje doduše milosti za koje neposredno mole sveci, ali samo u onom slučaju i onda, ako moli i Marija.

7. Iz ovog isticanja Marijinog posredništva, nastavljaju protivnici, izlazi, kao da bismo mi morali u svakoj potrebi moliti Mariju, dok se ipak čini veoma jasno, da je Bog u svojoj neizmjernoj dobroti spreman, da nam dade sve milosti, koje trebamo, i ako za njih ne molimo Bl. Djev. Marije.

Na teškoću odgovaramo: Nema dvojbe, da je Božja dobrota konačni uzrok sviju darova, koje mi od Boga primamo. Ali je opet istina i to, da ovisi potpunoma o Božjoj slobodnoj volji, na kakav će način Bog svoje darove dijeliti ljudima. Tako je n. pr. on odredio, da nam sve milosti mora zaslužiti Krist i da si svaki čovjek, ukoliko je u njegovoj moći, mora primjenu milosti zaslužiti sam svojim molitvama i dobrim djelima. Jednako je odredio, da se svi članovi »općinstva svetih« potpomažu međusobnim zagovorom da postignu željene milosti. Isto je tako zagovor to moćniji, što je molitelj ljubavlju i prijateljstvom jače povezan s Bogom. Ako je dakle Bog postavio spomenute uvjete za dijeljenje milosti, ne vidimo razloga, zašto ne bi bio mogao odrediti i to, da će njegova dobrota dijeliti samo one milosti, za koje bude govorila Bl. Dj. Marija. Dakako da se zbog toga nipošto ne treba bojati, da bi Marija molitvom svojom došla u protimbu s Božjom voljom ili da bi Bog bio možda voljan nekome dati milost, ali je ne daje, jer za nju nije govorila Marija. Marija naime svojim zagovorom posreduje ne samo za one, koji nju neposredno mole nego i za one, koji joj se ne utječu te dosljedno tome Marija svojim općenitim milosnim posredovanjem nipošto dijeljenje milosti s Božje strane ne ograničuje, nego ga u velike proširuje. Mi dakle ne moramo uvijek izričito moliti Mariju za posredovanje. No i onda, kad je ne molimo, ona ipak posreduje i Bog nikoje milosti ne daje, za koju nije posredovala Marija.

8. Bolje se je — nastavljaju protivnici — u pogledu milosti neposredno obratiti na Boga nego na Mariju. Tako nas je, kažu, učio sam Krist u Očenašu. — Jest, Krist je obećao, da će nam nebeski otac sve dati, što god ga budemo zamolili na pravi i dostojan način. Ali baš onda, kad budemo tako molili, sjedinit će i Marija svoj zagovor s našim molitvama, jer nam ona ne posreduje milosti samo onda, kad je molimo, nego to čini, kako već rekosmo, iz majčinskog srca puna ljubavi prema nama, i onda, kad je za to izričito ne molimo.

Naše dakle molitve, koje su upravljene izravno na Boga, bit će uslišane, ali ne po samoj našoj molitvi nego zato, što je s nama molila i Marija.

Smijemo mi dakle svoje molitve neposredno šiljati pred Boga i one će biti uslišane, ali ne bez posredovanja Marijina. No iz toga, što smijemo svoje molitve izravno upravljati na Boga, nipošto ne slijedi, da je to naprosto i uvijek najbolje. Bolje je onako, kako hoće Bog. Ako pak Bog hoće, da je Marija naša posrednica, onda slijedi, da se mi za to posredništvo moramo Bl. Dj. Mariji i moliti. Moleći se dakle treba da kod upravljanja svojih molitava radimo kao Crkva u svome časoslovu, gdje je najveći dio molitava ispravno upravljen na Boga, ali se ni u jednom času ipak ne zaboravlja ni na Mariju. No i onda, kad Crkva svoje molitve šalje direktno pred Boga, ne će ona time reći, da će te molitve Bog uslišati bez Marijina sudjelovanja ili da je naprosto bolje, da se molitve šalju neposredno k Bogu. U načinu upravljanja svojih molitava Bogu hoće Crkva samo da naglasi razne momente u dijeljenju milosti. Tako upravljajući svoje molitve izravno na Boga, ispovijeda ona vrhovno gospodstvo Božje i priznaje Boga kao uzročnika svake milosti. Upravljajući ih opet izravno na Mariju ispovijeda i priznaje, da će vrhovni začetnik milosti dati tu milost jedino onda, ako za nju bude govorila njemu najmilije stvorenje — Marija.

9. No mogao bi tkogod reći: Ako Marija zagovara naše molbe i onda, kad je za to ne molimo, nadalje ako svoje molitve možemo direktno šiljati k Bogu, zašto je onda uopće potrebno, da zazivamo Mariju.

Na teškoću ovako odgovaramo:

Svaka je majka spremna priskrbjeti svome djetetu sve ono, što mu je od koristi, ali nema sumnje, da je majka radosnija i da će spremnije to činiti, ako je dijete za to moli. Tako će i Bl. Dj. Marija radosnije prikazivati i posredovati za onoga, koji ju moli i časti nego za onoga, koji se za nju ne brine. Tako biva u pravilu, premda se događa, da Marija upravo svojim najvećim neprijateljima izmoli milost potpunog obraćenja.

Nije dakle svejedno sa strane Marijine, da li mi nju za milosno posredovanje molimo ili ne.

Još je to manje svejedno sa strane Božje. Ako je Bog odredio, da Marija posreduje za milosti, koje nam se daju, onda on hoće, da je i zazivamo i tako ju slavimo priznavajući joj onu odliku, koju joj je on sam dao. I kao što Bog saopćivši posredničku vlast svecima, hoće, da mi te svece štujemo i zazivljemo, tako jednako postavivši Mariju univerzalnom milosnom posrednicom svakako hoće, da je i mi štujemo i kao posrednicu zazivljemo.

10. Ali ako je Marija uistinu opća i nužna posrednica, onda — govore protivnici — uvijek ostaje pogibelj, da se zbog pomisli, da se nijedna milost ne dijeli bez Marije, naše štovanje, religiozno mišljenje, osjećanje i pobožnost odvrati od Krista i previše priveže uz Mariju.

Ovo međutim nije nikakva teškoća.

Nema naime spomenute pogibelji ondje, gdje se nauka o Marijinom posredništvu ispravno shvati i njezina pobožnost pravilno vrši. Mi vidimo, da se kraj sveg velikog štovanja Marije u katoličkom puku, ni katolička Crkva ni njezini vjernici nipošto nisu odvratili od Krista, već su ostali čvrsti u ispovijedanju sviju dubokih tajna povezanih s Kristovom osobom. Jednako Kristove časti i poštovanje ne će umanjiti štovanje Marije kao posrednice sviju milosti.

Izvan Crkve opet zapažamo, da nepoštovanje Marije nosi sa sobom i nijekanje istina povezanih s Kristom. Niječući Marijine odlike niječu i Kristovo božanstvo, rušeći njegovu nauku i kidajući njegovo djelo. Tome su svjedokom i sva krivovjerja od početka do danas.

Povijest nam dakle više govori, da je čašćenje Marije sredstvo i jamstvo prave vjere u Krista nego li obratno. I najveći zagovornici i propovjednici Marijinog milosnog posredovanja ističu, da nas štovanje Marije imade da dovodi k Isusu, koji je izvor svake milosti. Dakako, da se može dopustiti, da tko više časti Mariju nego Isusa, ali to su pojedinačni slučajevi, koji nastaju iz neznanja, nerazboritosti te su prema tome posve iznimna pojava, koja se ni u kojem pitanju, pa ni ovdje, ne može posve izlučiti, ali koja baš zbog svoje iznimnosti ne može stvarati one pogibelji, koju nazrijevaju protivnici Marijinog općenitog posredništva.

11. Marijino milosno posredništvo protivi se uzročnosti sakramenata. Sakramenti naime polučuju milost ex opere operato. T. j. kad se ispune svi uvjeti sa strane djelitelja i primaoca, a kraj toga je valjano obavljen sakramentalni znak, sakramenat daje milost sâm bez ičijeg posredovanja. Bila sakramentalna uzročnost koja mu drago, između Boga i milosti, koju sakramenat daje, nema nikakvog posredstva. Prema tome Marijino milosno posredništvo ne može se odnositi na sakramentalne milosti. Dakle nije Marija posrednica sviju milosti.

Ova bi teškoća postojala možda u onome slučaju, kad bismo tvrdili, da Marija kao fizički uzrok utječe na samu bit milosti. No posvema je druga stvar, ako tvrdimo, da Bog nijedne milosti ne dijeli bez Marijinog zagovora i posredovanja. Ako naime Marija zagovorom posreduje sve milosti, onda može ona biti posrednica i sakramentalne milosti. Da sakramenat naime djeluje ex opere operato, potrebno je mnogo uvjeta. Da se pak svi ti uvjeti ostvare, treba pomoći Božje. Ako pak svih tih preduvjeta za djelovanje sakramenta ne daje Bog osim po zagovoru Bl. Dj. Marije, onda je očito, da se Marija može nazivati i posrednicom sakramentalne milosti.

12. Govore nadalje protivnici ovako: Sudjelovanje Bl. Dj. Marije kod dijeljenja sviju milosti pretpostavlja u Bl. Dj. Mariji gotovo neizmjerno znanje, znanje, koje čistom stvoru nipošto ne pripada. Budući dakle, da takvog znanja Bl.

Dj. Marija ne može imati, ne može ona biti ni posrednica sviju milosti.

Posrednička služba Bl. Dj. Marije pretpostavlja spoznaju sviju ljudi i sviju potreba, u kojima se oni nalaze. To znanje posjeduje Marija zacijelo od onoga časa, otkako je uzeta u nebo i gleda Boga licem u lice. To znanje nije neizmjerno, i zato može da bude i u Mariji. Da pak u Mariji nužno mora postojati ovakvo znanje, slijedi iz Marijine službe, jer po priznanju sviju gleda i spoznaje u biti Božjoj svaki blaženik dakle i Marija, ono, što je nužno povezano s njezinom zadaćom i službom. Marija dakle mora imati golemo znanje, ali to znanje nije neizmjerno i stoga može da bude u Mariji.

13. Konačno, kažu protivnici, ljudi primaju i takve milosti, koje zlorabe, pak dosljedno zbog te zloupotrebe spomenute milosti samo povećavaju čovječju krivnju i prokletstvo. Takve su milosti dakle čovjeku na propast. Budući pak, da se nipošto ne može reći, da Marija posreduje za takve milosti, koje ljudima služe na propast, slijedi, da Marija nije posrednica sviju milosti.

Međutim ni ova teškoća ne može osporiti vrijednost tvrdnje o univerzalnom Marijinom posredništvu.

Milosti, koje kadikad ljudi zlorabe, daje Bog, čija je ljubav prema nama zacijelo veća nego li je ljubav Marijina. Ako dakle Bog bez povreda svoje neizmjerne dobrote može ovakve milosti dati, može i Marija za njih posredovati. Gledamo li pak na samu narav milosti, opet vidimo, da Bog ovakve milosti bez povrede i svoje pravde i svoje ljubavi ljudima može dijeliti i to zato, jer su one u sebi dobre i jer su određene za to, da čovjek sarađujući s njima zadobije svoje spasenje. Potpuna dakako spoznaja ovih milosti, koje svoje svrhe ne postizavaju, jest Božja tajna, te promatranje i njihove naravi i razloga, zašto ih Bog daje, spada ne u okvir teze Marijina posredništva nego milosti uopće i nedokučive tajne preodređenja.

(Svršit će se.)

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Svršetak).

IV. **Da li se nauka o univerzalnom Marijinom posredništvu nalazi u onom stadiju, da bi ju crkveno učiteljstvo moglo definirati kao Bogom objavljenu dogmatsku istinu?**

Iznijeli smo mnogobrojne dokaze iz sv. Pisma, tradicije i crkvenoga učiteljstva u potvrdu istine, da je Bl. Dj. Marija uistinu stvarna posrednica sviju pojedinačnih milosti, koje čovječanstvo prima. Vidjeli smo, da je ta nauka u životu Crkve kroz više od tisuću godina, da su je ispovijedali najodličniji sv. oci i bogoslovi i da su je javno naučavali vrhovni glavari Crkve, rimski pape. Riješili smo također teškoće, koje se protiv toga milosnog posredovanja iznose.

Posve je stoga prirodno, da je u vezi s ovim neoborivim dokumentima, a naročito s dokazima, koje su bogoslovi onamo od početka 20. vijeka posebnom brigom počeli iznositi u potvrdu istine o Marijinom univerzalnom milosnom posredništvu, nastalo živo gibanje i težnja u kat. Crkvi, da nauka: Marija je posrednica sviju milosti, bude podignuta na čast dogme, onako, kao što je to u prošlome vijeku učinjeno i s naukom o Marijinom bezgriješnom začeću. Tu težnju izrazuju Marijanski kongresi, na kojima se u novije doba gotovo uvijek raspravlja i pitanje o Marijinom univerzalnom milosnom posredništvu. Tako primjerice kongres u Freiburgu (Švicarska) g. 1902., Einsiedelnu 1907., Trieru 1912., u Bretagni god. 1913. Ovom je težnjom prožet i Marijanski kongres u Brüsselu g. 1921. Posebne molbe na sv. Stolicu, da se ova nauka proglasi dogmom, stigle su od svećenstva dieceze Malines, zatim od sviju redovničkih poglavara u Belgiji, od teološkog fakulteta u Louvenu i belgijskih biskupa. Crkveno učiteljstvo odgovorilo je na sve ove težnje i molbe tako, da je dozvolilo časoslov i misu u čast »Marije posrednice sviju milosti«. Nije dakle isključena mogućnost, da crkveno učiteljstvo donese i konačnu pozitivnu odluku o univerzalnom milosnom Marijinom posredništvu kao Bogom objavljenoj istini, koju bismo svi dužni vjerovati i držati kao članak vjere.

U vezi s ovim, što rekosmo, nastaje pitanje, kada Crkva neku nauku proglašuje kao Bogom objavljenu istinu i da li je konkretna nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu u tom stadiju, da ju Crkva može dignuti na čast definirane dogmatske istine.

Nema dvojbe, da će Crkva istom onda o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu izdati dogmatsku definiciju, kad bude uvjerena, da je ta nauka uistinu zrela za definiciju. Podlogu za ovo uvjerenje i sigurnost daje bogoslovska znanost. Da li je dakle nauka o univerzalnom milosnom posredništvu u tom stadiju, da može biti definirana, treba da pokažu bogoslovi. Stoga prije dogmatske definicije treba da je o tom pitanju na čistu teološka znanost. Dakako da bi Crkva apsolutno govoreći mogla ovu nauku kao što i drugu proglasiti dogmom i bez prethodnog teološkog istraživanja. Crkvi je naime zajamčena nepogrešivost u stvarima vjere i ćudoređa. Asistencija Duha Svetoga, koja čini da Crkva u vjerskim stvarima ne zaluta, nije vezana uz predhodno proučavanje božanskog poklada. Kad bi dakle i bez dovoljnog teološkog ispitivanja Crkva neku nauku proglasila Bogom objavljenom istinom, koju su dužni svi vjerovati, onda bi to bio nesumnjivi znak, da je dogmatizirana nauka u istinu takva, da se je mogla definirati i da je prava istina. Ali Crkva tako ne radi, a niti smije da radi, jer uzrok crkvene neprevarljivosti nije ni posebna objava ni nadahnuće (ni aspiracija), nego prisutnost (assistentia) Duha Svetoga, koji bdije da se u izlaganju objavljenog nauka ne prevari i ne naučaje krivo. Očito je dakle, da ta prisutnost Duha Svetoga prepostavlja ljudsko istraživanje i ispitivanje. Treba dakle da Crkva neku neuku najprije strogo ispita služeći se pri tome svim sredstvima i metodama, koje unapređuju ljudsku znanost. Istom onda, kad je Crkva nakon ozbiljnog i dubokog ispitivanja stekla uvjerenje, da je neka nauka uistinu takva, da se može definirati, pristupa ona k formalnoj dogmatskoj definiciji. Stoga je očito, da bi trebalo osuditi i da bi bili protunaravni svi oni putevi, kojima bi se nastojalo doći do dogmatske definicije na taj način, da se isključi ili odnemari bogoslovski rad i istraživanje, kojeno je uz molitvu jedini opravdani put do dogmatske definicije.

Kad će pak crkveno učiteljstvo u konkretnom slučaju smatrati, da je teologiji uistinu uspjelo pokazati, da se nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu nalazi jasno sadržana u pokladu Božanske objave, te dosljedno, da je zrela za dogmatsku definiciju, ne znamo, ali dotle je dužnost teologije, da to pitanje sve dublje istražuje i da iznese sve dokaze, koji pokazuju, da ta nauka uistinu imade sve preduvjete, koji su potrebiti za dogmatsku definiciju.

Naša je pak ovdje sada zadaća, da najprije načelno istaknemo, koja nauka može biti predmet dogmatske definicije, a onda da konkretno ukratko ispitamo, imade li te uvjete nauka o univerzalnom milosnom posredništvu.

Što je dakle potrebno za dogmatizaciju neke nauke?

Da na ovo pitanje odgovorimo, treba ponajprije da si dozovemo u pamet, što je bit i narav dogme i dogmatske definicije. Dogma je nauka, koju Crkva proglašuje kao Bogom objavljenu i vjernicima je predlaže za vjerovanje. Prema tomu izriče dogmatska definicija dvoje: sud Crkve, da je neka nauka sadržana u svrhunaravnoj Božanskoj objavi i obvezu, po kojoj su vjernici dužni u savjesti uz pogibelj vječnog svoga spasenja tu nauku držati kao Bogom objavljenu, u nju srcem vjerovati i priznavati je riječju i životom.

Da dakle neka nauka uzmogne biti predmet dogmatske definicije, mora biti sadržana u božanskoj objavi. No pitanje je sada, kako neka nauka treba da bude sadržana u božanskoj objavi, eda uzmogne biti predmet dogmatske definicije?

Nešto može biti sadržano u objavi izričito — explicite ili uključivo — implicite. Izričito je sadržano ono, što je izričitim riječima spomenuto u dokumentima objave. Tako je n. pr. izričito sadržano u objavi, da je Krist od Boga obećani Mesija. Za ono, što je izričito — in terminis, objavljeno, kaže se još, da je formalno objavljeno. Što je nama tako objavljeno jest prava, formalna riječ Božja.

Uključivo, implicite sadržano je nešto u objavi, kad je u onom, što je izričito objavljeno, sadržano kao u nekom principu, načelu, odakle se može izvesti i dokazati. Tako je primjerice u *izričito objavljenoj* istini, da Krist imade dušu i tijelo uključivo, implicite sadržano i dosljedno objavljeno sve ono, što je u ljudskoj naravi sadržano te se iz nje izvodi.

Pitanje je sada, može li se za ono, što je uključivo, implicite sadržano u objavi reći, da je formalno objavljeno, t. j. da je prava riječ Božja, da je ono, što je Bog htio da nam direkte saopći i kaže, te nas dosljedno obveže da to vjerujemo zbog njegova auktoriteta, koji nam to saopćuje i objavija.

Da na ovo pitanje odgovorimo, treba navesti sve razne načine, kako može nešto biti uključivo, implicite sadržano u drugome.

Nešto može biti uključivo sadržano u drugome tako, da se iz njega izvodi bez zaključivanja u strogom smislu riječi, dakle samo na temelju nekog objašnjenja. Tako je n. pr. dio sadržan u cijelome ili pojedinačno u općenitom. Ako je dakle nešto objavljeno za cijelo ili općenitost, onda se to bez formalnog zaključivanja, samo na temelju nekog objašnjenja, odmah može da protegne i na dio i na pojedinačno.

Za onu istinu, koja je u izričito objavljenim istinama sadržana kao dio u cijelome ili pojedino u općem, može se bez dvojbe reći, da je prava riječ Božja, da je formalno objavljeno, da je ono što je Bog direkte htio nama saopćiti ili nas obvezati. Ova tvrdnja nužno slijedi iz općih načela o govoru i saopćivanju misli. Vrijedi dakle i za objavu, koja nam je dana i saopćena na način i u ruhu ljudskih misli i govora.

Može nadalje neka nauka u drugoj tako biti uključena, da se iz nje može izvesti samo na temelju pravog zaključivanja. Da je dakle zagledaš sadržanu u drugome, nije dosta jednostavno objašnjenje ili aplikacija općeg principa na pojedinačno, nego je za njezinu spoznaju potreban formalni silogizam... Ako se na ovaj način neka istina izvodi iz objave, kažemo za nju, da je u objavi sadržana virtualiter, t. j. snagom i u okviru principa, odakle se izvodi.

Može li se za ovakvu istinu reći, da je prava, formalno, objavljena riječ Božja?

Da se na ovo pitanje odgovori, treba najprije zagledati narav premisa, iz kojih se ovakva istina kao zaglavak izvodi.

Ako su obje premise — i major i minor — formalno objavljene, onda je i zaključak, koji se iz njih izvodi formalno objavljen, t. j. tvrdnja u njem sadržana prava je riječ Božja, koju je Bog htio da nam direkte saopći i na nju nas obveže. Ako je pak samo jedna premisa formalno objavljena, a druga je neka propozicija naravnoga reda, onda se zaključak ne može zvati formalno objavljen. Nije dakle formalna riječ Božja, nije riječ Božja u pravom i običajnom načinu govorenja. Tako je na pr. formalno objavljena istina, da se druga osoba presvetog Trojstva, koja izlazi iz prve pravim rođenjem zove Riječ. Iz naravnog opet reda spoznajemo, da riječi s obzirom na svoj začetak i izvor, nužno izriče i sadrži odnošaj prema umu. Istina, koja odatle slijedi, da naime druga osoba izlazi iz prve djelovanjem uma, jest zaista čvrsti i siguran zaključak, ali se ne može zvati pravom formalnom objavljenom riječi Božjom.

To su evo načini, kako neka nauka može biti sadržana u objavi. Općenito je mišljenje i nauka bogoslova, da predmet dogmatskih definicija može biti samo ona nauka, koja je u objavi formalno sadržana, bilo da je sadržana izričito, explicite, in terminis, bilo implicite, ali tako, da se nalazi u izričito objavljenoj istini kao dio u cijelome, pojedinačno o općem ili se izvodi kao zaključak dvaju premisa, koje se obje formalno objavljene. Ima doduše nekih bogoslova (n. pr. Marin Sola, O. P.)[1], koji hoće da i istine, koje nijesu formalno objavljene — dakle conclusiones theologicae, zaključci i izvodi iz premisa, od kojih je jedna formalno objavljena, a druga istina naravnoga reda — mogu biti predmet dogmatskih definicija. No, kako rekosmo općenito je ipak mišljenje, da predmet dogmatske definicije, koja čini, da njezin sadržaj treba držati kao Božju riječ, vjerovati Božanskom vjerom, može biti samo prava riječ Božja, ona dakle, koja se takvom smatra uobičajenim načinom govorenja. To su pak samo one istine, za koje se može reći, da su na bilo koji od spomenutih načina formalno sadržane u objavi.

Držeći se dakle ovog opće usvojenog načela, treba da se sada svratimo na naše pitanje, da li je nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu tako sadržana u objavi, da se za nju može reći, da je formalno objavljena te dosljedno da može postati predmet dogmatske definicije.

---

[1] Marin-Sola: L'Evolution homogene du dogme catholique Ed. 2. Friburgi.

Unapred treba reći, da u odgovoru na ovo pitanje nijesu bogoslovi jednodušni. Međutim, prije nego se dotaknemo same srži spornog pitanja, treba da naglasimo ono, u čemu se manje više svi slažu.

Govoreći najme o Marijinom milosnom posredništvu treba to posredništvo razlikovati u kolektivnom i distributivnom smislu. Ako se Marijino milosno posredništvo promatra općenito, tada se bez dvojbe može reći, da nam dokumenti objave jasno prikazuju Mariju kao posrednicu milosti.

Marija je dakle općenita milosna posrednica u kolektivnom smislu, t. j. nitko se njoj uzalud ne utiče, ona za sve posreduje, ali ne za sve u fizičkom, matematičkom smislu, nego u moralnom. Ovakvo poimanje Marijinog milosnog posredništva jest formalno sadržano u dokumentima objave, te je prema tome zrelo za dogmatsku definiciju.

Drugo je pitanje o Marijinom milosnom posredništvu u distributivnom smislu, u koliko pomišljamo, da su sve upravo pojedinačne milosti plod posredničkog utjecanja Bl. Dj. Marije.

Bogoslovi u odgovoru na ovo pitanje, kako već rekosmo, nijesu jednog mišljenja. No dok odlični bogoslovi n. pr. dr. Grabmann[2], Poschman[3] drže, da je nauka o distributivnom milosnom posredništvu i nedokazana i nezrela za dogmatsku definiciju, dotle opet još odličniji bogoslovi Bover, Bainvel, Van der Meersch, Lepicier, Pesch J. Bittremieux drže, da je nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu uzetom u distributivnom smislu, istina, koja je u objavi sadržana implicite, uključivo doduše, ali formaliter, te je prema tome predmet za dogmatsku definiciju.

Tako primjerice Bittremieux[4] ovako argumentira: Načelo, da je Bl. Dj. Marija združena s Kristom u djelu otkupljenja, jest bez dvojbe objavljena istina. No taj objavljeni princip sadrži u sebi formaliter implicite to, da Bl. Djevica Marija sarađuje u dijeljenju svije pojedinačnih milosti. Dakle je i nauka o općenitom milosnom posredništvu istina objavljena formaliter implicite i dosljedno zrela za dogmatsku definiciju. Dakle načelo združenja Marije i Isusa u djelu otkupljenja jest takovo, da *ona u sebi uključuje i Marijino milosno posredovanje na* nebesima. To je milosno posredništvo u onom principu doduše samo uključeno ali tako, da taj objavljeni princip u neposrednoj svojoj analizi ne bi bio ni dobro ni potpuno ni istinito shvaćen, kad ne bismo odmah pomišljali i na Marijino milosno posredovanje.

---

[2] Dr. Grabmann: Bemerkungen zur Frage nach der Definierbarkeit der allgemeinen Gnadenvermittlung Marias (Klerusblatt, Organ d. Diözese-Priestervereine Bayerns Nr. 23. Eichstätt 1925).

[3] Gl. Theologische Revue Nr. 7. g. 1928.

[4] Gl. o. c. p. 229.

Slično Pesch[5] Po njemu imade malo nauka, koje su kroz stoljeća u najrazličitijim zemljama od tolikog mnoštva najuglednijih muževa tolikom jasnoćom i snagom bile zasvjedočene kao nauka, da nam sve, upravo pojedinačne milosti, posreduje Marija. Svjedoci ne dopuštaju nikakve sumnje ni o *tom, da oni tu nauku nalaze sadržanu u* sv. Pismu i to tako, da nije potrebna nikoja istina naravnog reda, eda pomoću nje nauku o općenitom milosnom posredništvu zaključimo iz vrela objave. Samo pravo i potpuno razumijevanje objave, bez ikakvog formalnog teološkog zaključivanja, dovodi nas do te nauke. Eventualno dokazivanje ide samo za tim, da dođemo do ovoga punog i jasnog gledanja i razumijevanja objave.

Ako za tvrdnju, izlaže dalje Pesch, da je neka nauka uistinu objavljena, nije potrebno da svi od reda sv. oci i bogoslovi daju za nju svjedočanstvo, što više, ako je dostatan toliki broj svjedoka i takova vrsta svjedočanstva, da je tim, uzevši moralno, izrečeno uvjerenje cijele Crkve, barem u jednom određenom vremenu; ako je nadalje na pr. bezgriješno začeće oslonjeno baš na ovakve dokumente moglo postati predmet dogmatske definicije, može a fortiori predmet takve definicije postati i Marijino univerzalno milosno posredovanje, jer su svjedočanstva objave za tu istinu mnogobrojnija i izrazitija. Nauka o univerzalnom milosnom posredništvu jest u objavi sadržana formaliter implicite i s toga može papa pristupiti dogmatičkoj definiciji. Hoće li takva odluka doskora i pasti, toga ne može nitko unaprijed kazati. Ali svakako će, kako kaže Pesch, prije odluke doći do brižnog i dubokog ispitivanja pitanja i sviju dokumenata, koji su time u vezi, a po svoj prilici tražit će se i mišljenje sviju biskupa. Posao od više godina. Na budućim Marijanskim Kongresima — zaključuje Pesch — bit će ovo pitanje bez dvojbe glavni predmet raspravljanja.

---

[5] Gl. o. c. p. 170.—172.

Ovo pozitivno mišljenje o vrijednosti dokaznog postupka, da je Bl. Dj. Marija uistinu posrednica sviju pojedinačnih milosti, dosljedno, da je ta nauka sazrela za dogmatsku definiciju, postaje sve općenitije uvjerenje katoličkih bogoslova. Prihvatljivost pak ovog mišljenja biti će nam zacijelo očigledna, ako s jedne strane držimo pred očima načela o dogmatizaciji neke istine, a s druge si strane dozovemo u pamet one stavke, koje smo tokom čitavog raspravljanja o Marijinom posredništvu dokazali.

Nema nikakove dvojbe, da Marijino univerzalno milosno posredništvo u distributivnom smislu može biti samo pozitivna odredba volje Božje, do koje nikako ne možeš doći promatrajući samo fizičko Božje materinstvo, jer se fizičko materinstvo Božje može zamišljati i bez univerzalnog milosnog posredovanja. Da uzmognemo dakle reći, da je Marijino milosno posredništvo objavljena istina, mora ta posebna Božja odredba, koja fizičkom materinstvu dodaje odliku univerzalnog milosnog posredništva, biti u nekoj istini objavljena i to ili formaliter explicite ili formaliter implicite.

U Svetom Pismu i u prvim dokumentima tradicije ne možemo doduše zapaziti, da nam je ta odredba volje Božje objavljena explicite, izričito, in terminis, ali je bez svake sumnje, da se ta odredba nalazi sadržana formaliter implicite. Kao takova sadržana je u dokumentima objave bez dvojbe u onom slučaju, ako je ta odredba nužni integralni dio cjelosti, dio jednog jasno dokazanog reda, koji bi bez ove svoje čestí ostao manjkav i nepotpun. A to baš vrijedi za odredbu Božju o Marijinom univerzalnom milosnom posredništvu. Mi smo vidjeli, da je Bl. Dj. Marija sudjelovala kod sticanja milosti u čitavu njezinome okviru; vidjeli smo nadalje, da je napose kao formalna suspasiteljka sarađivala kod otkupa i zasluga milosti na križu. U ovom čvrsto dokazanom redu, koji nam se bez svake dvojbe očituje kao formaliter objavljen, a u kojem Marija kao nerazdruživa načelna saradnica s Kristom sudjeluje kod sviju milosti i otkupljenja, bila bi anomalija, kad Marija ne bi kod otkupljenja sudjelovala i u koliko se ono sada nastavlja u nebu u dijeljenju milosti, koje Krist čovječanstvu daje. Bila bi to velimo anomalija, jer bi u slučaju, da Marija nije posrednica sviju pojedinačnih milosti, bio prekinut ili nesumnjivo priznati red i načelo, da je između sticanja i dijeljenja milosti čvrsta naravna, nerazoriva veza ili istina, da Krist svoje otkupno djelo nastavlja na nebesima tako, da milosti, koje je na zemlji zaslužio s nebesa dijeli. Marijino posredništvo jest dakle integralni dio cjelokupnog ovog otkupnog reda. Ako je dakle formaliter objavljen onaj red, po kojem je Marija saradnica otkupljenja, i ako je anomalija, da Marija u tom redu ne sudjeluje doklegod on traje, dakle i u koliko se on nastavlja na nebesima, onda je očito, da je i Marijina distributivna milosna suradnja, kao nužni dio cjeline reda, koji nam je formaliter objavljen, i sama formaliter objavljena istina i dosljedno takova, da može postati predmet dogmatske definicije.

Do jednakog nas zaključka vodi i promatranje Marijine otkupne suradnje, u koliko nam je zajamčena u praevanđelju. Kristovo pozitivno i savršeno neprijateljstvo prema sotoni ne da se istumačiti samo Kristovim otkupnim djelom izvršenim na zemlji. To neprijateljstvo treba da traje do konca svijeta. Krist pako sada na nebesima može da protiv đavla provodi borbu samo tako, što ljudima daje potrebne milosti. Dobro dakle shvaćeno neprijateljstvo između Krista i sotone traži nužno za svoju cjelovitost i dijeljenje milosti, kojeno je ne samo formaliter implicite, kao integralni dio cjeline sadržano u izričito objavljenom načelu vječnog neprijateljstva između Sotone i Krista nego i samo izričito objavljeno. Ako je pak Marija nerazdruživa Kristova družica u provađanju neprijateljstva protiv sotone — a to iz izričitih dokumenata praevanđelja uistinu jest — onda je očito, da je u tom Marijinom neprijateljstvu formaliter implicite objavljena ne samo njezina saradnja kod otkupljenja uopće, in actu primo (kod sticanja milosti), nego i saradnja kod otkupljenja in actu secundo, t. j. kod onog otkupljenja, koje se provodi još sada s nebesa i to preko neprestanog dijeljenja milosti.

Do istog bismo zaključka došli, kad bismo analizirali i ostale naše dokaze za Marijino milosno posredništvo.

I upravo zato, jer iz Marijine načelne saradnje kod djela otkupljenja kao integralni dio cjelovitog otkupnog reda, nužno slijedi nauka o općenitom Marijinom milosnom posredništvu, počeli su sv. Oci već od najranijeg doba tome posredništvu davati izričito svjedočanstvo. Posve je također prirodno, da se je to vjerovanje odrazilo i u životu Crkve, u njezinoj liturgiji i u molitvama puka. Posve je također razumljivo, da su osobito noviji pape tu istinu tako jasno naglašavali te odobravali i posebni oficij i posebnu misu, gdje se ističe upravo ovo univerzalno posredništvo i to ne u kolektivnom smislu, kako bi htio dr. Grabmann,[6] nego u distributivnom, fizičkom pojedinačnom, jer se na pr. u časoslovu, u invitatoriumu izričito kaže: »Kristu otkupitelju, koji je odredio, da mi sva dobra moramo primati po Mariji; dođite poklonimo se.« Ako dakle dobro uočimo sve izložene argumente za Marijino univerzalno milosno posredništvo i ako promotrimo odnošaj, u kojem stoje prema formalno objavljenim istinama one premise, koje nas ovlašćuju na zaglavak, da je Marija uistinu univerzalna milosna posrednica, onda se čini, da je bogosloviji uspjelo pokazati, da je nauka o univerzalnom milosnom posredništvu objavljena formaliter implicite i tako dozrela za dogmatsku definiciju.

No pretpostavivši, da je s naučnog gledišta nauka o univerzalnom Marijinom milosnom posredništvu zrela za definiciju, nastaje još pitanje, da li je i s praktičnog stajališta kršćanskog života poželjno i oportuno, da ta istina bude dogmatizirana.

Što se želje tiče nema dvojbe, da je ona u posljednje vrijeme veoma snažno dokumentovana naročito na raznim Marijanskim kongresima i da se ta želja svakim danom sve više proširuje.

No drugo je pitanje, da li je spomenuta dogmatizacija potrebna i zgodna. Iznose naime neki teškoću pitajući: Zašto se hoće ovu nauku dogmatizirati, kad nema za to razloga ni u Crkvi ni izvan Crkve?

---

[6] Dr. Grabmann: L. c.

Na ovu teškoću odgovara Scheeben[7] ističući, da za definiciju neke objavljene istine nije nužna nikakva vanjska potreba i nužda. Za opravdanje ovakve definicije dostatan je *onaj trajni unutarnji nagon i težnja Crkve za dalnjim razvitkom*, da se dođe do potpunog rješenja još nejasnih pitanja. Opravdanje ovakve definicije slijedi nadalje iz naravi objavljene istine kao takove. Bog je naime objavio istinu zato, da bude vjerovana. Ali on nije svega rekao izričitim riječima nego nam je gdješto samo natuknuo, uključio u drugoj istini i to zato, da dogmatsko gibanje u Crkvi bude uvijek živo, da se objavljena nauka uvijek na novo ispituje i religiozna spoznaja uvijek unapređuje i proširuje te da tako praktično ispovijedanje *vjere i riječju i činom imade uvijek nove poticaje i razloge.*

Što se pak tiče unutarnjih razloga, koji bi unutar Crkve govorili za dogmatsku definiciju univerzalnog Marijinog milosnog posredništva, treba reći, da bi to posredništvo zacijelo mnogo doprinijelo k razvitku i pomlađivanju religioznog crkv. života.

Nije također teško odgovoriti na teškoće, koje iznose protivnici govoreći, da bi ova dogmatizacija bila povod teških napadaja i predbacivanja neprijatelja, da se u kat. Crkvi ide *za sve većim obožavanjem Marije.*

Slične su se naime sumnje i teškoće iznosile prije dogmatizacije Bezgrješnog začeća. Ali košto onda, tako treba i danas isticati, da nitko od katolika nema namjere vrijeđati one, koji su izvan Crkve. No s druge strane bilo bi veoma nerazborito i neprobitačno žrtvovati katolički razvitak istine neosnovanim predrasudama onih, koji su zamračeni i zaslijepljeni. Pa ako vrhovno poglavarstvo Crkve imade dužnost da ne vrijeđa heretike, još je više obvezano, da pred katolike iznosi *svu istinu te ih tako utvrđuje pokazujući, na što se oslanja njihovo vjerovanje.*

Neki opet protiv oportunosti spomenute dogmatizacije iznose teškoće govoreći, da imade važnijih stvari, koje bi trebalo riješiti mnogo prije nego definirati jedno »pobožno mišljenje«, koje i onako nitko ne dira, a čija bi dogmatizacija postala nužno povod za nove svađe, dok bi trebalo utvrđivati i braniti osnovne istine kršćanstva, koje se niječu. Što koristi ispitivati, — govore — *dali je Marija posrednica sviju milosti*, dok se milijuni i u kršćanskim zemljama odalečuju od osnovnih istina kršćanstva, što više niječu i sâm opstanak Božji?

---

[7] Scheeben: Dogmatik I. 1. Buch. n. 646. ap. Pesch o. c. 73—74.

Ovaj prigovor ne vrijedi puno. Kad bi najprije morali umuknuti svi napadaji bezvjerja, onda ni do konca svijeta ne bi moglo doći *ni* do kakve dogmatske definicije. Crkva ne može dopustiti, da ju vika njezinih neprijatelja odvraća, da ne ispunja od Boga povjerenu zadaću: propovijedati i tumačiti Kristovu istinu. Crkva ne prepušta da obrađuje i druga manje važna područja n. pr. crkvenu umjetnost, premda je za to potrebno i muke i vremena i premda bivaju kadikad u to doba napadane i osnovne istine kršćanstva. Obrana protiv napadaja bezvjerja *nije glavna zadaća* Crkve. Ta zadaća stoji više u navještanju i propovijedanju objavljene istine, te u nastojanju i težnji, da kršćanska istina donese plodove za praktični život vjernika.

A upravo za pridizanje vjerskog života vjernika bila bi dogma o općenitom Marijinom milosnom posredništvu veoma zgodna. Uz utjelovljenje Marija je najodličnije djelo Božje. Dogmatska definicija općenitog milosnog posredništva osvijetlila bi nam ovo čudesno Božje djelo novim svijetlom i umnožila ljubav i pobožnost prema Mariji. Prava pak pobožnost prema Mariji donosila je uvijek najbolje plodove. Osobito bi u naše dane ova pobožnost bila prezgodno sredstvo za liječenje velikih zala, na kojima boluje čovječanstvo. Kad bi naime katolici sviju zemalja bili opet pravo svijesni, da svi imadu jednu istu nebesku majku, kojoj svi treba da se sjedinjeni s pouzdanjem utiču, onda bi opet nastala međusobna ljubav i jedinstvo, jer bi svatko jasno vidio, da nitko ne može biti pravo dijete Marijino, i da se od nje ne može nadati milosti, ako ne ljubi sve, koje kao svoju djecu ljubi Marija.[8]

Nema stoga *nikoje* sumnje, da je dogmatizacieja Marijinog univerzalnog milosnog posredništva i korisna i svrsishodna te stoga i veoma poželjna. Što više ona bi poput definicije Bezgrješnog Začeća uvelike donijela k razvitku i pomlađivanju kršćanskoga života. Zato molimo Gospodina, da istinu, koja živi u Crkvi od početka, koja je zasvjedočena tako jasnim i čvrstim dokazima, uzdigne na čast dogme, eda se tako opet proslavi i objavi svijetu dubina mudrosti i dobrote Božje, da nam još u ljepšem sjaju moći zasja kraljica neba i zemlje, eda onda još većim zaufanjem k njoj — majci sviju milosti pristupamo mi svi, djeca njezina, grješna, nevoljna i bolna, željna njezine majčinske pomoći, utjehe i vječnog zagovora.

---

[8] Gl. Pesch: o. c. p. 173.—179.